

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

37.91 H
or
Nr. 13

8

ARBEJDER HØJSKOLEN

JUNI 1937

Den danske pædagogiske Studieråd
København V.

ARBEJDERHØJSKOLEN

ELEVSKRIFT

FOR ESBJERG ARBEJDERHØJSKOLE OG
ROSKILDE HØJSKOLE

NR. 13
JUNI 1937

UDGIVET AF
ELEVFORENINGERNE I SAMARBEJDE MED
ARBEJDERNES OPLYSNINGSFORBUND

Statens pædagogiske Studiesamling
København V.

37.41
OCC H
Nr. 13

DANSK ANDELS TRYKKERI

1947/1528

Statens pædagogiske Studiesamling
København V.

INDHOLDSFORTEGNELSE

	Side
Roskilde Højskoles Grundlæggelse af <i>Morten Bredsdorff</i>	5
Hørspillet af <i>Jul. Bomholt</i>	8
Chartismen — et Hundred Aars Minde af <i>Viggo Molin Nielsen</i>	21
Den gamle Gade. Tegning af <i>Viggo Poulsen</i>	28
Den svenska socialdemokratin og Fäderneslandet af <i>Bengt Dahlander</i>	29
Laura Hedebol. Mindeord af <i>Jul. Bomholt</i>	34
Urafstemning eller kompetent Forsamling af <i>Kaj Bundvad</i>	36
Kina i Industrialiseringens Tegn af <i>Michael Andersen</i>	43
Paa Højskole i England af <i>Andreas Nielsen</i>	51
Borgerkrigen i Spanien af <i>Rasmus Hansen</i>	55
Ungdommen om vor Tid og sig selv —! af <i>Orla Penther, Erling Nielsen, Hans Th. Olsen og Knud Damgaard</i>	59
Europas forenede Stater af <i>Johs. Hald</i>	66
»Til Lykke« af <i>Michael Andersen</i>	71
Elevfortegnelser Esbjerg	72
— Roskilde	75
Roskilde Højskole, Vinteren 1936—37 af Forstander <i>Hj. Gammelgaard</i>	79
Esbjerg Arbejderhøjskole, Vinteren 1936—37 af Forstander <i>Poul Hansen</i>	86
Roskilde Højskoles Elevforening	93
Esbjerg Arbejderhøjskoles Elevforening	96

REDAKTION:

Michael Andersen, Oluf Bertolt, Børge Christensen, Chr. Christiansen, Hj. Gammelgaard, Hagemund Hansen, Poul Hansen, Hans Holm og Ib Kolbjørn.

1947/1528

ROSKILDE HØJSKOLES GRUNDLÆGGELSE

Det er i Aar 30 Aar, siden Roskilde Højskole rejste sine røde Mure paa en skaldet og blæsende Banke Øst for Roskilde Fjord. — Maaske det kunde interessere de Mennesker, der nu kender dens Bygninger og Have som Rammer om Skolearbejde og Kursus, at vide lidt om selve Skolens Oprindelse. Dens Grundlægger, Thomas Bredsdorff, dengang Lærer ved Frederiksborg Højskole, en yngre Mand uden Kapital og med et ikke særlig stærkt Helbred, men allerede med et landskendt Navn, havde fra Bønder paa Roskilde-Eggen modtaget Opfordring til at rejse en Højskole der, og man havde tilbudt ham ret betydelige, delvis rentefri og langfristede Laan, om han vilde vove Forsøget.

Bredsdorff havde modtaget lignende Opfordringer fra andre Steder i Landet, men Roskilde-Eggen tiltrak ham særlig. Det var dels den skønne, sjællandske Natur, med Fjorden og Skovene, dels den historiske Egn med Løjre og Domkirken, der syntes ham vel egnet til Ramme om en dansk Ungdomsskole. Men desuden betød Hovedstadens Nærhed og dermed Muligheden for at hidføre et Møde mellem Højskolen og Arbejderne en stærk Tilskyndelse til netop at foretrække Roskilde.

Stedet, hvor Skolen skulde ligge, valgte han selv. Paa en Foredragsrejse til Horns Herred havde han staaet paa Dækket af den lille Dampbaad, der dengang løb mellem Roskilde og Gershøj, og glædet sig over de kraftigt skaarne Skrænter og ubebyggede Banker foran Himmelev Kirke. Og en Vinterdag i 1906 foretog han sammen med Arkitekt Ulrich Plesner en Fodtur ud ad Vejen langs Fjorden. Frederikssundslandevejen, der jo nu er en Villavej mellem Byen og Højskolen, var dengang endnu en gammeldags sjællandsk Landevej med Popler og Piletræer og, bortset fra »Strandgaarden« og et enkelt Hus paa »Galgebakken«, aldeles øde. De adstadige Roskilde-Borgere gik ikke Ture ad den Strækning, men foretrak Vejene mod Boserup og Kattinge.

Tre Kilometer fra Roskilde bøjede Thomas Bredsdorff og hans Ledsager af tilhøjre og vadede gennem Sneen langs et Dige op ad »Lundebakken«, som det Bakke- drag hedder, hvor nu Højskolens Haver og Jorder ligger. Det var altsammen Pløjeland, og øverst paa Bakken, hvor tre Markskel mødtes, faldt Bredsdorff i en Drive.

»Jeg rejste mig op,« fortalte han os siden, »og saa ud over den knaldblaa Fjord, mellem hvide Banker og mørke Skove. Saa satte jeg min Stok i Jorden, der hvor jeg var faldet, og sagde til Plesner: Her skal Skolen ligge!« —

Deri var Arkitekten øjeblikkelig enig med sin Bygherre. Og skønt Jordkøbet voldte nogle Vanskeligheder, da Lundebakkens Marker ejedes af tre Mænd, Strandgaardens Ejer og to Gaardmænd i Himmelev, gik Sagen dog i Vinterens Løb i Orden.

Nu ligger Forstanderens Studereværelse paa Roskilde Højskole netop paa det Sted, hvor dens Grundlægger rejste sig fra Snedriften.

Den 17. Juli 1906 blev Grundstenen lagt, og en Flaske med Dokumenter og Mønter muredes ind under Midterportalens nordre Søjle. I de næste 15 Aar, til Thomas Bredsdorffs Død, fejredes »Skolens Fødselsdag« hvert Aar med en stor Sommerfest, og Elevkoret sang gerne en lille Sang, han selv havde skrevet, og hvori han i den frugtbare Have mindedes den nøgne Banke:

»Paa Bakken ved Fjord
i Aaringer Ploven har skaaret sit Spor,
mens Plovdrengen ofte har skygget for Bryn
et Øjeblik tabt i det Vidundersyn,
naar Vandspejlet rødmer om Næs og om Lund
i Solfaldets Stund.« —

Den 29. April 1907 — altsaa netop for 30 Aar siden — stod Skolen nogenlunde færdig, og dens Aabning fejredes med et stort Folkemøde i Gymnastiksalen. Baade Salen og Gaarden udenfor var fyldt af Mennesker, og herude sprang en Taler op paa en Vogn for at tale til de mange, der ikke kunde lytte ved Vinduerne.

Den nye Højskole, vel den stolteste og skønnest beliggende i hele Danmark, blev hilst fra mange Sider. Forfatteren Jakob Knudsen skrev en frisk Sang om det nye Skud paa en gammel Stamme: »Her rejses en Skole —«. Og fra sit Sygeleje sendte den gamle Forstander for Askov Højskole, Ludvig Schrøder, sin tidligere Elev, Thomas Bredsdorff, en Hilsen, der i knudrede Rytmer peger paa en særlig Opgave for denne Skole:

»Drag Byens Ungdom fra de kvalme Gader
ud i den friske Landluft;
og fra Grublesyge
til sund Oplysning, der kan give Kærne
i Mennesket, og lære det at værne
om dyrest Eje!
Det er et stort og herligt Kald! — —«

Med ærlig Vilje arbejdede Thomas Bredsdorff for dette. Og selv om Roskilde Højskole i de 15 lykkelige Arbejdsaar til hans Død, 2. Juli 1922, naturligvis hovedsagelig besøgte af Bondeungdom, saa stod den alligevel Arbejderungdommen nær-

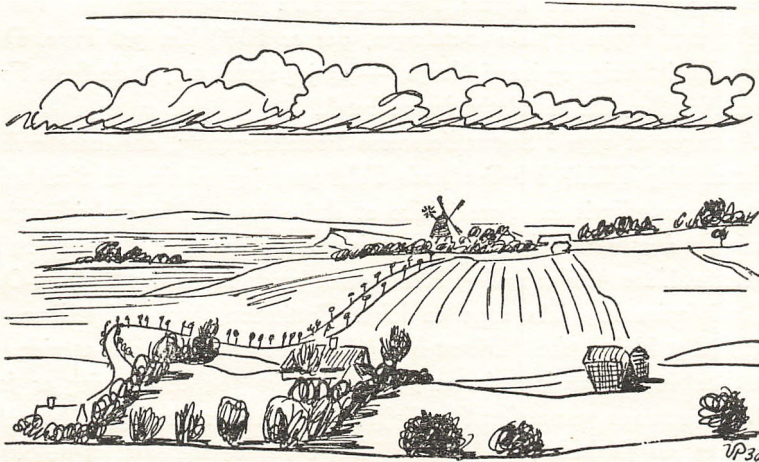
mere end nogen anden dansk Højskole i de Aar. Bredsdorff talte baade paa Blaa-gaards Plads og i Arbejdernes Aftenskoler.

Tiden har været hans Drøm om at fremkalde et frugtbart Møde mellem Bonde- og Arbejderungdom ugunstig; men derfor kan den jo godt blive en Opgave for Fremtidens Højskoler.

Og Thomas Bredsdorff, der selv brød nye Veje, hvad denne Beretning lader ane, vilde ogsaa glæde sig over, at den Skole, som han for 30 Aar siden fik Held til at rejse, fremdeles bærer Højskole-Navn og stadig danner Ramme om Ungdoms-oplysning.

April 1937.

Morten Bredsdorff.

HØRESPILLET

AF JUL. BOMHOLT

Foredrag holdt i Rømersgades Forsamlingsbygning den 13. Februar for en Gruppe Skribenter, der var indbudt af Arbejdernes Radioforbund.

Radiofonien modtager ca. 2000 Hørespil om Aaret, men forholdsvis faa er anvendelige. Og blandt de anvendelige — ca. 5 pCt. af de indsendte Hørespil — er det atter meget faa, der indgaar som et varigere Element i denne vor Litteraturs yngste Afdeling.

Lytterne kræver Hørespil. Flere Hørespil og bedre Hørespil. Og hvorledes skal Radiofonien imødekomme alle Krav? Er der andet at gøre end at søge at interessere de Skribenter, der har dramatisk eller stilistisk Talent, for Hørespillets Kunst, — om muligt at ægge dem til ny Indsats?

Radiofonien forbruger et stort Antal Spil. Man kan regne med, at der gennemsnitligt hver anden Aften hele Aaret rundt er Premiére paa dramatisk Stof. Ca. 175 Premiérer om Aaret, herunder ældre Skuespil, der er radiofonisk skaaret til. Verdenslitteraturens dramatiske Stof — det mere kendte — har i Løbet af faa Aar været præsenteret for Lytterne, og Kratriven er i Gang for at faa de mere spredte Straa revet sammen. Der er Opsyn med de Hørespil, der udsendes af udenlandske Radiofonier, og det tør vistnok siges, at intet Hørespil af europæisk Format slipper udenom en dansk Oversættelse. Og alligevel, — der er noget, der savnes. Der kan med nogen Ret tales om Hørespil-Nød.

Hvorfor arbejder vore kendte Forfattere ikke mere intenst med Hørespillets Form? Det kan næppe skyldes Betalingen, der er 1000 Kr. pr. Time. Der ydes lavere Honorar i Sverige og især i Norge, — og jeg skulde tro, at de fleste Forfattere producerer Noveller, der er relativt lavere betalt.

Er Aarsagen at søge i Statsradiofoniens Forretningssgang, der maaske ikke indgyder tilstrækkelig Tillid? I bekræftende Fald gaar jeg ud fra, at Skævheden kan rettes. Det er naturligvis en større Risiko at skrive for en Monopolvirksomhed som Radiofonien end at skrive for Presse og Forlag, og der maa, ikke mindst af den Grund, træffes klare Aftaler mellem Radiofonien og de forskellige Skribent-Organisationer. Radiofonien kan ikke være en lukket Institution, hvor Afgørelserne træffes i et utilgængeligt Halvmørke. Skribenten har for det første Krav paa at vide, at hans Arbejdes Skæbne afgøres indenfor en given Tidsfrist (og en Ordning er for dette Punkts Vedkommende gennemført fornylig). Han maa dernæst vide, at hans Arbejde underkastes en samvitighedsfuld Recension. Det bør være saaledes, at de Skribenter, som ønsker det, kan henvende sig til Chefen for den dramatiske Afdeling og dør faa

Underretning om Fejl og Mangler ved deres Arbejder (da disse Fejl jo *kan* være af speciel radiofonisk Art), og jeg gaar ud fra, at Chefen paa *sin* Side vil sætte sig i personlig Forbindelse med de Hørespilforfattere, hvis Arbejder formentlig kan forbedres ved ny Bearbejdelse. Der skal jo i mangfoldige Tilfælde foretages større eller mindre Indgreb i et Spil, forat det kan opnaa den rigtige »Tilpasning«; i saa Henseende adskiller Hørespillet sig ikke fra Skuespillet; og det er af vital Værdi for denne Kunststarts Trivsel, at Chefen er den forstaaende Dramaturg, der skaber den intimest mulige Kontakt med de produktive Kræfter. Det vil i adskillige Tilfælde være ønskeligt, at en Forfatter kan faa Lejlighed til at overvære Generalprøven paa sit Stykke; at han kan blive gjort bekendt med det lydtekniske Materiale o. s. v. I visse Tilfælde er det vanskeligt at vide, hvorledes et Stykke *virker* — vor Teaterhistorie har Hundreder af Eksempler at opvise! — og der burde derfor være Mulighed for at mikrofonprøve Stykket. Det er noksom bekendt, at en »Fiasko« kan blive Succes — og omvendt —, og Radiofonien har ikke Lov til af økonomiske Grunde at undlade den Mikrofonprøve, der til syvende og sidst indeholder det sikreste Kriterium.¹⁾

Hørespil-Nøden kan ikke uden videre sidestilles med den Nød, som den private Teaterdrift er ude for. Det private Teater er pint af Nervøsitet foran hver Premiére; det føler *Risiko*en som et Mareridt. Hvis ikke en Række Aftener sikres, kan der ikke blive Brød til Skuespillerne og Forrentning til Teaterkapitalen. Kritikken er en faretruende Magt, der kan skyde et Stykke i Splinter og drive en hel Gruppe af Mennesker til Fallittens Rand . . . I Statsradiofonien er der roligt som i en Embedsmandsloge. Temperaturen: middel.

Der er store Forskelle og dog maaske inderst inde et fælles Skæbnepunkt. Otto Rung har i en Artikel med den saare sigende Titel: »Dramatikerne mangler Stof« (Forum, December 1934) beskæftiget sig med Problemet. De Emner, som gennem Aartier har været de særligt dramatiske, er forslidte. »Livets Praksis har løst en Mængde af de store Problemer, hvorom vore Klassikere har digtet . . . For vore Dages Digtere er ikke meget Problem-Stof tilbage udover de sociale Brydninger, der er uhaandterlige som Spil mellem Individider.« Og saa skriver han: »Hvad Under, at Teatrene staar tomme! Et Aarhundredes enormt stigende Masseforbrug har udtørret

---

¹⁾ Den 1. April 1937 gennemførtes en Nyordning af Radiofoniens Organisation. Fremgangsmaaden er nu denne: Hørespillet gennemlæses først af Chefen for den dramatiske Afdeling, der derefter afgiver det til Programudvalget. De af dette Udvalgs Medlemmer, der har Kendskab til Dramaturgi, i første Række Forf. Otto Rung, og — for de lettere Genrers Vedkommende — Axel Breidahl, gennemlæser det og afgiver Votum til Udvalget, hvorefter Afgørelse træffes. Det er muligt, at man inden for Programudvalget med Tiden vil nedsætte et særligt dramaturgisk Udvalg.

Stoffet for Lymfe og Blod helt ind i de stive Knogler. Den demokratiske Kultur-Højnelse har drevet Efterspørgslen til Tops understøttet af Mekanik og Mekanisering — og i Modsætning til Produktionen ude paa Varemarkedet har den aandelige Produktion ikke kunnet holde Maal med Underholdningstrangen, nu da ingen mere er Analfabeter og Halvdelen af Befolkningen Radiolyttere. Og hertil bidrager, at hele det gammeldags Repertoire er beregnet paa helt andre Klasser end de brede Lag, der nu staar i Fronten. Store Mængder af de gamle Lagre maa ligesom Ris, Majs og Kaffe hældes i Havet — og det ikke, som paa Varemarkedet, paa Grund af svigtende Fordelingssystemer, — men som uegnet Læse- og Lytterstof. Og Fornylsens Tempo kan ikke holde Trit med den krævende Ungdoms stigende Antal Fritimer« . . . .

Maaske en medvirkende Aarsag er at finde i det Forhold, at Hørespillet endnu ikke er omgivet af tilstrækkelig Prestige. En Skuespil-Première omtales flere Dage i Forvejen, Petit-Notitserne breder sig mere og mere — og tilsidst pranger en 3-spaltet Anmeldelse i Bladet. Første Klasses Stof. En Hørespil-Premiere, der indeholder en lige saa betydelig kunstnerisk Indsats, maa som oftest nøjes med nogle faa Linjer, der minder om de — ligesom nødtvungne — Films-Anmeldelser, der gemte sig i Bunden af Spalterne for en halv Snes Aar siden.

Er det Savnet af Annoncer, der medfører det kummerlige Resultat? Jeg tror det ikke. Er det Kritikerne, der ikke tager sig Opgaven tilstrækkelig alvorligt, fordi han ikke har Stykkets Skæbne i *sin* Haand (ligesom Tigeren, der lugter Blod, men for langt borte)? Ja, noget er der i Vejen med Hensyn til Forhaandsreklame og Kritik. Jeg har paa Fornemmelsen, at en Skribent helst ikke udnytter sit centrale Stof i Form af Hørespil; at Hørespillet betragtes som noget i Retning af Søndagsnovellen, en meget udbredt og hurtigt afblomstret Ting.

Den unge Sophus Claussen foretrak eet Kys af 100 Piger fremfor 100 Kys af een Pige. De dramatiske Forfattere synes at foretrække 100 Aftener à 2000 Tilskuere fremfor een Aften med 200,000 Tilhørere. Hørespillet er som et Fyrværkeri, der for hurtigt brænder af, og hvem hører noget til Bifaldet? Spillet toner og ligesom forsvinder i det tomme — og bliver der nogensinde en Mulighed for at høre det igen? Et Skuespil kan dog trykkes i Bogform; det har sine Læsere; men hvad med Hørespillet —?

Det hænder, at et Hørespil opføres to eller tre Gange, men her bør der indføres en mere metodisk Fremgangsmaade. De Hørespil, der er af kunstnerisk Kvalitet, bør indgaa i et levende Repertoire og opføres med passende Mellemløb. Det maa staa fast i den almindelige Bevidsthed, at det gode Hørespil er en Værdi, der ogsaa tilhører Fremtiden.

Iøvrigt vilde jeg ønske, at Hørespilforfatterne kunde se for sig det mægtige Publikum, som deres Ord rækker ud til. Mennesker i Hverdagsdragt. Mennesker i Karé'er, Villaer, Gaarde og Huse. Tusinder af Mennesker, der er uden litterær Kultur. Tusinder af Mennesker, der kun en enkelt Aften eller to i deres Liv har været i et »rigtigt« Teater. Biografetatrenes Hær af Publikum. Folkets Hundredtusinder af navnløse. — — Jeg vilde ønske, at de kunde se de enkelte Ansigter blandt de tavse Lyttere: Husmoderen, der har faaet sit Barn i Seng, Husmanden, der kommer ind fra Stalden, Partsfiskere omkring en Petroleumslampe paa gyngende Fart mod Dogger Bank, Portneren bag Ruden, Syersken, de ensomme Gamle, Chaufføren, der har Fyraften, 50,000 arbejdsløse, 70,000 Arbejdsmænd, Husassistenten, der hygger sig i en Fritime, Studenter, Landarbejdere — —

Her er alle Teatre samlede i ét: det kongelige Teaters Publikum og Bramminge Amatørklubs Publikum — og alle de, der aldrig kom i Teater, har faaet Fribillet. Er det vanskeligt at se, at der her er skabt Betingelser for en demokratisk Kunst, en Kunst med Tidens Perspektiv?

Alle Danmarks Stuer har aabnet sig, og nu er Spørgsmaalet: har Kunsten noget at bringe? Skal den være Underholdning — eller *Ild*?

* * *

Hvis Hørespillet skal blive noget mere end det er, maa man fra alle Sider være klar over, at Hørespillet er en selvstændig Kunstform, der stiller særlige Krav til Forfatter og Fremstiller.

Det ligger nært at sidestille Hørespil og Skuespil, og dog er det to vidt forskellige dramatiske Former. Radiofonien bidrager *sit* til at holde Misforstaaelsen i Live ved at veksle med Hørespil og tillempede Skuespil (bl. a. det saakaldte »klassiske Repertoire«), og det er forstaaeligt (men ikke tilgiveligt), at betydelige Skribenter uvilkaarligt gaar ud fra, at Hørespillet — ligesom Sketchen — er en Afdeling under Skuespillet.

Skuespillet er et Spil, der *skues*. Ordene er indfældede i en Synsramme, og det er Synet af Figurer og Scene, der udfylder Pausen mellem Replikkerne og skaber Atmosfære omkring Replikkerne, forstærker Følelsen og bidrager til en sammenhængende Stemning. I Johs. V. Jensens sidste Skuespil er en af Hovedpersonerne — Elskeren — stum. Det stumme Spil skal kunne fortælle tilstrækkeligt. Ja, jeg vil vove mig ud i Paradokset og paastaa, at det største Drama og den højeste Skuekunst begynder dér, hvor Ordene slipper op.

Hørespillet er kun tilgængeligt for den ene Sans: Hørelsen. Alt hvad det inde-

holder: Handling og psykologisk Karakteristik, Figur og Scene, skal ligge i Ordene. Ordene er Begyndelse, Midte og Slutning.

I mangfoldige Skuespil er større eller mindre Dele af Handlingen overført til Synsbilledet, og det er netop Skuespillets Kunst: at forene Syn og Ord til en overbevisende Helhed. Skuespillet har sin egen Teknik, der bl. a. støtter sig til den psykologiske Kendsgerning, at *Øjnene følger med i det, der sker*. Skuespillet er bundet til Rummet og Materialet; det foregaar i Enden af en Teatersal. Dets Varighed er normalt 2—3 Timer. Det arbejder ofte med Hjælpscener (der fører Handlingen a jour gennem Omtale og lign.), Bifigurer, understøttende Sidehandling o. s. v.

Hørspillet er anderledes spartansk i Strukturen og *maa* være det. Hvad Væsen og Virkning angaar, kan det sammenlignes med Stumfilmen, der ogsaa appellerer til een Sans, i dette Tilfælde: Synet. En Sammenligning mellem Film og Hørspil vil give Plus og Minus til begge Sider. Naar det gælder om at udvide de Indtryk, der modtages gennem en enkelt Sans, til en Helhed, har Hørspillet vel nok et lille Plus: det er lettere at illustrere Lydene med Fantasiens Synsbilleder, end det er at illustrere Synsbilleder med lydlig Atmosfære. Paa den anden Side: det filmiske Billede spænder over en større Indtryksflade end Hørspillet; hvad det sidste angaar, kan man med intens Fantasi som oftest kun slutte for den enkelte Replik til den enkelte Figur. Indtryksfeltet er snævert og til Gengæld opfattet med skarp Opmærksomhed. ... Bliver en Replik for lang, har man Tilbøjelighed til at glemme de andre Figurer, og den øvrige Scene (udenfor den talende) glider ind i en Halvopmærksomhedens Graadis.

En vigtig Egenskab er fælles for Film og Hørspil: den frie Bevægelighed fra Billede til Billede, fra Situation til Situation. I gamle Dage var Filmen inddelt i »Akte« (overført fra Skuespillet), men denne ulogiske Inddeling er forlængst opgivet. Filmens Objektiv er bevægeligt. Det flytter sig fra Stue til Stue, nærmer sig Figurerne og fjerner sig fra dem; bevæger sig ud i Naturen, ud i Gadens Larm — eller allierer sig med Teknikkens Fart, med Bil, Baad og Flyvemaskine. Et Nu, og Billedet skifter fra New York til Shanghai. ...

Man kan endnu opleve gammeldags Hørspil, der er inddelt i Akter, men det siger sig selv, at en saadan Form er forældet. Hørspilforfatteren er ikke bundet til de faste Scener, der tilsammen udgør en Akt. Han er friere stillet end Shakespeare, der uden Hensyn til Kulisseskifte lod Handlingerne bølge hen over sin Scene. Han er lige saa frit stillet som Filmskomponisten, der monterer en Film. Hele Universet er *hans*. Fantasiens kan boltre sig frit som Aladdin-Lampens Aander.

Hørspillet Form er afhængig af den Høre-Opmærksomhed, som et normalt indrettet Menneske er i Stand til at præstere. Enhver kan her gøre sine Erfaringer. Normalt er det vistnok umuligt at lytte med koncentreret Opmærksomhed i mere end en Time.

Under Hørspillet skulde Opmærksomheden helst anspændes mere og mere (som under Læsningen af en Novelle, der i den yderste Ende er forsynet med en Knallert), og det vil atter sige, at Varigheden i Almindelighed vil være fra en halv Time til tre Kvarter. Hvilket ikke forhindrer, at et Hørspiel kan være paa 5, 10 og 15 Minutter. Ligesom ved Filmen kan Omfanget rette sig efter Stoffet, og Omfanget angives i Minutter. »En Film paa 2000 Meter«, »et Hørspiel paa 17 Minutter«.

Hvad Hørspillet taber i Længde, skal det genvinde i Koncentration. Jo mere enkelt og koncentreret det er, jo bedre. Motiverne er Legio, og det enkelte Motiv kan hente sit Stof fra Øst og Vest, men alligevel stilles der Krav til Spillet Struktur. Enkelthederne kan myldre frem som Ornament og Figurer i en gotisk Kirke — ser man nærmere til, har Ornamenterne underordnet sig Gotikkens stærke mod Højden stræbende Linjer. Lad Spillet — for at bruge et andet Billede — sprudle af Sted som en Bæk i Solskin — der maa være et fælles Fald i Strømmen mod samme Maal.

Man skal selvsagt være varsom med at formulere Kravene til Hørspillet Form og Struktur i Punkter og Paragraffer, eftersom den store Kunstner nu engang er i Stand til at gøre de fleste Paragraffer til Skamme. Og paa den anden Side: adskiligt af det, der siges med almindelig Tilslutning, vil uvægerligt faa et Skær af Banalitet. Alligevel prøver jeg.

Der kan normalt kun være een Handling i et Hørspiel. En dobbelt Intrige, en Sidehandling og lign. spreder Opmærksomheden og svækker den.

Handlingen maa ikke forudsætte direkte Synsvirkninger, en Regel, som Hørspilforfatterne Gang paa Gang forsynder sig imod. En Række Intrigekomедier med Forklædning og Forveksling ligger udenfor den radiofoniske Mulighed, og det samme gælder en Række Dramer, hvor Tyngdepunktet er flyttet over i Synsvirkningen, i Skuespillernes Mimik og Bevægelse, eller hvor Handlingen spalter sig i sideløbende Begivenheder. Som Helhed gælder det, at Handlingen indtil 100 pCt. maa være indkapslet i Ordene, at Handlingen under Spillet organisk maa vokse frem af Replikkerne (og dermed er samtidigt sagt, at ikke enhver Handling paa naturlig Maade kan nedspejles i Menneskers Samtaler).

Replikernes Stil og Ordvalg maa give Synet saa meget som muligt, for at det hørte uden Besvær kan blive Udgangspunkt for en Forestillings-Helhed. Der maa i Replikken være et Element, som kalder paa den billeddannende Fantasi: den malende Replik. Man erindrer gamle Fader Holberg, der pakkede hele Miljøbeskrivelsen og

Sceneangivelsen ned i sin Replik og omhyggelig averterede hver ny Persons Ankomst (»Hvad vil den Qvinde herinde? Det er min Tro, min Kone.« — »Lad os faa Henrich herind« — »Ej, se, Jeronimus!«). Den moderne Forfatter og vel især Novellisten føler sig rimeligvis noget ilde tilpas ved Tanken om at skulle have Kulør i Replikken. At skulle have Omverdenen indspejlet i Replikken som i en Ravkugle. Det synes noget primitivt.

Replikken maa give en personlig Karakteristik af den talende. I et almindeligt Skuespil kan det til Nød gaa an med en abstrakt Replik, idet Skuespilleren da maa farve den med Mimik og Bevægelser o. s. v. I Hørspillet er et alment, for alle Personer fælles Sprog en kedelig Omstændighed. Selvom Røstens personlige Indsats betyder *noget*, vil Teksten alligevel slaa igennem som den alt afgørende Kendsgerning. Teksten og Tonen vil forholde sig til hinanden som en Granitblok til Embalagen. Og derfor skulde Teksten gerne paa Forhaand være omhyggelig psykologisk aflyttet. Hver Fugl synger nu engang med *sit* Næb; og næsten ethvert Menneske kan identificeres gennem Ordvalg og Sætningsbygning. Om man — som visse Farce-Forfattere — vil forstærke Særpræget, er en anden Sag.

Der maa ikke være for mange Personer i Stykket og navnlig ikke i den enkelte Scene. Det økonomiske Motiv skal ikke her skydes i Forgrunden, men kun nævnes: det er lidt uhensigtsmæssigt naar een eller flere Skuespillere skal nøjes med et Par Replikker. Som Hovedargument gælder, at de mange Røster er svært at holde ude fra hinanden; selve Anstrengelsen med at skelne Røsterne fra hinanden kan virke trættende og afledende, — irriterende. Der er større Spændvidde mellem Billederne i en Film end mellem Røsterne i en Radio; Synet skelner skarpere end Hørelsen (i hvert Fald hos undertegnede), og man maa — for ikke at forspilde den psykologiske Virkning — være varsom med Antallet af Røster og deres Klangfarve. Det ideelle Hørspil er Dialogen, den enkleste Form for Samtale. Det er Dialogen (en Mands- og Kvinderøst) der bevirker, at »Familien Hansen« kan bevare Livet længere end almindelige dødelige ... Hørspilletets stærkeste Virkning ligger i den intime Replik.

De relativt korte Scener og de relativt korte Replikker er at foretrække, hvormed ikke skal benægtes, at et Hørspil *kan* bygges op som en Monolog. Der ligger i de fleste betydelige Kunstnere en Trang til at eksperimentere udenom Loven og Profeterne, og det er ikke udelukket, at Eksperimentet kan faa Pyramiden til at staa paa Spidsen. Normalt staar den bedst paa Grundfladen. Normalt er det bedst at orientere sig med Hensyn til de Reaktionen, der psykologisk ledsager Høre-Opmærksomheden. Denne Opmærksomhed er af rytmisk Karakter, snart mere anspændt, snart mere afslappet, snart aktiv, snart passiv, — hvorom man kan læse nærmere i enhver

Lærebog i Psykologi. Den fornuftige Pædagog tager Hensyn til denne Rytme ved klogt at skifte fra intens Belæring til mekanisk Reproduktion, fra Fremstød til Hvile. Og mon ikke Hørespilforfatteren paa samme Maade skal tage Hensyn til Rytmen. I vel tilrettelagte Film kan man studere, hvorledes Instruktøren beregner Rytmen ved at indlægge »Hvile-Billeder« o. s. v. — og jeg skulde tro, at det for Høre-Virk-somhed er mere nødvendigt.

Da man i Fantasien normalt kun slutter fra Replik til Person, vil den *lange* Replik medføre, at man simpelthen glemmer de andre Personer paa Scenen. For at Forestillings-Helheden kan holde sig, maa de Grundelementer, der opbygger Scenen, stadigt bearbejdes. Og der maa stadigvæk ske noget (enten det er indadtil eller udefter). Den lange, stillestaaende Scene er ukendt i vesteuropæiske Film og vil ogsaa blive det i Hørespillet, hvis Grundlov ligesom Filmens er *Bevægelighed* ..... Da mange af vore Medmennesker foretrækker den vemodige Stemning, der holder sig paa samme, lave Svingningsgrad (ogsaa kaldet »Sentimentalitet«) er der Grund til her at være paa Vagt.

— Det er muligt, at man kunde komme bort fra det tvungne i nogle af de Forholdsregler, jeg har nævnt, ved at indføre *Speakeren* i Spillet. Det har været nævnt, at Hørespillet kunde sidestilles med Novellen, et novellistisk Stof i Dialogform, en Høre-Novelle, og unægteligt, hvis Speakeren kunde overtage de indledende, forbindende og refererende Afsnit, vilde man nærme sig en saadan Form. Det vilde være behageligt at lade Speakeren føre Personerne ud og ind fremfor at indføre de dertil svarende Sceneangivelser i Replikkerne, ligesom han bekvemt kunde overtage Hjælpepersonernes Funktioner. Ved passende Indskud kunde Speakeren sætte Kulør paa Scenerne og muligt kunde han ogsaa anvendes ved mere bevægede Optrin — som Speakeren ved en Transmission. Hvis man arbejder sig ind paa en saadan Løsning, skal det blot for en Ordens Skyld tilføjes, at de almindelige Time-Speakere naturligvis ikke kan anvendes.

* * *

Meget afhænger af den radiofoniske Udførelse.

Det er muligt til en vis Grad at illustrere et Hørespil med illuderende Lyde; men ogsaa kun til en vis Grad. Et Skuespil kan fikses op ved Hjælp af »Udstyr«, og det er hændet, at en skrøbelig Komædie er reddet over i Successen som »Udstyrsstykke«. Noget lignende kan ikke laves for Hørespillets Vedkommende. Ordene er her den fundamentale Magt.

Ved Hjælp af lydtekniske Midler kan man skabe den rigtige Atmosfære, saa at man hører, om Ordene udtales i en Stue, i en Telefonbox, i en Kirke eller paa Gaden. Paa Kontoret høres en Skrivemaskines Klappen, paa Gaden en Sporvogns Duren hen over Skinnerne. .... Et Baggrunds-Kor af Røster følger Folketalerens Ord. *)

Det bedste Resultat til Dato blev naaet i et Spil om Storbyen, skrevet af Erich Kästner, oversat af Otto Rung. Et Eksperiment af Lech Fischer: »Nationens Helt« faldt mindre heldigt ud, idet »Lydene« brede sig for meget i Forhold til Replikkerne og ikke organisk gik over i hinanden. Den naturligste Lydkulisse er ledsagende Musik til en enkelt Røst eller en Dialog, den harmoniske og ligesom diskrete Lyd, der søger at tjene Ordene.

Og saa er der Spørgsmaalet om Røsterne. Instruksen maa sørge for, at de Røster, der anvendes i samme Stykke, tilstrækkeligt adskiller sig fra hinanden, og navnlig maa Opmærksomheden jo være henvendt paa Kvinderøsterne, der let glider sammen i eet Kvadder. Tre—fire unge Piger — (lad gaa med de ældre!) — i samme Scene er det ikke hver Mands Sag at holde Rede paa .... Men endnu vigtigere er det, at Instruksen kan finde den Røst, der organisk svarer til den enkelte Rolle, — og her kniber det unægteligt. Der er lyse og mørke Røster, metal-liske og blide, fede og magre, sprukne og skarpe — og vel at mærke: det er ikke sikkert, at Røsten isoleret virker paa samme Maade som Røstens Indehaver paa Scenen. Man kunde snarere sige: tværtimod.

Radiofonien er hidtil gaaet ud fra den almindelige Klassificering af Skuespillere og har stræbt efter at besætte Rollerne efter de paa Teateret gældende Principper. Hvilket er forkert. Saadanne Kunstnere som Bodil Ipsen og Poul Reumert har været elendige Radio-Kunstnere, og flere Gange har de tilmed været anvendt i Roller, hvor Røst og Rolle skreg mod hinanden. Hvis Poul Reumert skulde opføre Spillet paa Scenen, vilde han muligvis være den helt rigtige (fordi han spiller paa saa umaadelig meget andet end Røsten), men overføres det samme Spil til Radiofonien, er han muligvis uegnet. Radiofonien kræver sin egen Klassificering, og det er paa Tide, at den gennemføres.

Det har været paa Tale, at Radiofonien skulde have sin egen Hørespil-Stab. Der er i denne indtil videre urigtige Tanke *det* rigtige, at Skuespillere har forfærdeligt svært ved at spille radiofonisk. De taler med kunstig Diktion og saa højt, at Røsten kan fylde hele Teaterrummet. Vers læses op med gal Skandering, som om det var

---

*) Efter at dette Foredrag var holdt, blev der aflagt Besøg i Statsradiofonien, hvor de lydtekniske Midler blev præsenteret. Faa Dage efter offentliggjorde Erling Kristensen sine Indtryk i en rystende Kronik i »Politiken«.

en Forbrydelse, at Linjernes Enderim fik Lov til at tone igennem. Kunstigt ..... kunstigt!

Naar disse Manéer overføres til Radioen, giver det Kuldegysninger. Man maa jo ikke glemme, at Radiospillet er intimere end Strindbergs »Intima Teater«. Det er saa intimt, at det er et Spil mellem Skuespilleren og mig ensomme Tilhører her i min Stue. Hans Røst er kun en halv Meter fra mig; vi sidder ved Siden af hinanden, og vi er ganske ene. Jeg kan høre den sagteste Hvisken, det mindste Suk. .... Og hvad hører jeg i Stedet? En Deklamation som for en halv Batallion. Et Dødsstus som et Stød i en Luftpumpe. Ord paa Stylder. Ord, der galer og agerer.

Der er intet saa rædselsfuldt som »Skuespilleri« i Radioen. Hvert Ord, der er udvendigt sagt, er hult. Hvert Ord, der blot deklameres, er uægte. Med den fineste Følsomhed kan man mærke, om der er et Tomrum mellem Ord og Person. Det er ikke Spørgsmaalet om en Rolle kan læres og gengives efter Teaterskolens Regler. Her gælder det simpelthen: at være eller ikke være. *At være* — uden Paryk og Pudder og Forklædning. Mennesket selv.

Hørespillet er vor fineste »Kammerscene«.

*

*

*

De gode Tendenser, der forefindes, modarbejdes i ikke ringe Grad af de mange Opførelser af ældre Skuespil, der er »bearbejdede for Radio.« Hvorledes skal man faa en Skuespiller til at forstaa, at han skal lægge Rollen om, saa snart han flytter fra det kgl. Teater over i Stærekassen? — at han ikke længere skal spille for Parkettet og Balkonerne, men for sin egen Dagligstue, hvor hans Kone i al Stilfærdighed sidder og lytter, en Talemeter fjernet fra ham? Skuespillet slæber de uvilkaarlige Traditioner med sig og holder saaledes Liv i Uvanerne.

Og hvorledes forholder det sig i det hele taget med de til Hørespil barberede og amputerede Skuespil? Pladsen tillader ikke at anføre Eksempler paa Beskæringens Grundighed, skønt det kunde være fristende at aftrykke en Scene af Shakespeares Macbeth før og efter Besøget i Stærekassen. Af den saakaldte »Forfatterret til det uforvanskede Værk« vilde der ikke være meget tilbage. Personer og Afsnit bortskæres og Replikkerne skræbes for reflekterende Stof, saa at kun den egentlige Handlingstekst faar Lov til at eksistere, stærkt forenklet. Shakespeare? Der er ikke mere Shakespeare end der er Homér i et Lærebogsreferat af Odysseen. Af Dramaet er kun Skelettet skaanet, og det er ikke engang et Hørespil.

Der er Dramaer, der trodser enhver Bearbejdelse, og der er andre, der *til Nød*

kan skæres til. Og det betyder atter, at det er ugørligt at skabe et fuldgyldigt litteraturhistorisk Repertoire. . . . . De foretagne Bearbejdelser har været præget af ikke ringe Vilkaarlighed, og mange Dramaer er fejlagtigt forvandlet til Hørespil formelst en Pris af 75 Kr. pr. Stk. Der tiltrænges en sober Revision af dette Omraade.

Som Regel maa gælde, at kun de Skuespil, der uden Vold kan tillempes til Radioen, kan indgaa i Repertoiret, og at dette alene bør omfatte de Spil, der betyder et Plus i vor kulturelle Tilværelse. . . . . Der er vel sagtens mere end een Forfatter, der af den nuværende Tilstand ledes ind paa den Tanke: »Det er bedst, at jeg former mit Stof til et Skuespil og saa senere faar det transmitteret af Radioen.« En urigtig Tanke! En Forfatter maa fra første Færd være klar over, om han vil udnytte sit Stof for Scene eller Radio, thi et Spil, der er *tænkt* for Scenen, er som oftest umuligt som Hørespil — og omvendt.

En meget stor Del af de »bearbejdede« Skuespil, der nu fremføres, maa betragtes som en foreløbig Nødhjælp, indtil den nye Hørespil-Kunst er fuldt udfoldet, saa at *den* kan danne Repertoire.

* * *

Jeg har naturligvis talt for meget om Formen og har i hvert Fald Trang til at slutte med nogle Ord om *Motivet*, som jo dog er det afgørende. I den tidligere omtalte Artikel i »Forum« har Otto Rung meddelt en særdeles interessant Statistik:

»Af ca. 300 Hørespil behandlede ialt de 44 historiske Emner, deraf 6 musikhistoriske (som særlig radioegnede) og 8 litteraturhistoriske Personligheder og Interieurs. I 9 Tilfælde omhandlede bibelske eller religiøse Emner. Arbejdsforhold, og Arbejdsløshed især, talte 9 Emner, Skalke- og Skelmehistorier 3, rent kriminalistiske, mest Forbryder-Dramaer 17, Forholdet mellem Forældre og Børn 13, filosofiske, moralske og religiøse Emner, mest Debatter eller Allegorier 8, Naturkatastrofer, især sunkne Undervandsbaade (her skabes jo en formentlig særlig mikrofonegnet Indespærrings-Situation) 7, Moderkærlighed 1, Videnskab 2, Forretningslivet 4, Fosterfordrivelse (underligt nok henset til Dagspressens Debatter!) kun 2, Interiører fra Livet i Stor-magasiner og Kontorer 4, Retspleje — mest kritisk bedømt — 4, Sport mærkeligt nok kun 8, Færdsels-Problemet 4, Bondeliv i ældre og nyere Tid samt Landboforhold, særlig Krisen, 15, Pædagogik 2, Døden og Livet som Problemer (særlig efter Forbilledet: »En Sjæl efter Døden«) 6, politiske og sociale Forhold 8, Madlavning 1, Trope- og Rejseliv 7, Fædreland, særlig Udvandrerens Hjemlængsel 4, Krigen, Fredssag og Spionage 12, Kvindesag 2, ægteskabelige Opgør kun 2, bearbejdede klassiske Værker 9, fantastiske Emner, særlig Utopier, 4. Og endelig Kærlighed samt Kønnenes Kamp 49. Hertil endnu 2 under Rubrikken: Formentlig forrykte Indsendere.«

En Mængde Motiver er traditionsbestemt eller har deres Rod i Teaterindtryk, og det er endnu faa Spil, der bringer nyt Materiale i Tidens Aand med Bud til de Hundredtusinder. Vi er endnu ved Begyndelsen, og det er for tidligt — litterært — at inddele Hørespillene i Grupper, for Overblikkets Skyld.

Tilsyneladende er det romantiske Spil ikke egnet for Radioen. Dets Stemning af Fjernhed kan ikke undvære en Iscenesættelse for Synet; den nære Radorøst, hvis Tonefald er os saa moderne fortrolig, kan ikke illudere; vi kan ikke omgive denne Røst med Middelalder og Trolderi. I hvert Fald kan det siges, at det patetisk-deklamatoriske Spil (enten det bevæger sig i Jamber eller Prosa) er umuligt . . . . .

Fra Radiofoniens Side har det ofte været udtalt, at man savnede »folkelige Stykker«. Selve Begrebet »Folkekomedie« eller »Folkeskuespil« eksisterer endnu i visse Kredse, skønt det hører en forgangen Tid til. Begrebet er knyttet til visse gemytlige eller sentimentale Komedier uden litterær Pretention, saasom Successerne fra Casino: Pigernes Jens, Gutter om Bord, Barken Margrethe, Corneilles Klokker — og de tilsvarende fra Sønderbros Teater: Rasmines Bryllup og Tre smaa Piger. Casino og Sønderbros Teater er ophørt at eksistere, men Repertoiret lever udødeligt videre under Radiofoniens Beskyttelse. Thi hvad skal man byde »*Folket*«, det der viser sig i Grønnegade og paa Nørrebro og strækker sig helt ud i Landet? Har man ringet tilstrækkeligt med Corneilles Klokker, vender man sig i sin Kvide til Hostrup og Bøgh, thi noget maa Folket dog have at more sig med. »Soldaterløjer«, — ikke?

De gamle Komedier kunde i sin Tid more »den lille Middelstand«, men indeholder ikke mange Vitaminer, naar det gælder vor Tids Arbejdere og Husmænd og Bønder. Hvor findes Stoffet, der i Spøg og Alvor henvender sig til vor Tids brede Demokrati? Det findes kun i spredte Begyndelser, og Radiofonien er derfor delvis undskyldt. *Stoffet savnes.*

De fleste af vore yngre Forfattere er saa optaget af alvorlige Problemer, at de tilsyneladende har glemt at smile. Det er forstaaeligt for saa vidt som Tiden ikke møder *dem* med Violbuketter, men med Staal og Ild, og mine Ord skal ikke være nogen Bebrejdelse. Hvis Kunsten skal leve, maa den have Idé, og vor Tids Idéer er farlige. . . . . Alligevel skulde jeg hilse og spørge fra min Moder, om ikke vi engang imellem kunde faa et Hørespil med Humør. Jeg skulde sige, at det gerne maatte være kritisk og skarpt, men helst i Humørets Form.

Fra Arbejderbevægelsens Side kunde vi bl. a. ønske at faa rigtige *Festspil* til Grundlovsdag og Majdag og Solhverv og flere *pædagogiske Spil*, der illustrerer Begivenheder i vor Historie. De sidste kunde man ogsaa kalde Reportage-Spil, for saa vidt som Begivenhederne føres tilbage til det oprindelige Forløb. Som Eksempel paa Reportage-Spillet tør jeg maaske nævne det af Peder Nørgaard og undertegnede udarbejdede »Nye Signaler«, der skildrer den danske Arbejderbevægelses første Tid.

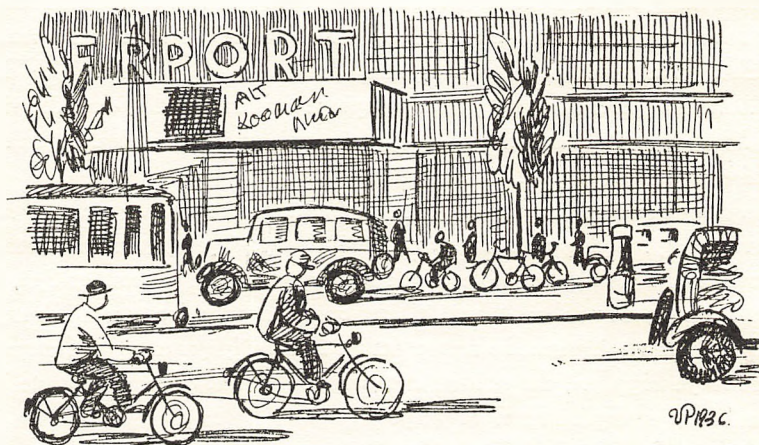
Man kunde muligvis mene, at Reportagespillet ligger nærmere for en Kulturhistoriker (som f. Eks. Jul. Clausen) end for en Dramatiker, men det er næppe rigtigt. Ogsaa *den* Slags Spil kræver kunstnerisk Haandelag for fuldt at lykkes. Re-

portagespillet er jo nok en Række rekonstruerede Transmissioner, Mikrofonen hejset ned i Fortiden, men paa den anden Side maa det siges (med Holger Drachmann), at det er en Person og Vision, der giver Værket Liv. Det afhænger af det inspirerede Møde mellem Kunstneren og Stoffet, hvad der skal komme ud af det.

»Begivenheder i vor Historie«, sagde jeg. Det er naturligvis at forstaa i videste Betydning: Bondereformerne, 1848 og 1901, — Reformationen (vi fik ikke det store Reformations-Spil i 1936), — Holbergs Liv i Hørebilled-Montage, — Marx og Engels, — Rockefeller, — Olien, — En Dag i Roms Arbejderkvarter Anno 30. Der kunde fortsættes i det uendelige .....

Vi har haft Hørspil-Konkurrencer. Af større Værdi vilde det maaske være, om Radiofonien vilde overdrage kendte Forfattere at skrive Hørspil til særligt fremtrædende Begivenheder, historiske Mindedage o. s. v. Eventuelt Konkurrence om særlige Temaer (et Grundlovs-Spil f. Eks.).

Hovedsagen er, at der bygges Bro mellem det Folk, der umætteligt kræver Mere! Mere! og den Kunst, som magter at tilfredsstille Behovet.

Gadebillede

CHARTISMEN — ET 100 AARS MINDE

AF VIGGO MOLIN NIELSEN

Under den ophidsede agitasjon, der gik forud for parlamentreformens gennemførelse (1832), opstod i England en række politiske »reformelskaber«, som senere i anden skikkelse skulde komme til at udgøre kæmen i den chartistbevægelse, der traadte frem i fuld offentlig belysning for nøjagtig 100 aar siden.

Indtil 1832 havde den engelske arbejderklasse kæmpet haand i haand med den nydannede fabriksejer- og købmandsklasse for at opnaa valgret til parlamentet; men da bursjoasiet ved arbejderklassens hjælp gennem reformen stort set naaede sit maal: at bli politisk myndig, tabte det al videre interesse for samarbejde med de tidligere allierede. Reformen skabte valgret for ca. 600.000 ny vælgere, næsten udelukkende tilhørende det besiddende borgerskab, som begribeligvis strax benyttede den erhvervede politiske magt til at fremme sine økonomiske interesser; og udsigten til, at det skulde lykkes arbejderne at vinde gehør for deres krav om valgret, var overordentlig ringe. Lord John Russell erklærede i parlamentet, at valgreformen var en endelig og afgørende ordning — hvilket indbragte ham øgenavnet *Finality Jack*.

I skuffelse og vrede over borgerskabets forræderi kastede arbejderne sig nu med glødende iver ind i fagbevægelsen under Robert Owen's ledelse. 1834 stiftede Owen *Grand National Consolidated Trades Union*, der i løbet af fem uger samlede omtrent en halv million medlemmer. Denne løst sammentømrede organisasjon skred med det samme til en styrkeprøve med fabrikanterne — en styrkeprøve, som den ikke kunde bestaa. Nederlaget var fuldstændigt. G. N. C. T. U. ophørte at eksistere i oktober samme aar, den var blevet stiftet. Da den i 1831 startede *National Union of Working Classes* ligeledes blev sat ud af spillet i dette begivenhedsrige aar, stod den spirende arbejderbevægelse nu absolut uden ledelse eller samlende element — indtil en gruppe London-arbejdere i 1836 dannede *London Working Men's Association*. Lederne var pressefolk, som allerede i nogen tid hade ført en heftig agitasjon mod *the stamp duty*, skatten paa aviser, der forhindrede menigmand i at holde sig orienteret om dagens begivenheder. Agitasjonen bar frugt i 1836, da skatten nedsattes med 75 pCt. Den afskaffedes endeligt 1855. L. W. M. A. kunde hellige sig en ny opgave, nemlig at ta ledelsen af kampagnen mod fattigloven af 1834. (Den ny fattiglov borttog al ret til understøttelse for arbejdsdygtige personer udenfor fattighuse og tvangsarbejdsanstalter. Om tilstandene i de engelske fattighuse læs Ch. Dickens: *Oliver Twist*, der udkom 1838.

Over hele England dannedes selskaber efter L. W. M. A.s mønster, tidsskrifter og aviser grundedes, og L. W. M. A. fandt pludselig sig selv blot som et enkelt

led af den bevægelse, der gærede fra Cornwalls fjerneste egne til Glasgows sodede fabrikker, og som hurtigt fik andre punkter paa sit program end den negative modstand mod fattigloven. I februar 1837 indkaldte L. W. M. A. til et møde i *Crown and Anchor*-kroen, hvor der vedtoges en petisjon (et bønsskrift) til underhuset. Kravene er i det store og hele de samme, som indeholdtes i det senere offentliggjorte *People's Charter*:

1. Almindelig stemmeret. (Kravet om stemmeret for kvinder frafaldtes dog i *The People's Charter*.)
2. Hemmelig afstemning.
3. Aarlige parlamentsvalg.
4. Afskaffelse af formuebetingelsen for valgbarhed.
5. Diæter for parlamentsmedlemmer.
6. Ligestore valgkredse.

Programmet havde altsaa en rent politisk karakter; men »den kendsgerning, at chartismen inderst inde var en økonomisk bevægelse, og at valgreformen kun søgtes som et middel, maa aldrig tabes af syne.« (G. D. H. Cole.)

En radikal gruppe af parlamentsmedlemmer, Dan. O'Connell, Hindley, Jos. Hume, Crawford, J. A. Roebuck m. fl., fattede interesse for de opstillede krav og lovede paa et møde, der fandt sted den 7. juni 1837, at arbejde for sagen i parlamentet. Fra denne dato plejer man almindeligvis at regne chartismens begyndelse. Bevægelsen traadte nu ud i livet som en sammenslutning af:

1. Textildistrikternes massebevægelse mod fattigloven under ledelse af:
 Radikal fløj: Feargus O'Connor.¹⁾
 Moderat fløj: Joseph Rayner Stephens.²⁾ Richard Oastler.³⁾
2. Parlamentreformerselskabet *Political Union* i Birmingham. Ledere:
 Radikal fløj: John Collins.⁴⁾
 Moderat fløj: Thomas Attwood.⁵⁾
3. London Working Men's Association.
 Radikal fløj: Georg Julian Harney.⁶⁾ Bronterre O'Brien.⁸⁾
 Moderat fløj: William Lovett.⁷⁾ Henry Hetherington.⁹⁾ James Watson.¹⁰⁾ John Cleave.¹¹⁾ Will. Carpenter.¹²⁾

Noter: Se Side 27.

Dette skema gir naturligvis kun et meget forenklet billede af stillingen, men som gældende i almindelighed kan det siges, at chartismen var baseret paa følgende tre hovedgrupper: en radikal fløj under O'Conner, som støttede sig paa Nord-Englands industriarbejdere; et moderat centrum under Lovett, som hentede sin styrke hos byernes faglærte haandværkere med lavstradisjonerne; og endelig en smaaborgerlig højrefløj under Attwood, der arbejdede med teorier om broderlig forening af arbejder- og borgerstand i forbindelse med reformen af samfundets pengevæsen.

En blot overfladisk betragtning af lederne vil vise, at de var repræsentanter for saa uensartede interesser, at en effektiv fællesoptræden var noget nær en umulighed.

The People's Charter med de førnævnte 6 punkter offentliggjordes første gang den 14. maj 1838 i Glasgow og modtoges med stormende begejstring over hele landet. Det forelagdes og vedtoges paa en rad massesmøder, hvor der blev ført et

meget kraftigt sprog mod regeringen. Snart efter offentliggørelsen begyndte tanken om nedsættelse af et chartistisk *Konvent* at ta form. Hvad man egentlig skulde bruge dette konvent til, gjorde man sig derimod ikke megen tanke om. Det blev aldrig klart udtrykt, om man tænkte sig konventet som en almindelig kongres, der blot skulde gi udtryk for bevægelsens krav, eller meningen var, at man skulde konstituere sig som nasjonalforsamling og overta styrelsen af land og rige. Foreløbig skred man til valg af delegerede. For at holde sig indenfor lovens rammer, maatte de delegerede vælges ikke af de lokale chartistorganisasjoner, men paa offentlige møder, der ofte fandt sted ved fakkelskin i nattens mulm.

Den 4. februar 1839 traadte konventet sammen i London. Det var en broget forsamling. Af de 53 repræsentanter var tre fredsdommere, to præster, to læger og sex redaktører, resten var forskellige grupper arbejdere og smaaborgere — men ingen landborepræsentanter. Nu skulde *The People's Charter* som nasjonalt andragende forsynet med folkets underskrift indbringes for parlamentet; men det tog tid. Endelig i maj var petisjonen med 1.200.000 underskrifter rede til at overleveres regeringen. Da indtraf *the bedchamber crisis*¹³), der yderligere forhalede begivenhederne. Konventet hjemsendtes fra 16. maj til 1. juli. Først den 12. juli kom petisjonen til behandling i underhuset, fremført af Attwood, der benyttede lejligheden til at tale godt for sine egne ideer om pengereform; den forkastedes med 235 stemmer mod 46. Da sagen fik denne udgang, vidste konventet i begyndelsen absolut intet at foreta sig; men efter 2 dages debat besluttedes med 13 stemmer mod 6 (!) en tre dages demonstrationsstrejke, efter at en tidligere vedtagen beslutning om en sex ugers generalstrejke, »den hellige maaned«, var tilbagekaldt. Tiden til at strejke var saa uheldig som vel mulig, haarde kriser hærgede erhvervslivet, og arbejdsløsheden var stor. Strejken blev da ogsaa en fiasko. Konventet fortabte sig nu i uaktuelle meningsudvexlinger om anvendelse af fysisk eller moralsk magt, og O'Connor, der kunde mønstre den største tilhængerskare, svingede hovedløst frem og tilbage mellem de to yderpunkter. Den 14. september var regeringen blevet ked af at overvære forestillingen og opløste uden videre resterne af konventet. De fleste af lederne var allerede paa dette tidspunkt fængslet, og efter rejsningen i Newport (Wales) i november fængsledes de, der endnu var paa fri fod. Bevægelsen stod uden ledelse, knust og søndersplittet.

Samtidig med, at chartistkonventet hade ført sine formaalsløse diskussioner, hade Cobden og Bright paabegyndt deres antikornlovsagitasjon — mødt med modstand af størstedelen af chartisterne, der ofte var første generasjons industriarbejdere og ikke helt hade tabt samhørigheden med den bondejord, hvoraf de var rundet. At aabne for fri indførsel af fremmed korn vilde betyde landbrugets endelige ruin, sa man fra chartistside, kornet vilde ganske vist bli billigere, men det vilde paa den anden side

trykke arbejdslønnen ned — og det kan vist heller ikke betvivles, at ønsket om paa denne maade at nedbringe produktionsomkostningerne spillede en rolle for det liberale borgerskabs krav om at faa aabnet for den fri kornindførsel. Chartismen stillede sig fjendtligt til antikornlovsmændenes agitasjon, og denne mangel paa fremsyn kostede den forbindelsen med en bevægelse, der hade tidens strøm med sig.

Fra sit fængsel hade O'Connor skrevet artikler til *Northern Star* og medvirket til starten af *National Charter Association*, som i 1842 forsøgsvis indledede et samarbejde med kvækeren og antikornlovsmanden Jos. Sturge's Birmingham-gruppe. Samarbejdet sprængtes hurtigt — ved hvilken lejlighed Lovett for stedse gled ud af bevægelsen — og O'Connor, der nu stod som den eneste tilbageblevne Führer af format, satte en ny nasjonal petisjon i gang, indeholdende saa radikale krav som op-hævelse af fattigloven, gennemførelse af en 10-tim. arbejdsdag, en effektiv arbejderbeskyttelseslovgivning etc. Dokumentet fik ca. 3.300.000 underskrifter, men forkastedes af underhuset med 287 stemmer mod 49. En strejkebevægelse rejste sig spontant, fra fabrik til fabrik drog arbejderne, slukkede ilden under kedlerne og rev naglerne, *the plugs*, ud, hvorfor bevægelsen har faaet navnet *the plug plot*. Ogsaa disse strejker løb imidlertid ud i sandet, og N. C. A. mistede medlemmer i rivende hast. Det maa dog for en stor del tilskrives N. C. A.s agitasjon, at 10-timers loven gennemførtes faa aar senere som »en sejr for det sosjale princip« (Engels).

Der oprandt bedre tider for erhvervslivet, gyldne tider, der først afbrødes af verdenskrisen 1847, og i den periode udbyggedes fagbevægelsen, der hade faaet et grundskud ved G. N. C. T. U.s sammenbrud 1834, Rochdalepionererne startede deres lille kooperative shop, der blev begyndelsen til en verdensomspændende bevægelse; men »forkastelsen af den anden chartistpetisjon, strejkenederlaget 1842 og bevægelsens søndersplittelse hade vist det haabløse i at vente, at parlamentet i hast kunde tvinges til at anta *the charter* eller gøre nogen betydningsfuld indrømmelse. Chartisterne maatte enten trække sig helt tilbage fra valpladsen eller forsone sig med en lang propagandaperiode uden direkte resultater, eller ogsaa finde et helt nyt spor for bevægelsen«. (Cole.)

O'Connor valgte de ny og uprøvede veje. Han undfangede en plan om et selskab til erhvervelse af grundejendomme, der skulde udstykkes til medlemmerne. 70.000 lysthavende meldte sig til dette foretagende og indskød en halv million kroner; men da det naturligvis gik i moderat tempo med at faa dem alle etablerede som gaard-ejere, og administrasjonen slugte mange penge, varede det ikke længe, før der skumledes i krogene om svindel og humbug. En nedsat undersøgelseskommission konstaterede ganske vist, at O'Connor var uden skyld; men ejendomsselskabet var uhjælpelig muldet ned, og fagforeningerne, som O'Connor hade giet spalteplass i *Northern*

Viggo Poulsen

Den gamle Gade

Noter til foranstaaende Artikel.

¹⁾ O'Connor. (1794—1855) Jurist. Medlem af parlamentet 1832—35 tilhørende O'Connell's irske gruppe. Gjorde Stephens' og Oastler's bekendtskab 1836 og begyndte 1837 udgivelsen af »Northern Star« (Nothcliffe-type) i Leeds. For ophidsende sprog i N. S. idømt fængsel 1840. Blev sindssyg efter chartismens sammenbrud 1848.

²⁾ Stephens. (1805—1879) Metodistpræst. Ekskluderet af Wesley-menigheden grundede han en frikirke. Idømt 18 mdr.s fængsel 1839 og forsvandt dermed fra chartismens rækker. Stephens og

³⁾ Oastler (1789—1861) repræsenterede det religiøse element i chartismen. Deres egentlige *charter* var bibelen.

⁴⁾ Collins. Fredelig skomager og søndagsskolelærer. Missionerede med held for Attwood's ideer i Glasgow. Arresteret under konventets samling og idømt 12 mdr.s fængsel. Var talsmand for en særegen kristelig chartisme.

⁵⁾ Attwood. (1783—1856) Bankier. Levede hovedsagelig for sin *currency reform*: »Som blod for legemet er omsætningsmidler for handelen: mere blod, bedre helbred. Papirpenge vil øge omsætningen, afskaffe arbejdsløsheden, højne lønnen, formindske gælden, gøre enhver lykkelig.«

⁶⁾ Harney. Født 1817. Medhjælper hos Hetherington. Idømt flere straffe for at ha solgt aviser uden om afgiftsbestemmelserne. Sværmede i sin pure ungdom for Marat og jakobinerne, men var efter 1848 en af dem, der var mest i pagt med Karl Marx' tanker. Var bestandig sammen med O'Brien at finde paa chartismens yderste venstre fløj.

⁷⁾ Lovett. (1800—1877) Født i Cornwall. Kom som 21-aarig møbelsnedker til London og blev deltager i fagbevægelsen. Som sekretær i L. W. M. A. udarbejdede han petisjonen til underhuset og folkechartet. I fængsel, hvor han sammen med Collins fremstillede et skrift, hvori han slog til lyd for i højere grad at koncentrere bevægelsen om folkeoplysning og moralsk opdragelse. Søgte 1842 at bringe arbejder- og borgerklasse i kontakt med hinanden og gled derefter ud af chartismen.

⁸⁾ O'Brien. Født 1792. En af chartismens talentfuldeste skribenter. Kom i økonomiske vanskeligheder og indfangedes af O'Connor til »Northern Star«, hvor han fremsætter tesen, at borgerskabets politiske magt er intet i sammenligning med dens økonomiske, og at politisk magt udelukkende er en følge af en samfundsklasses økonomiske overvægt — i modsætning til den almindelige chartistiske opfattelse, der gik ud paa, at lovgivningsmagten var grundlaget for sosial magt og instrumentet til sosial forbedring. O'Brien gik senere mod O'C.s udstykningsplan: »Hvis planen lykkes, vil den skabe en konservativ landboggruppe, der vil umuliggøre alle radikale ændringer.«

⁹⁾ Hetherington. Født 1792. Bogtrykker. Leder af agitasjonen mod *stamp duty*. Fritænker: »Jeg betragter præstevæsen og religiøsitet som de alvorligste hindringer for menneskehedens fremskridt og lykke.« Stiftede »Poor Man's Guardian« 1831 og »Twopenny Dispatch« 1835.

¹⁰⁾ Watson. Født 1799. Oprindelig kemikaliehandler. Fik tidligt radikale sympatier og maatte vandre i fængsel, hvor han studerede filosofi og historie. Kom i forbindelse med en velgører, der satte ham i stand til at starte et bogtrykkeri. Dømtes 1834 for blasfemiske publikasjoner. Intellektuel og i høj grad »den moralske magt«s mand.

¹¹⁾ Cleave. Født 1792. Boghandler. Udgiver af »Weekly Police Gazette«. Kasserer i N. C. A.

¹²⁾ Carpenter. Forfatter af »Political Letters«. Red. af L. W. M. A.s organ »The Charter«, der udkom første gang 27. januar 1839 og kun bestod 1 Aar. Et af de sex konventsmedlemmer, der stemte mod strejken 1839.

¹³⁾ Sovekammerkrisen. Robert Peel afstod fra at danne regering, da dronning Victoria satte sig imod hans krav om, at hofdamerne, af hensyn til den personlige paavirkning, de kunde øve paa dronningen, skulde skifte samtidig med og ha samme politiske farve som regeringen.

føre denne opgave. Den politiske chartisme var en realitet, omend begrænset; sosial chartisme var en protest mod det bestaaende, ikke en velunderbygget politik, der kunde stille noget konkret i stedet. (Mark Hovell.)

Om chartismen hedder det i almindelighed, at den hører til historiens mislykkede bevægelser, og betragter man den uden sammenhæng med de forudgaaende eller efterfølgende perioder, kan denne opfattelse vel heller ikke modsiges; men set paa 100 aars afstand har chartismen paa ingen maade fejlet. De fleste af *the charter's* politiske krav er indgaaet som led i den britiske forfatning. Den almindelige stemmeret er gennemført i flere tempi begyndende med loven af 1867, hemmelig afstemning kom 1872, en udjævning af valgkredsene fandt sted 1884—85, og i 1911 gennemførtes, at parlamentsmedlemmerne skulde ha betaling for deres arbejde. Samme aar nedsattes valgperioden fra 7 til 5 aar. Chartismens krav om aarlige nyvalg ønsker vel sagtens ingen ført ud i livet. At disse gavnlige reformer af det parlamentariske maskineri ikke har ført til afgørende ændringer af den økonomiske magtfordeling, kan ikke forringe chartismens politiske indsats. Dels naaede den ikke — til trods for at den i sin sidste fase efter 1848 blev adskilligt mere klarskuende paa dette omraade — at faa noget præcist udformet socialt program, og dels er det betydelig vanskeligere at omdanne samfundets økonomiske grundvold end at reformere det politiske apparat.

Chartismen var en elementær massebevægelse uden fast organisasjon, den kunde ikke sejre i sine første fremstød — hvor mange bevægelser har iøvrigt kunnet det? — men den har den historiske betydning, at den først og fremmest bragte arbejderens klassebevidsthed til verden og demæst lærte ham at se fremover og ikke kaste længselsfulde blikke tilbage paa en guldalder som aldrig har været. Chartismens betydning er ikke begrænset til England, den betragtedes med interesse af arbejderklassens foregangsmænd i de stater, der ved aarhundredets midte fik deres industrielle genembrud. »1848 er det aar da sosialismen forlod England og sprang over til fastlandet«. (Rohde). Chartismen var ikke socialistisk; men derigennem at den — omend i famlende, uklare toner — transponerede de raab om ligeberettigelse, som burjoasiet siden 1789 havde ladet lyde paa den politiske slagmark, til det sociale og økonomiske omraade, blev den en af fædrene til det moderne socialdemokrati. Og saa kan den vel nok være værd at mindes paa sin 100 aars dag.

Star, trak sig hurtigt tilbage fra chartismens gerninger og al dens væsen. Det saa ud, som om den store førers stjerne var gaaet ned bag horisonten for ikke mere at dukke op.

Chartismen havde gennem sin fleraarige levetid ikke kunnet undgaa at komme i forbindelse med udenlandske frihedsstrømninger. London var i 40'erne et centrum for politiske flygtninge fra alle europæiske lande; Engels kom til London 1844, og gennem ham stod Marx i forbindelse med chartistbevægelsen. Italienske (Mazzini), polske (Beniowski) og ungarske revolusjonære havde opholdt sig i London, og da februarrevolutionen 1848 brød ud i Paris, forplantede røret sig snart til England og gav chartismen endnu en gevinstchance.

I begyndelsen af april maaned havde *National Charter Association* det tredje og sidste nasjonal-andragende færdigt, det angaves at ha 5.700.000 underskrifter; men en nærmere undersøgelse viste, at næppe 2.000.000 var ægte. Andragendet skulde frembæres af en procession paa 300.000 mennesker, og O'Connor, som her fik sin sidste opblussen, skulde selv gaa i spidsen. Dagen var fastsat til den 10. april. Hvor mange deltagere mødet samlede, ved ingen; *Times* siger 20.000, *Northern Star* 250.000 — det første kommer vist sandheden nærmest. Regeringen havde sammenkaldt tropper under ledelse af hertugen af Wellington, sejrherren fra Waterloo, og som frivillig deltog bl. a. Louis Napoleon, der faa aar efter blev de franskes kejser. O'Connor blev ræd for det vældige militæropbud og bevægede sine tilhængere til at trække sig tilbage i god ro og orden — atter var bevægelsen faldet til jorden. Den stak hodet frem endnu en gang, da en chartistkongres i januar 1851 mødtes i Manchester og opstillede et program, som Marx' ideer havde øvet indflydelse paa, og det »arbejderparlament«, som i 1854 traadte sammen — ogsaa i Manchester — modtoges af Marx med store forhaabninger: »— fremtidens historikere maa berette, at i 1854 var der 2 parlamenter i England, et i London og et i Manchester, det ene de riges og det andet de fattiges parlament, og at det virkelige folk kun var til stede i arbejderparlamentet«. — Ingen af de store forventninger blev dog indfriet. Chartismen var uigenkaldelig død, selv om *National Charter Association* vedblev at holde aarlige konferencer til 1858.

Bevægelsen var dømt til undergang, fordi den ikke i sig selv indebar høje idealer, der kunde samle de dybt forskellige befolkningsgrupper, hvoraf den bestod, til virkelig fælles optræden. Et blot og bart politisk reformprogram var her ikke nok. »De kunde forene sig i krav om politiske reformer, der skulde gi folkemasseme midler til at befri sig fra elendigheden. Derudover naede chartisternees enighed imidlertid ikke. Det var umuligt for dem at indstille den almene opinion paa et enkelt, bestemt sosjalt ideal. Chartismens egentlige brist laa i dens mangel paa evne til at gennem-

DEN SVENSKA SOCIALDEMOKRATIN OCH FÄDERNESLANDET

AF BENGT DAHLANDER

Skriv om något nytt och modernt i Sverge. — Det var den order, jag tog med mig hem från Arbejderhøjskolen i Esbjerg. — Det vållar alltid svårigheter att skriva om sådant, som man står mitt uppe uti. Det är inte så lätt för kuggen i det stora maskineriet att utan vidare förstå vad detta är till för, hur det verkar och varför det arbetar. Att skriva historia utan något århundrades perspektiv på de händelser, som skola behandlas, det är mer än svårt: det är riskabelt. Samtidens historia får skrivas av framtiden.

Det nya och epokgörande i vår tid är kanske av det slag, som vi inte lägga märke till. Det kan vara skymt för våra blickar. I stället för det vi rubricera som märkligt, sensationellt och speciellt för den tidsålder vi verka i, kan något helt annorlunde av framtiden etiketteras som varande det viktigaste. Låt mig således lägga ordern om det nya och moderna på en dammig hylla och tillåt mig i stället att i all anspråkslöshet skriva något som i själva verket är en gammal historia: den svenska arbetarrörelsens inställning till nationen, fäderneslandet.

Den svenska socialdemokratin och därmed den svenska arbetarrörelsen är positivt inställd till nationen och fäderneslandet. Samme är förhållandet med vårt danska broderparti, men fråga är om inte de svenska socialdemokraterna äro mera villiga, för att inte säga entusiastiska i sitt anammande av Sverge som fosterlandet. Så har det inte varit i alla tider.

En rörelse präglas givetvis av den tid, vari den är en beståndsdel och varpå den själv trycker sin stämpel. Arbetarrörelsen var och är en internationell rörelse. Den var det mera utpräglad under de första årtiondena av sin tillvaro. Parollen i Kommunistiska Manifestet: »Proletärer i alla land, förena Er!« fattades som den största och viktigaste parollen. Arbetarna hade intet fädernesland. Arbetarrörelsen skar genom alla nationsgränser. Om proletären var italienare, amerikanare eller svensk hade ingen betydelse. Han var först och främst arbetare och socialist.

Det undandrar sig vårt bedömande hur stort sanningsvärde detta tal hade i realiteten. Det upprepades på internationella kongresser, det uttalades liknande ord på det enklaste agitationsmöte. Och arbetaren såg med förakt på den blågula flaggan, symbolen för Sverge. Man hånade fosterlandsvännerna, bekämpade allt som hade med patriotism att göra. Men frågan är vad man bekämpade när man knöt näven åt patentpatrioterna, vad man hånade när man spotskt log åt de leveutbringande fosterlandsherrarna, vad man föraktade när man vände ryggen till då en svensk flagga

hissades. Kanske gjorde man aldrig klart för sig varför man smädade, förbannade och svor ve. Det är lättare för oss att säga varför. Kommer man inte sanningen närmast genom att säga: den utstötte förbannar den som stänger honom ute, den som får stenar i stället för bröd hatar den som räcker stenarna.

Säkert är det onödigt att skildra de förhållanden, som rådde under den tidiga industrialismens dagar. Var och en som intresserat sig för sin egen rörelses historia känner det tillstånd och de omständigheter, som vållade rörelsens uppkomst. Dess grotid var en nödtid, stormtid och väckelsestid. En ny klass hade uppstått i samhället. Industrierbetarna saknade de enklaste mänskliga rättigheterna. De stöttes tillbaka av maktägarna, deras krav om ljus och luft förklingade ohörda. Då kom socialismen som en ljustråle, som en hoppets ton. Den predikade att arbetarnas frigörelseverk skulle vara deras eget verk. Den manade till erövringskamp, ty utan strid och utan erövring kunde inte arbetarnas ställning förbättras. Och mot vilka skulle man kämpa? Mot dem, naturligtvis, som häskade i Sverges land. Mot dem som sutto bänkade kring de dignande borden och tömde sina glas för Gud, kung och fädernesland. Mot dem, som skreko sig hesa i hänförelse inför Sverges flagga.

Kampen kom också att föras mot sådant, som den häskande klassen lagt beslag på såsom sin egendom: fosterlandskärlecken bland annat.

Men så fort rörelsen kom in under ansvarsfulla ledares ledarskap blir inställningen delvis en annan. Eftertanken säger ju genast att man inte utan vidare kan koppla ifrån alla sina svenska attribut: språk, sedvänjor, omgivning; natur och kultur alltså. Arbetarrörelsen hade visserligen en värld att erövrå, men det vore kanske lämpligast att börja med den beskedliga vrån här hemma. Och under förvisningen om att kamraterna i andra länder arbetade på sina håll, ägnade mig sig i Sverige åt varvet att erövrå Sverige för socialdemokratin.

Det är svårt att mäta en enskild persons inflytande i en massrörelse som arbetarrörelsen. Man kan anstränga sin hjärna med att fundera över en Hjalmar Brantings, en Axel Danielssons insatser i svensk socialdemokrati. Vi ha bara att konstatera tillvaron av dessa män inom rörelsen och vad de betytt, särskilt i det hänseende vi ägnat åt oss just nu.

Branting kom från de högre klasserna. Varför och hur han kom till de undertrycktas rörelse har andra förklarat bättre än jag kan göra. Hans uppfostran och miljö var en annan än proletärens, hans inställning var i en del fall annorlunda. Branting förnekade aldrig fosterlandet, men han vände sig mot dem som tagit patent på Sverige och som nekade de egendomslösa rätten till att ha eet fädernesland. Under hans ledning formade socialdemokratin sin kamp att gälla meddelaktighet i fosterlandet, arbetarnas lika rätt att kalla Sverige sitt land.

Axel Danielsson, den sydsvenska socialdemokratins danare och ledare, var även han intellektuell, även om han kom från ett arbetarhem. Han var mera revolutionär än Branting, men han formulerade skickligare än någon annan arbetarens längtan efter att bli delaktig i samhällets goden, att erövra ett land, värdigt att hålla av och att kalla för sitt. Danielsson frågade: »Kan en socialdemokrat älska ‚våra strömmars brus‘, så länge den elektriska kraften i vattenfallen är privategendom, älska ‚bäckarnas språng‘, så länge endast strändernas ägare få fiska kräftor och högt betalande engelsmän meta laxöring, älska ‚den mörka skogens dystra sus‘, där baggbölarens (skogsspekulanten och -skövlaren) yxa förjagat skogsnympfen och andra poesier, älska ‚stjärnenatten‘, varunder en här av utplundrade proletärer hacka tänderna av köld, och ‚sommarljuset‘, i vars sken de få arbeta sig svettiga dag och natt? Kan han älska allt detta?» Axel Danielsson svarade själv: »Ja, han kan och bör älska det som ynglingen älskar sina drömmars mö, vilken han först måste erövra, eller vandringen sitt mål, som han endast kan nå på en lång och mödosam stig.«

Bättre och vackrare kan ingen tolka den längtan en socialdemokrat hyser efter fäderneslandet.

I Arbejdersangbogen återfinner man bland de övriga svenska sångerna även »Ungdomsmarschen«, nr. 74. Den skrevs 1903 av det svenska socialdemokratiska ungdomsförbundets första ordförande, skalden K. G. Ossiannilsson. I tredje versen läser man följande rader: »Vi gå fram för vårt folk och för vårt fädernesland«. Längre fram stå dessa ord: »Ha de rövat vårt land, vi erövra det igen!« Flera citat av liknande art från samtida arbetardiktning kunde hämtas. De klarlägga bättre än mångordiga utläggningar rörelsens positiva inställning till fäderneslandet.

Men om nu svensk socialdemokrati haft denna inställning redan under sina tidigaste år, vad är det då som gör att frågan är aktuell denna dag? Vad är det nya i dagens positiva inställning till fäderneslandet, till Sverge?

Det nya är inte den positiva inställningen i och för sig. Det nya är det sätt varpå den tar sig uttryck. Det är ej längre erövrarmentaliteten, om jag får använda ett sådant ord. Snarare behärskas nutidens svenska socialdemokrater av den känslan, att man vunnit insteg och inflytande i det gemensamma fosterlandet. Den positionen vill man bevara och försvara. Och när man gör det, försvarar och bevarar man även Sverge, ty Sverge och socialdemokrati har kopplats samman i så hög grad att det är svårt att skilja på dem. Hur har det kommit därefter?

De senaste årens omvälvningar ute i Europa, de ekonomiska och politiska kriserna bilda bakgrunden till den förändring som inträtt i Sverge.

När den stora ekonomiska krisen på allvar nådde Sverge satt en socialdemokratisk regering vid statsrodret. Den hade förts fram av en mäktig väljaropinion. Socialdemo-

kratin vann valslaget 1932 på sin krishjälpsmotion. Den innebar i korthet att socialdemokraterna ville möta krisen med igångsättande av arbeten och med hjälpåtgärder av vidsträckt format. I stället för att rekommendera anpassningens väg och svängremspolitiken förordade man en aktiv krispolitik. Näringslivets maskineri skulle hållas i gång så långt de samlade resurserna tillät. Programmet är känt av danskarna, ty samma politik tillämpades av Stauningska regeringen.

Vi känna också denna politikens resultat. Tack vare den socialdemokratiska regeringens frihet från politiska dogmer och insnörda betraktelsesätt, tack vare dess optimism och okuvliga framåtanda lotsades den svenska statsskutan lyckligt och väl igenom de ekonomiska bränningarna.

Samtidigt skedde en kraftutveckling och en inre samling inom socialdemokratin. Partiet såg hurusom demokratierna i Tyskland och Österrike och på andra ställen ramlade samman, till största delen beroende på den oförmåga att ta initiativ och den brist på handlingskraft, som de demokratiska partierna visade i de avgörande ögonblicken. Inför de faror som diktatorsystemens anda utgjorde för den svenska demokratin bragtes alla sunda och demokratiska element till liv och till död. Anloppet mot folkstyret slogs icke tillbaka av agitatorer, de anstormande stötte sina pannor i blod mot den vägg, som hette »demokratins handlingskraft«. Sedan det förtroende som fanns till de demokratiska institutionerna visat sig vara grundat på hälleberget, sedan ropen på den starke mannen tystnat och givit vika för tillit till regeringens män och riksdagens ledamöter, var tiden ute för de nazistiska och fascistiska propagandörerna.

När det politiska lugnet återvänt och man i ro kunde besinna vad som skett under krisåren, fann man att det egna landet stått sig utomordentligt väl i den påfrestning, som den internationella krisen utgjorde. Tack vare en mängd omständigheter — det mångsidiga näringslivet, tillgången på råvaror och först och främst de krafter, som inte tillät att dessa tillgångar fingo ligga i lägervall — kom Sverige att bli en av de »lyckliga länder«, som ridit ut stormarna utan alltför stora hemsökelse. Tillsammans med de övriga skandinaviska länderna kom Sverige att stå inför världens ögon som exempel på hur en ekonomisk kris skall mötas. Det började anlända studiedelegationer och det skrevs böcker om oss. Och följden blev att vi svenskar började tycka att vi trots allt inte voro så dåliga. Man får heller inte klandra socialdemokraterna för att de gärna ville påpeka att Skandinaviens länder haft socialdemokratiska regeringer under de svåra daganar. Det kunde väl inte bara vara en slump att Per Albin Hansson, Th. Stauning och Johan Nygaardsvold sutto som regeringschefer, när stormarna svepte över de nordiska länder. Säkerligen inte! Socialdemokratin i Skandinavien hade åtskillig del i att resultatet blev så gott som det blev.

Alla dessa förhållanden och en del andra ha samverkat till den nya nationalism,

som är på väg i Sverge. Den består av den naturliga glädjen och stoltheten över att ha lyckats i sina strävanden att övervinna en kris och sätta en damm för diktaturvägarna. Men den består också av en vilja att gå vidare. Den socialdemokratiska partichefen, Per Albin Hansson, har skapat ordet »folkhem«. Att bejaka fäderneslandet i den anda, som detta ord ger uttryck åt: det är sund nationalism. Framförallt en fruktbar nationalism, som har demokratin och folkets väl till resonansbotten.

»Fosterlandet har rätt förvänta att varje svensk gör sin plikt, det må ock sörja för att varje svensk får sin rätt.« Det är Per Albin Hanssons ord i ett tal för svenska flaggan. Han fortsatte: »Med allt skäl äro vi svenskar stolta över vårt land. Det är ett vackert land och ett gott land. Det är ett land med folkfrihet och folklig självstyrelse, med demokratin förankrad ej blott i författningen, utan jämväl i våra traditioner och folkets kynne. Det är ett land värt att leva i, värt att vårda och värna, men också att förkovra, bättra och fullkomna.« — »Arbete och utkomst, trygghet för dagen, för morgondagen och framtiden för alla redliga svenskar i Sverges land, det är målet för en fosterländsk gärning, för vilken inga fördomar och privilegier få stå hindrande. Det är en bärande grund för god folkmoral, samhällsanda och kultur. Det är också vägen till förverkligande av den nationella samhörigheten i anda och sanning.«

Med dessa citat från den främste svenske socialdemokraten kunde jag sluta. Jag vill bara tillägga: Det är icke koketteri eller taktik utan allvarlig känsla och övertygelse, som gör att unga svenska socialdemokrater föra den svenska flaggan med sig i demonstrationstågen. Tillsammans och mitt bland de röda dukarna.

LAURA HEDEBOL

MINDEORD VED JUL. BOMHOLT

Den 5. Marts blev Laura Hedebol, f. Alkjærsig, begravet paa Tistrup Kirkegaard, i »Fædrenes Jord«, som hun havde ønsket det. — Hun var et Menneske af de usædvanlige, og hendes Skæbne formede sig mere uroligt end de flestes. Hvem skulde tro, at hun, den vestjyske Bondepige, skulde blive en Pioner i Arbejdernes kulturelle Bestræbelser? — og dog blev hun det. En fri og stærk Personlighed, der aldrig glemte sit Udspring og dog bestandig var paa Vej mod nye Vidder.

Det var Livet paa Askov Højskole, der betød det store Gennembrud i hendes Tilværelse. Et Digt fra den Tid, som er trykt i Askov Højskoles Aarskrift, vidner om den Ild, der tændtes i hendes Sind, da hun opdagede »Videns Uendelighed« i Pagt med ny og ny Oplevelser. Hun tilhørte det lykkelige Kuld, der var ung i en Tid med grænseløse Opgaver. Og det er mit Indtryk, at Genskæret fra Ungdomstidens intellektuelle Oplevelser vedblev at give Farve til hendes Tanker — trods Sorger og Modgang — lige til hendes Død. Hendes Grund-Oplevelse var saa stærk, at den ikke kunde udtømmes eller udtørres.

Da jeg første Gang traf hende i Vester Vedsted, hvor en Gruppe Højskolelærere var kommet sammen, var hun den ranke, spændstige Kvinde med Mod paa Fremtiden. Hendes stilfærdige, lidt hæse, ligesom vindslidte Røst med det roligt-energiske Eftertryk i Sætningerne var af en mærkeligt vital Karakter. Hun kunde tale, saa Røsten næsten ophævede sig selv, og man bare saa ind i de Oplevelser, som hun selv var fyldt af. Der var ingen Kunst i hendes Retorik, men det, der var af større Betydning: — vibrerende Liv. De blaa Øjne, det lidt trodsige Kast med Hovedet, og Munden, der talte om noget sejt og stædigt og ukueligt . . .

Det lykkedes hende som Forstanderinde paa Esbjerg Arbejderhøjskole at holde Styr paa de urolige Hoveder. Det var selve det aabne, ærlige Menneske i hende, der afvæbnede. En Idealisme, som ikke taalte Afkortning, førte hende over i Socialismen, og samtidig fastholdt hun Forbindelsen med alt det i Fortiden, som havde inspireret hendes Følelser. Hun brændte ikke sine Skibe. Det var hendes Drøm: at forene Grundtvigianismen og Socialismen, Grundtvigianismens Tro paa en aandeligt frigjort Menneskelighed og Socialismens Tro paa en socialt frigjort Menneskehed. Hendes Kærlighed til *Friheden* førte hende med indre Konsekvens fra Askov til Esbjerg.

Med særlig Interesse fordybede hun sig i det engelske Sprog, og i den engelske Arbejderbevægelse fandt hun noget af det, hun søgte: et udogmatisk, følsomt Sind med en religiøs Betoning af det sociale, en intim Forbindelse af Tradition og ideali-

stisk Reformvilje. Mange vil erindre hendes aandfulde Foredrag over engelsk Samfund og engelske Skribenter.

Hendes Arbejdsmetode var mere Kunstnerens end Pædagogens: hun kunde kun yde noget (det følte hun i hvert Fald selv), naar en Oplevelse brændte sig ind i Ordene, og derfor anstrengte hun sig for altid at være paa Højde med det højeste. Et Foredrag skulde være mere end »Oplysning« — det skulde ogsaa personligt-menneskeligt betyde noget — og dette intense Arbejde medførte, at hun alt for hurtigt trættedes. For hver Vinter, der gik efter 1922, blev hun mere udslidt, og Sommeren gav hende ikke tilstrækkelig Rekreation. Det var det sørgmodige, set med vore Øjne, at hun fik sin Gerning i en Tid, da Ungdommen efter Krigen var splittet politisk; da Skolens Fremtid endnu var uvis og Højskolens Bestyrelse derfor mere optaget af Skolens Økonomi end af Omsorgen for det pædagogiske Arbejde. Der var for faa Lærere paa Skolen, og mangt og meget var halvt og ufærdigt . . . . Naar hun var træt, vendte Tankerne tilbage til Hjem og Slægt, til Natur og Poesi — og til Sangbogen. Hun elskede Sang.

Der var intet Brud i hendes Væsen. Hun agiterede for Menneskeligheden i det nye uden at haane det gamle — og de grundtvigske Venner kom gerne paa Besøg.

Man kunde maaske stille det Spørgsmaal, om hun var blevet lykkeligere ved at forblive i Askov-Luften. Jeg tror det ikke. Laura Hedebol var trods alt ikke skabt for Idyllen. Hendes Yndlingsforfatter gennem mange Aar var Bernard Shaw, Manden med det medvidende ironiske Smil, der gør fri af Tingene. Der laa i hendes kloge, lidt drilske Smil et: Godt, at I er til, men I fanger mig ikke . . . .

Og saa blev hun alligevel fanget. Hun blev gift med Fred Hedebol, en Broder til Borgmesteren, og fik sit Hjem for en Tid i U. S. A. I Ægteskabet fødte hun en Pige, der var hende til stor Glæde.

I de senere Aar havde jeg sjældnere Forbindelse med hende, men jeg ved, at hun har betydet meget for de Mennesker, som hun kom nær. Hun kunde ikke undgaa at tænde Lysene, hvor hun kom hen . . . . Et fint, fint Menneske.

Jeg vilde ønske, at vi kunde samle nogle af hendes Artikler og Breve — og især de sidste — i en Bog til Minde om hende. Hun var vistnok rigere i Samtale og i Brev end i Foredragets Form, og derfor skulde Bogen først og fremmest indeholde Breve.

Vi har mødt et Menneske, der gjorde det: *at være Menneske* til noget alvorligt for os. Vi udtaler af Hjertet:

Æret være Laura Hedebols Minde!

URAFSTEMNING ELLER KOMPETENT FORSAMLING?

AF KAJ BUNDVAD

Arbejderne vedtog i Aar Mæglingsforslaget. De Forbund, der afgjorde ved Urafstemning, forkastede, medens de Forbund, der stemte ved kompetent Forsamling, vedtog, og selv om det samlede Resultat, i H. t. Forligsmanslovens § 8, der var i Kraft, var det afgørende, kan det ikke forundre, om Afgørelsen bringer Liv i Diskussionen om Spørgsmaalet: Urafstemning eller kompetent Forsamling.

Spørgsmaalet har Gang paa Gang været taget op til Behandling uden at finde sin Løsning, saa det maa haabes, at Tilfældet i Aar kan bringe os Klarhed paa dette for Fagbevægelsen saa vigtige Punkt, saa vi kan naa den Ensartethed, der fra alle Sider ønskes, og dermed ogsaa den Styrke, som en saadan Ensartethed vil medføre.

I Fagbevægelsens første Tid, kan Spørgsmaalet ikke have været aktuelt. Overenskomsterne sluttes ofte med den enkelte Arbejdsgiver og af den ene Virksomheds Arbejdere, og her kan der ikke herske Tvivl om, at Urafstemningsformen var anvendelig. Her kunde den enkelte overse Forslagets Rækkevidde, det gjaldt Anerkendelse af Organisationerne og Femøren, og samfundsøkonomiske og politiske Forhold vejede ikke med i Afgørelsen. Som Tiden gaar og Organisering af Arbejder og Arbejdsgiver tager Fart, forandrer dette Forhold sig noget; men dog ikke afgørende. Endnu er det de enkelte Forbund, der afslutter Overenskomster med deres Arbejdsgivere, og endnu er man ret negativt indstillet overfor Samfundsproblemerne, i hvert Fald maalt med Nutidens Maalestok. Heller ikke her volder Afgørelserne nogen Vanskelighed. Saavidt man kan se, anlagde Medlemmerne den meget fornuftige Betragtning, at Resultatet var det afgørende og ikke Afgørelsesformen.

Omkring 1910 sker der imidlertid en afgørende Vending i Forholdet mellem Arbejdere og Arbejdsgivere. Arbejdsgiverne ønskede fleraarige Overenskomster og lægger op til, at de fleste Forbunds Overenskomster udløber paa en Gang, første Gang 1914. Manøvrerne mislykkedes, ydre Aarsager, Konjunkturforandringer og senere Krigen forhindrer Arbejdsgivernes Taktik, der gik ud paa en Sammenkædning af mange Forbunds Forhold og en samlet Afgørelse af disse. Mislykkedes Manøvreren Gang, er den tilfulde lykkedes senere, og Fagbevægelsens Mænd er i den Anledning ofte blevet stillet overfor Spørgsmaalet om, hvilken Afgørelsesform der var den mest hensigtsmæssige. Aarene efter Krigen skabte ingen Vanskeligheder. Lønoverenskomsten 1918, Arbejdstidsnedsættelsen 1919 og »Generalstrejken« og dens Afblæsning 1920 blev alle afgjort ved kompetent Forsamling. Kravet om »Medlemmernes Selvbestemmelsesret« rejstes imidlertid stærkere og stærkere, og da Over-

enskomsterne 1921 skulde afgøres, opstod Vanskelighederne. De samvirkende Fagforbunds Generalforsamling vedtog Mæglingsforslaget; men flere Forbund ønskede at høre Medlemmernes Mening, og dermed var man inde i en Periode, der bragte megen Splid og Uro.

Foranlediget heraf og for at skaffe Klarhed om D. s. F.s Kompetence i Arbejdsstridigheder, nedsattes i September 1921 et 9 Mands Udvalg indenfor D. s. F. til at undersøge Spørgsmaalet. I November samme Aar afgav Udvalget Betænkning, der led af den Svaghed, at Udvalgets Opfattelse gav sig Udtryk gennem et Flertal og to Mindretal. Repræsentantskabet, der behandlede Sagen, henviste Spørgsmaalet til fornyet Behandling i selve Forretningsudvalget, og herfra afgives igen Betænkning Sommeren 1922. Heri gaar Forretningsudvalget ind for at styrke D. s. F.s Kompetence, og for Afgørelse af Overenskomster ved kompetent Forsamling. Dog tager man ikke helt Afstand fra Urafstemning, saaledes hedder det, efter at alt, hvad der taler for kompetent Forsamling er nævnt, følgende:

»Hermed skal ikke være sagt, at der ikke kan være Tilfælde, hvor Urafstemning kan anvendes. Den kan anvendes, f. Eks. hvor en Lovændring er nødvendig, hvor alle i og for sig er enige, men hvor man har indrettet sine Love saaledes, at de kun kan ændres paa en Kongres subsidiært ved Urafstemning. Der ligger her i begge Tilfælde en stor Garanti for Organisationens Medlemmer med Hensyn til Organisationens Ledelse, og i saadanne Tilfælde er Urafstemning en naturlig Ting for at spare omfattende Udgifter til en Kongres.

Der kan sikkert ogsaa i et enkelt afgrænset Fag tænkes Situationer, hvor et eller andet Spørgsmaal om ny Overenskomst eller en Overenskomstændring vilde være særdeles egnet for Urafstemning, og skader man ikke nogen andens Interesse derved, er der vist intet at sige til, at man i saadanne særlige Tilfælde anvender Urafstemning som Middel.«

Forretningsudvalgets Arbejde blev Grundlaget for en Revision af D. s. F.s Love, men Urafstemningen kom vi ikke af med, og vi møder da den nye Tid med meget uensartede Afgørelsesformer. Nogle Forbund anvender Urafstemning, andre kompetent Forsamling og atter andre en Blanding af begge Dele, og det er Stillingen i Dag.

Den nye Tid! Krisen naaede Danmark i 1930—31. Dalende Eksportindtægter, faldende Priser og stigende Arbejdsløshed var Signalet. Afspærringspolitik, Valuta-central og Handelsaftaler var Følgen, og en Bedring sporedes, men samtidig var ogsaa det økonomiske Tyngdepunkt flyttet om fra Erhvervene til Staten, og hermed ogsaa Erhvervenes Arbejdsform og -felt forandret, ogsaa Fagforeningernes. Staten, det politiske Arbejderparti, bliver det primære og Fagforeningerne det sekundære i Arbejdernes Kamp, og herpaa maa Fagforeningerne indrette sig. Stillingen kan maaske bedst karakteriseres med et Citat fra en Tale Stauning holdt ved D. s. F.s Generalforsamling 1934. Stauning sagde her bl. a.:

»Naar Samfundsfunktionerne socialiseres, som Tilfældet er, maa ogsaa Fagforeningerne socialiseres. Deres Opgave har altid været social — samfundsmæssig, og den Opgave træder stærkere frem nu end før. Man skal ikke følge Ruslands Eksempel og fraskrive sig enhver Ret til Strejke, men man maa søge at indføre Former for Organisationernes Virksomhed, hvorved Indflydelse øves uden at gøre Brud paa de betydelige Interesser, som Arbejderne ogsaa har i den økonomiske Tilrettelægning af Handel og Produktion.«

Det skal siges til Fagforeningernes Ros, at de har gjort Forsøg paa at indrette sig efter den nye Tids Krav. Forligsmandslovens nye Bestemmelser, der tager Konsekvensen af Arbejdsgivernes Sammenkædningspolitik, er modtaget af ansvarlige Fagforeningsfolk som en Nødvendighed. Et Arbejdernes Erhvervsraad, der skal varetage Fagbevægelsens Interesser overfor andre Erhverv og Staten, er oprettet. Forhandlingsreglerne af 1936, der skal imødekomme Kravet om Afgørelse uden Kamp, er vedtaget. Reglerne har vel endnu ikke bragt det ønskede Resultat, men Hensigten kan der ikke tages Fejl af, og de senere Aars Afgørelse af Arbejdskamp ved Regeringens Indgriben, viser en Forstaaelse af Tidens Krav, der lover godt for næste Sags Løsning.

Det næste bliver saa at finde den rette Afgørelsesform for Arbejdskamp, hvis Forhandlingsreglerne svigter. At de forskelligartede Afgørelsesformer er uheldige, viser D. s. F.s Stilling til Sagen. Her har man drøftet Sagen og i December 1935 vedtaget Regler, der skal indføre ensartede Afgørelser. Reglernes §§ 1, 2 og 3, der er de vigtigste i denne Forbindelse, lyder saaledes:

- § 1. Forslaget udsendes til Urafstemning ved, at der i de respektive Forbund indkaldes til Generalforsamling, Klubgeneralforsamling eller Møde med de Medlemmer, Overenskomsten omfatter. Afstemningen skal foregaa hemmeligt og skriftligt. Hvor Medlemstallet er saa stort, at Lokalevanskeligheder gør sig gældende, eller andre Afstemningsvanskeligheder foreligger, kan det vedkommende Forbund træffe den Aftale med den eller de paagældende Afdelinger om andet Afstemningsarrangement, dog saaledes, at forsvarlige Afstemninger finder Sted.
- § 2. Er den samlede Stemmedeltagelse ikke over 50% af de stemmeberettigede, kan en indenfor det paagældende Forbund dertil kompetent Forsamling afgøre Sagen ved almindelig Stemme flerhed. Ved Fællesafstemning om Overenskomstforslag, der ikke fremkommer fra Forligsinstitutionen, er de kompetente Forsamlingers Stemmevægt lig med den samlede Stemme procent, som ved Urafstemning er opnaaet indenfor de i Fællesafstemningen deltagende Fag med over 50% Stemmedeltagelse.
- § 3. Forud for hver Fællesafstemning træffer De samvirkende Fagforbunds Forretningsudvalg, i Forening med Repræsentanter for de paagældende Forbund, Bestemmelse om, i hvilken Udstrækning de til de paagældende Fag hørende Medlemmer i Henhold til det foreliggende Afstemningsforslag kan deltage i Afstemningen.

Som det ses af Reglerne, er Urafstemning bibeholdt, men det maa antages, at mange Forbund ikke ved Afstemningen kan naa op til de i § 2 nævnte 50%, og

Realiteten bliver da, at disse Forbund kan afgøre ved kompetent Forsamling, og det maa vel endda anses for givet, at Forbundene vil gøre Brug af deres Ret, for paa den Maade at faa saa stor Indflydelse paa den samlede Afgørelse som muligt. Spørgsmaalet bliver da, om man ikke straks bør sløjfe Urafstemningen til Fordel for en kompetent Forsamling. Ikke mindst af den Grund, at Urafstemning som Afgørelsesform i en omfattende Arbejdskamp hører en svunden Fortid til. Allerede i Betænkningen af 1922 tager man Afstand fra Urafstemningen. Man viser i Udtalelsen et Klarsyn, der er velgørende, og da disse Udtalelser udmærket dækker Forholdet i Dag, skal de citeres ret omfattende. Det hedder om Urafstemning bl. a.:

»Vore Dages Kultur kræver en vis Specialisering, ingen vil jo f. Eks. finde paa i Smedefaget at sætte en Jerndrejer til at beslaa Heste eller vice versa, og naar en skønne Dag et Fags eller en Industris Arbejdere vælger sig en Tillidsmand til at varetage deres organisationsmæssige Interesser, saa er det bl. a. Meningens dermed, at de skal sætte sig ind i en Række socialøkonomiske Spørgsmaal. De maa dertil først og fremmest kende eller lære at kende Lønningerne i deres eget Fag, de maa dernæst ogsaa skaffe sig Viden om, hvad Lønnen er i andre Fag indenfor Landets Grænser, og de maa endelig, saa langt som det er muligt, skaffe sig Viden om, hvad tilsvarende Lønninger er i Udlandet, og næsten alt er nu om Dage muligt i saa Henseende, naar bare den fornødne Tid og den fornødne Energi er til Stede hos Vedkommende.

De valgte Tillidsmænd har, forsynet med den nødvendige Viden som Ballast, at træde i Skranken for deres Kammeraters Interesser ved Diskussionen med Arbejdsgiverne, som varetager deres Interesser ved at henvise til alle mulige økonomiske Foreteelser, og Arbejdsgiverne lader sig ofte betjene af dertil uddannede Folk, som belyser Sagerne statistisk og paa anden Maade i Favør af dem, og her er det Arbejdernes Tillidsmænds Opgave at optræde paa Arenaen og varetage sit Fags, i videre Forstand Arbejderklassens, Interesser.

Disse ofte teoretiske Kampe mellem de modstaaende Organisationer og deres Talsmænd kan ofte strække sig over Maaneder, alt imedens Konjunkturerne svinger; samtidig med at der foregaar saadanne Begivenheder, som har Indflydelse paa Parternes Magtforhold lige overfor hinanden, — og saa staar man en skønne Dag for eventuelt at skulle slutte af med et eller andet Resultat.

Her staar Tillidsmanden i al Almindelighed blottet for Muligheden af at forelægge og belyse alle i Sagen indgaaede Momenter af Betydning for Medlemsstaben i hans Organisation, mest naturligvis, hvor det drejer sig om store Organisationer, men i Virkeligheden er det altid umuligt selv der, hvor det lader sig gøre at kalde alle Medlemmerne sammen til en Generalforsamling. Tillidsmanden kan være saa dygtig

han vil, han risikerer bl. a. at der iværksættes en eller anden »Opposition«, overfor hvilken i Virkeligheden hele Generalforsamlingen staar magtesløs. Baade Medlemmerne og deres Tillidsmænd har, hvad der er let at paavise, ofte maattet finde sig i, at Generalforsamlinger paa en 4—500 Medlemmer er blevet saboteret af Uro-stiftere, som har umuliggjort enhver saglig Forhandling; at dette skader Arbejdernes Sag og gavner Arbejdsgivernes, er let at paavise.

Men her tales jo særligt om Landsforbund, som skal sende det hele ud til Urafstemning i Afdelingerne. Man kan gøre det ved Cirkulærer, men man er aldrig i en stor Situation i Stand til at gøre det tilstrækkeligt udtømmende. Medlemmerne kaldes derefter til en Generalforsamling, og Forbundenes Afdelingsformænd har maaske været sammenkaldt til et Møde i København, hvor Sagen er blevet belyst saa udtømmende og klart som muligt, men de vil selvsagt ikke være i Stand til selv med den største Dygtighed paa fyldestgørende Maade at give Medlemmerne et Billede af, hvad Aarsagen er til, at der nu — maaske efter 2—3 Maaneders Forhandling — har bundfældet sig et eller andet »Resultat«, som der skal tages Stilling til. Her maa der en i snævrere Forstand »kompetent Forsamling« til, som er i Besiddelse af Betingelser for at paatage sig Ansvaret.

De enkelte Medlemmer kan ikke have tilstrækkelig Viden om Købekraften hos den danske Krone og kan altsaa heller ikke skønne over, om det foreliggende »Resultat« forøger eller forringer hans Løn paa retfærdig Maade, for til at bedømme dette skal der Kendskab til en hel Række af medbestemmende Faktorer. Han kan heller ikke have tilstrækkelig Overblik over Industriens Bæreevne, han er uddannet i faglig eller haandværksmæssig Retning, men derfor ingenlunde Socialøkonom, og hans Standpunkt faar derfor let Tilfældighedens Præg.

For det tredie kan han — eller hun — heller ikke have nødvendig Oversigt over Modstanderens Kampkraft eller eventuelle Hensynsløshed, og altsaa heller ikke vide, hvilken Virkning det vil have, om et Overenskomstforslag forkastes.«

»Urafstemning som Fremgangsmaade ved Afslutning af store Konflikter er i enhver Henseende ubrugelig, ikke mindst fordi det rummer den største Fare for Arbejdeme selv, da Urafstemning binder Arbejderorganisationen og sætter Ledelsen delvis ud af Kraft uden at binde Modstanderen og derved i Virkeligheden giver denne sidste fuldstændig frie Hænder til at manøvrere, som han vil, medens Arbejderorganisationen ved sin Afstemning er dømt til Passivitet.«

Udtalelsen er skrevet i 1922, men kunde for den Sags Skyld godt være skrevet i Dag, dertil kommer, at de senere Aars Udvikling har medført en Skærpelse af den Tilstand, hvorunder nævnte Udtalelse blev til.

Forholdene, hvorunder Fagforeningernes Ledere nu forhandler, er skærpede. Der

maa nu, i langt højere Grad end tidligere, anlægges socialøkonomiske, politiske og sociologiske Betragtninger og Beregningsmaader. Der maa tages Hensyn til Arbejdsbevægelsens politiske Magtstilling, til Kravene og den eventuelle Kamps Indflydelse paa Handelsaftaler, Prisdannelse, Beskæftigelse o. a., og der maa tages Hensyn til, hvorledes den øvrige Befolkning vil reagere overfor Kravene og den eventuelle Kamp. Det kan siges med stor Sikkerhed, at selv om vi kan regne med en oplyst og forstaaende Medlemsstab i Fagbevægelsen, er den dog ikke skolet til fuld Forstaaelse af disse vigtige Spørgsmaal. Vore Ledere derimod er valgte af os netop med det Formaal for Øje at sætte sig ind i de nævnte Spørgsmaal, og derved blive i Stand til at varetage vore Interesser ret overfor Arbejdsgivere, Stat og Samfund, og derfor ogsaa kompetente og reelt berettigede til at træffe Afgørelsen.

Det er ligesom man kan spore en voksende Forstaaelse af ovennævnte Synspunkter, ikke mindst Tilslutningen til D. s. F.s nye Afstemningsregler viser det, men dog er der langt igen inden Ensartethed opnaas. Mange Fagforeningsfolk holder endnu paa Urafstemning som Afgørelsesform, og jeg maa tro, at dette beror paa en Fejlvurdering af Forholdene, og er et Bevis paa, at Fagoppositionen, trods alt, faar Ørenlyd for Kravet om »Medlemmernes Selvbestemmelsesret«. Man hævder, at Urafstemning er demokratisk og kompetent Forsamling udemokratisk, og at kompetent Forsamling knægter Medlemmernes Selvbestemmelsesret. Dette kan ikke være rigtigt. Der kan ikke være noget udemokratisk i at styrke Fagbevægelsens Handlekraft, og det er jo heller aldrig blevet kaldt udemokratisk at vælge Forbundsledelse ved kompetent Forsamling (Kongres). I saa Tilfælde forlanger man sjældent Urafstemning. Det er derfor kun et Spørgsmaal om Tid, naar Fagbevægelsens Medlemmer indser, at de ikke er kompetente til at træffe Afgørelsen, og derfor overlader de Folk, Medlemmerne ved Kongres har valgt til at forhandle, Retten til ogsaa at færdiggøre Arbejdet, nemlig til ogsaa at slutte Overenskomsten paa det af Forhandlingen eller Kampen givne Grundlag. Det demokratiske i Ordningen ligger jo deri, at Medlemmerne vælger Ledelse og kan senere, hvis de opnaaede Resultater ikke er tilfredsstillende, skifte Ledelsen ud med andre dertil egnede. Den »Brede Afgørelsesform« er kun til Fordel for en Opposition, der søger sig en Tumleplads. Hermed være ikke sagt, at Opposition ikke maa komme til Orde, tværtimod, men den maa ikke, ved at saa uberettiget Utilfredshed og ved at lave Uro ved Hjælp af faa Medlemmer terrorisere en hel Forsamling. Oppositionen maa vente med at gøre sig gældende til den er talstærk nok til at vælge Folk til en kompetent Forsamling, saa vil den med Rette kunne tale paa en Gruppe Medlemmers Vegne og ikke som det ofte er nu, nemlig en Opponent, der taler, som om han er en særlig Gruppe, der skal tages Hensyn til. Der vil uden Tvivl fra Oppositionen rejse sig et Ramaskrig,

hvis man ønsker at gaa over til kompetent Forsamling, men det kan kort afvises med Henviſning til den nuværende Oppositions politiske Organisationers Opbygning, hvor den øverste Instans afgør for den lavere, altsaa i Realiteten kompetent Forsamling.

Men nu Muligheden for at gaa over til kompetent Forsamling? Det maa siges, at Muligheden derfor ligger i de før nævnte Afstemningregler fra D. s. F. I Aar var det saaledes, at det store Arbejdsmandsforbund ikke ved Urafstemning naaede de forlangte 50%^s Deltagelse og derfor afgjorde ved kompetent Forsamling. Ret mange af den Slags Afgørelser i nævnte Forbund og hos andre, der antager Afstemningsreglerne, vil stille os overfor den Realitet, at de omfattende Overenskomstsituationer afgøres ved kompetent Forsamling, og saa kan der forhaabentlig ikke være langt igen, før det tunge Urafstemningsapparat tages ud af Afstemningsreglerne. Det maa haabes for Fagbevægelsens Enhed, at Ensartethed paa nævnte Omraade snarest naas; det vil styrke og give os den større Handlekraft, der er en bydende Nødvendighed, hvis Fagbevægelsen fortsat skal være et af de centrale Organer i Samfundslivet.

»Fagforeningerne maa, som alt andet, indstilles til at virke i Overensstemmelse med Arbejdernes Interesser under alle Forhold«, sagde Stauning ved D. s. F.s Generalforsamling i 1934.

Man kan uden Tvivl gavne Arbejdernes Interesser ved en snarlig Overgang til kompetent Forsamling.

Roskilde Højskole, 15. Maj 1937.

KINA I INDUSTRIALISERINGENS TEGN

AF MICHAEL ANDERSEN

Østens industrielle Stormagt er Japan, men ogsaa til »Midtens Rige«, det store, vældige Kina, er de industrielle Erhvervsformer naaet. At det kom sidst, skyldes ikke, at de naturlige Forudsætninger savnes. Det er bedre udstyret end Japan. Det har Kul, Jern og andre Metaller, det producerer Silke og Bomuld, og dets Menneskemylder danner Basis for Skabelse af et Kæmpemarked. Nej, andre Faktorer gør sig gældende, og de er af politisk Art. Gennem snart hundrede Aar har det levet under Formynderskab fra andre Magters Side, med England og Japan som de toneangivende.

England indledede Umyndighedsperioden i 1842, da det paatvang Kina den frygtelige Gift Opium, skønt Kina gik ud i en haabløs Krig for at blive fri for det Djævelskab, der ødelagde dets Mennesker.

Forvisningen om, at en sikker Profit ventede, gjorde England døv for enhver anden Forestilling fra Kinas Side, og i Krigen besørgede dets Vaaben Resten. Efter en overlegen Sejr paatvang England Kina en Fred, der berøvede Landet Hongkong og gav England Ret til Indførelse af Opium i Kina og Ret til Indseende med Kinas Toldindtægter. Siden har det ikke været forundt Kina at leve sit eget økonomiske og politiske Liv, tværtimod har andre Magter konkurreret med England om at stramme Grebet om dets Strube.

Japan er den sidst ankomne, men den mest aggressive. Det var i en Sejr over Kina i 1895, at Japan begyndte sit hidtil uafbrudte Triumftog, der foreløbig er resulteret i en komplet Besættelse af Manchuriet og Nordkina; om det vil standse her, er et Spørgsmaal.

Paa Baggrund af disse særlige Forhold maa den sene Fremvækst af Kinas Industri ses. Som Iglar har de fremmede Magter bidt sig fast i Kina. I Syd, i Nord, i dets vigtigste Havnebyer, hvor de i de saakaldte internationale Settlements har indrettet sig efter Forgødtbefindende. De lever under egne Love og lader haant om Kinas. De har bygget Fabrikker og gjort fordelagtige Kapitalanbringelser ogsaa paa anden Maade, altsammen for at hente sig Profitter paa den kinesiske Befolknings Bekostning.

Den udenlandske Industris Tilstedeværelse har været en Hæmsko for Udvikling af en hjemlig, og de fremmede Magters Indseende med Kinas offentlige Økonomi har ligeledes været et frygteligt Handicap.

At Tingene kunde udvikle sig som sket, skyldes flere Ting. Først Landets uhyre Størrelse. Det kan vanskeligt betegnes som en Stat efter vore Begreber. Det er rettere

en Verdensdel, og tilmed den tættest befolkede. At svejse et saadant Omraade og et saadant Menneskemylder sammen til en fast Nationalblok er vanskeligt. Tidligere Tidens Herskere evnede det, men Vilkaarene var ogsaa andre. Da bestod der over hele Landet et Kulturfællesskab bygget op paa Kongfutses Lære. Det er nu slaaet i Stykker med de vesteuropæiske Kulturformers Indtrængen, som har bragt baade den aandelige og materielle Kultur i Støbeskeen. Individualismen trænger som en Kile ind i det gamle Familie-, Gilde- og Laugssamfund og sprænger det, de økonomiske Modsætninger faar en Størrelse af ukendt Art. Kineserens Bevidsthed er blevet splittet. Han, der er Hjemmemennesket frem for nogen, er gjort rodløs, han ved ikke, hvor han skal stille sig. At faa ham vakt til stærkt national Bevidsthed og Reaktion mod det ny har hidtil ikke været gørligt. Tværtimod har rivaliserende Generaler yderligere slidt paa den svækkede Samhørighed gennem Etablering af langvarige og blodige Borgerkrige, hvad der til sidst gav det nationalt stærke Japan en kærkommen og gunstig Lejlighed til at begynde sit Indhug.

Det har heller ikke været muligt at faa Kina til at optage det nye og gøre det til en Del af sig selv, saaledes som Japan har gjort det, og med saa afgjort Held, selv om det skal erkendes, at de intellektuelle Kredse fører en virkelig Kamp derfor. Maaske hænger det sammen med, at det ny er præsenteret Kina paa en særdeles brutal Maade, saa det paa Forhaand mistede enhver Tiltrækning.

Kendsgerningen er i Dag den, at der ved Siden af det gamle Haandværk bestaar en Industri, ejet af Kinesere, men ogsaa en, der ejes af Udlændinge, og at det skal afføde store Gnidninger, er indlysende. Under Vanskeligheder saa store som i Kina har Industrialismen næppe holdt sit Indtog nogetsteds.

Bevægelsen tog Fart efter Fredsslutningen mellem Japan og Kina i 1895, da Japan tiltvang sig Ret til at oprette Industrier i Havnebyerne, hvor der var god trafikal Forbindelse med Udlandet. Traktaten indeholdt Mestbegunstigelsesklausul, og derved fik alle Stater, der havde Traktater med Kina, samme Ret som Japan.

Shanghai blev som den største og mest trafikerede By Hovedsæde for de fremmede Industrier. De voksede nu op sammen med og som en Trusel mod dem, Kineserne havde bygget i Forvejen. Antallet af Bomuldstone i Shanghai er f. Eks. større i de fremmede Fabrikker end i de kinesiske. Udenfor, hvor der kun findes kinesiske og japanske, er Teneantallet størst i de første.

Bomuldstone (1000). Hele Landet.

	1913	1925	1933
Kinesiske	593	1882	2637
Japanske	} 371	1372	1790
Engelske		205	183

Ogsaa i Antallet af Væve fører Kina, men Japan kan i de senere Aar møde med en kraftig Stigning.

	1925	1933
Kinesiske	16742	19081
Japanske	6844	17592
Engelske	2348	2891

Det var særlig Verdenskrigen, der gav den kinesiske Industri Vind i Sejlene, men ogsaa i Aarene derefter er der sket en hastig Udvikling. Krigen lukkede af for Tilførslerne fra Europa, og Kina henvistes til at leve paa sin Egenproduktion, hvis Hovedmasse baade dengang og nu præsteres af Haandværket. Men af Indførselsværdien af Tekstilmaskiner fremgaar, at der for Industrien skabtes en gunstig Konjunktur. Værdien androg i 1917 1,2 Million meksikanske Dollars, i 1922 var den 29,8 Mill.

Af de tre Kategorier er de udenlandske Fabrikker de største, idet Gennemsnitsantallet af Tene i de engelske Fabrikker er ca. 70.000, i de japanske ca. 40.000 og i de kinesiske ca. 30.000. De seneste Beretninger fortæller, at de japanske Koncerner bestræber sig for at faa Fabrikkerne endnu større, medens de kinesiske bygger mindre. Parternes forskellige Kapitalkraft gør sig her gældende, og for de japanske Virksomheder kan dette komme til at betyde øget Overlegenhed i Konkurrencen.

Udviklingen af den kinesiske Industri har i de seneste Aar været befordret af flere Faktorer:

1) Generalkrigenes Afdæmpning. 1927—28 besejrede General Chang-Kaj-Schek adskillige af de andre. Herved lettedes for det første en Del af det store Skattetryk, der af militære Grunde hvilede over Landet, for det andet skabtes der øget Sikkerhed for Kapitalanbringelse, saavel fra indenlandsk som udenlandsk Side.

2) Nedgangen i Sølvprisen. Kina, der arbejder med Sølvsmøntfod, fik herigennem øgede Chancer i Konkurrencekampen, og det nævnte Forhold blev en af Hovedaarsagerne til, at det kinesiske Marked gled Lancashire af Hænde. Men paa det allersidste er der sket en Ændring, som vender Brodden mod Kina. Mens Sølvet stod i den lave Pris, holdt meget af det Flyttedag. Det købtes af Udlandet, og flere af de Fabrikker, som skabtes under den gode Konjunktur, er i Dag ude i strid Modvind.

3) Den antijapanske Boykott. Ikke færre end syv Gange har dette Vaaben været bragt i Anvendelse, og det sker med typisk østerlandsk Grundighed. Mest effektivt skete det dog vel i 1931, da Japan havde besat Manchuriet. Overalt blev dets Varer boykottet, indgaaede Kontrakter blev annulleret og nye indgaaet med dets Konkurrenter. Havnearbejderne nægtede at losse dets Skibe. Varer blev smidt ud af Togene, ofte

brændt. Saa konsekvent blev der gaaet til Værks, at Forrædere mod Boykotten af Studenterne blev baaret i Træbure gennem Gaderne, og det blev nægtet at transportere Klorkalk til nogle pesthærgede Egne i Provinsen Wuhan, hvor Flodoversvømmelser havde foraarsaget Udbrud af Tyfus og Kolera. Klorkalken var fra Japan.

4) Den i 1931 indførte Toldtarif. Hermed tog Kina et stort Skridt frem mod økonomisk Selvstændighed. Solen brød for første Gang igennem den Sky af ensidige Traktater, der havde formørket Kinas Himmel.

De indledende Skridt blev gjort med Revolutionen i 1912, da Lederen, Dr. Sun-Yat-Sen, opstillede de tre Hovedkrav: Fjernelse af de ensidige Traktater, Indførelse af Toldautonomi og Fjernelse af Eksterritorialretten. I det sidste peges paa den Ydmygelse, det er for Kina, at Udlændinge ikke er underkastet *dets* Love, men deres Hjemlands. I de to første peges paa den Urimelighed, at Kina ikke selv kan bestemme over sin Økonomi. De fremmede Magter kunde selv fastsætte Tolden paa de Varer, de vilde indføre til Kina, og naar den var betalt een Gang, stod hele Kina aabent for den paagældende Vare. Kineserne derimod maatte tillige betale Likin (= Provinstold). Denne udgjorde en Aarrække $\frac{1}{30}$ af Varens Værdi, men skulde Varen passere flere Provinsgrænser, blev den tit dyrere end den udenlandske. Afskaffelse af Likinsystemet og en Forhøjelse af Tolden paa de udenlandske Varer, saa de kinesiske fik mere jævnbyrdige Konkurrenceforhold, har været det nye Kinas Hovedkrav.

I 1931 fik det Toldrevisionen, alle Krav blev ikke opfyldt, men meget blev vundet. Japan søgte, som den Magt der i Kina sælger Varer til Masseforbrug, at hindre enhver Ændring. Amerika optraadte derimod som Kinas gode Ven. Det har et stort Marked i Kina for Maskiner og er interesseret i en snarlig Opblomstring af *dets* egen Industri. Resultatet blev et Kompromis, men alligevel et Fremskridt for Kina. Loven er revideret og suppleret i baade 1933 og 1934. Indførselstolden paa kulørte Bomuldsvarer andrager nu omkring 30 pCt. af Varens Værdi.

Af de her nævnte Faktorer virker kun den sidste fortsat fremmende, de andre er enten slaaget over i deres Modsætning (Sølvprisens Stigning) eller har hørt op med at virke (den antijapanske Boykott, som Kina blev tvunget til at opgive i 1933). Ved Siden heraf er der Grund til at nævne andre, som maa betegnes som virkende ligefrem uheldigt. Virksomhederne i Traktathavnene betaler ikke samme Skatter, som de kinesiske maa betale paa national Grund, og den Arbejderbeskyttelseslovgivning, der findes (den er yderst sparsom), gælder for Kina og ikke for Koncessionerne. Som Hovedfaktor maa nævnes, at Kinas Industri lider under Mangel paa en stærk Centralregerings planlæggende og regulerende Indflydelse. Industrier er vokset hastigt frem i Havnebyerne, men paa Grund af daarlige Samfærdighedsforhold inde i Landet

og en mangelfuld Organisation af Handelen har Resultatet ofte været lokal Overproduktion efterfulgt af Sammenbrud.

Der har heller ikke som i Japan været stærk Tendens til at drage Nytte af Udlandets tekniske Erfaring og til at tilkalde dets Assistance. Udenlandske Specialister har kun sjældent været engageret, undtagen naar deres Tilstedeværelse var bestemt af en Passus i en Laanekontrakt. Virksomhederne lider derfor ofte under Mangel paa gode Arbejdsledere.

Arbejdsforholdene fortjener en særlig Omtale. De er yderst slette. De kinesiske Industriarbejdere nyder den tvivlsomme Ære at være de daarligst stillede i Verden. Et Uddrag af en Statistik udarbejdet af Mitsubishi Koncernen i Japan kan fortælle lidt om dette for Bomuldsindustriens Vedkommende.*)

Lande	Lønninger pr. Uge			Arbejdere pr. 1000 Tene	Lønninger pr. 1000 Tene			Forbrug pr. Uge pr. 1000 Tene Balle	Lønninger pr. Balle Yen-Pari			Indextal for Lønn. pr. Balle Japan-100
	L.	s.	d.		L.	s.	d.		L.	s.	d.	
U. S. A.	3	11	9	3,4	12	3	9	2,4	5	1	8	376
Brit. Indien		10	3	15,0	8	9	0	2,4	3	10	5	250
England	2	0	3	4,0	7	7	6	2,3	3	4	4	238
Kina		7	7	8,9	3	7	5	2,8	1	4	2	89
Japan	1	1	9	6,1	3	12	6	2,7	1	7	1	100

Knap en Femtedel af de engelske og kun to Trediedele af de japanske Lønninger kan de kinesiske Arbejdere opnaa. Intet Under derfor, at Effektiviteten ikke er stor, selv om den ligger over den indiske Arbejders, den længere Arbejdstid i Kina stiller endda den sidste endnu ugunstigere.

Nu er Lønningernes Højde ikke noget egentligt Udtryk for Levestandarden. Men selv om Leveomkostningerne staar langt under, hvad vi kender, er de i Forhold til Lønningerne urimelig høje. Sundhedsautoriteterne har opstillet adskillige Budgetter for, hvad der er nødvendigt for en Families Eksistens, men dette Lavmaal afgiver Lønningerne slet ikke Mulighed for at naa.

At Forholdene er saa slette, skyldes de elendige Forhold paa Landet. Landbo- og dommen sendes i stort Tal ind til Byerne, for at Landdistrikterne kan aflastes. Denne »Trafik« er i Hænderne paa Agenter, der berejser de forskellige Distrikter og forhyrer Arbejdskraft til Fabrikkerne. Fra det Øjeblik, Kontrakten er underskrevet, er Arbejderne helt i Agentens Vold. Mod høj Rentegodtgørelse forsyner han dem med Penge, til de faar Lønningerne udbetalt paa Fabrikken, han betaler deres Rejse til Byen og sørger for Logis, altsammen paa en saadan Maade, at deres Tilværelse nærmer sig Slavens.

*) Er her gengivet efter »Report on the British Cotton Industry«, London 1934.

Kvinderne udgør en stor Procentdel af Arbejderstaben i Tekstilfabrikkene, og her beskæftiges tillige Børn. Det sidste er i Henhold til den nyeste Fabrikslov forbudt, men det praktiseres alligevel. Fabriksloven forbyder ogsaa Natarbejde for Kvinder og begrænser Arbejdstiden. Den fastsætter Normer angaaende Hensynet til Arbejdernes Sikkerhed og Velfærd samt aabner Adgang til Oprettelse af Bedriftsraad.

Desværre er det i Hovedsagen blevet derved, at det kun staar paa Papiret. Fra Industrijernes Side hævdes det, at ført ud i Livet vil Loven betyde en Borteliminering af den kinesiske Industris sidste Chance. Særlig haard er Bestemmelsen om, at Beskæftigelsesalvalderen skal være 16 Aar, og at Natarbejde for Kvinder skal afskaffes. Man kan sikkert her skimte Frygten for Konkurrencen fra de internationale Settlements, der, som tidligere nævnt, selv bestemmer sine Love, og hvorhen Fabrikslovens Virkeomraade altsaa ikke naar. De seneste Beretninger giver dog Udtryk for, at Børnearbejdet overalt indskrænkes mere og mere, idet det anses for uøkonomisk. Glædeligt kun, at dette Synspunkt kan anlægges, naar Umenneskeligheden i det ikke kunde hidføre dets Afskaffelse.

Umenneskeligheden fastslaas tydeligt af en Beretning, Shanghais Børnearbejds-kommission udsendte i 1924, og hvori det hedder: »Komiteen saa ved Arbejdet mange Børn, som ikke kunde være mere end seks-syv Aar gamle. Nogle af dem staar ikke paa Lønningslisten, men det er Mødrene tilladt at tage dem med for at kunne have Opsyn med dem. I mange Bedrifter er Forholdene meget usædvanlige efter Vestens Begreber. Hele Rækker af Kurve staar imellem de hurtigt arbejdende og larmende Maskiner. I Kurvene ligger Spædbørn og lidt større Børn, sovende eller vaagne, som det bedst kan passe sig. Større Børn igen, som skal arbejde, men som bliver overvældet af Træthed eller benytter sig af Opsynets Fraværelse, ligger sovende i Krogene eller midt paa Gulvet, nogle endogsaa i Kurve, hvor de skjuler sig under et Dække af Raabomuld. Komiteen iagttog, at der ved dens Ankomst lød en advarende Piben, og mange Børn blev vækket af de nærmeststaaende og ilede skyndsomt hen til Maskinerne.« (Fra: *München-Helfen »Drittel der Menschheit*, Berlin 1932.)

Denne Skildring, rørende midt i sin Gru, fortæller tydeligt, hvorledes Industrialismen skaber Brydning mellem gammelt og nyt. Den kinesiske Kvinde, fremfor nogen Hjemmets Kvinde, og i Hjemmet omgivet af sine Rollinger, tvinges ind i Fabrikkerne, og for ikke at faa Børnene for meget paa Afstand, og fordi de ikke kan undvære hendes Omsorg, tager hun dem med ind i de larmende Fabrikker. Vest-europæeren ved, at Hjem og Fabrik er to helt forskellige Ting. Det samme vil Kineseren lære. Endnu er det blot ikke sket. Han bliver en fremmed midt i det ny. Han, som er præget af den gamle Tradition, at Hjem og Familie er Tilværelsens Midtpunkt, bliver rodløs og forstaar ikke Meningen med det hele. Hans Forhold

til det nye bliver negativt, og i Stedet for gennem Oplysning at drage ham positivt ind i Forstaaelsen af det og faa ham vundet for en Udvikling til det bedre, gaar man ofte den Vej: gennem korporlig Revselse at bibringe ham Forstaaelse og Disciplin.

»I mange Fabrikker bærer Opsynsmændene Piske og Bambusstokke, med hvilke de slaar Arbejderne. I Shanghais Spinderier forekommer mange Tilfælde, hvor unge Arbejdere er blevet pryglet til Døde. ... Det mest irriterende er ikke den lave Løn og den endeløse Arbejdsdag, men den Behandling, Arbejderne maa tage imod. ... De bliver behandlet som Slaver« (Mänchen-Helfen).

Det er forstaaeligt, at Arbejderen søger at frigøre sig for saadanne Forhold ved først givne Lejlighed. En Undersøgelse har ogsaa godtgjort, at gennem en Periode paa tre Aar forlader Arbejderne i Shanghai Fabrikkerne eller skifter Arbejdssted.

Trods de daarlige Udsigter til, at der kan opnaas positivt Resultat, er der i Kina rejst en Fagforeningsbevægelse, som arbejder effektivt i de fleste større Byer. Bevægelsen, der er anerkendt af Regeringen gennem en Fagforeningslov, var paa sit højeste i 1925—26 under den russiske Kommunismes Indflydelse, men der regnes fortsat med en Organisationsprocent af 50 i Fabrikker, der beskæftiger 30 Arbejdere eller mere. Der har været udfoldet en ret livlig Strejkevirksomhed, men det store Udbud af Arbejdskraft har virket hæmmende for Opnaelse af et godt Resultat.

— — Nogen fyldestgørende Statistik angaaende Industriproduktion i Kina foreligger ikke. Her skal anføres enkelte Tal for Bomuldsindustriens Vedkommende. Produktionen anslaaes i 1933 til følgende:*)

	Kinesiske	Japanske	Engelske	Total
Garn (1000 Ball.)	1665 (71%)	575 (24%)	9 (5%)	2332
Varer (1000 yds)	9548 (47%)	8723 (43%)	1850 (10%)	20121

Mængdemæssigt ligger Kina i Spidsen, men det maa samtidig erindres, at de fremmede Virksomheder fremstiller baade de fineste Garnsorter og de fineste Bomuldsvarer. Industrien, der løseligt anslaaet kun fremstiller en Femtedel af det Bomuldstøj, der fremstilles i Kina, Resten fremstilles ad haandværksmæssig Vej, har stor Indflydelse paa Kinas Ind- og Udførsel af Tekstilvarer. I 1919 androg Indførselen af Bomuldsgarn 11,27% af en samlet Indførsel paa 1008 Mill. kin. Doll., af Bomuldsvarer 21,15%. 1934 var Tallene henholdsvis 0,29% og 3,18% af 1029 Mill. kin. Doll. I Eksporten repræsenterede Garn i 1919 0,43%, Bomuldsvarer 0,79% af 984 Mill. 1934 var det henholdsvis 5,85% og 1,64% af 583 Mill. kin. Doll.

*) Fra »The International Cotton Bulletin«, Juli 1936.

Fortjenstmulighederne for andre Lande ved Import til Kina er forringet. Værdien af Japans Bomuldsvarerimport reduceredes gennem nævnte Tidsrum med fem Sjettedele, og for de dyrere engelske Varer er Kina saa godt som lukket Land.

De oprettede Fabrikker »bag Toldmuren« giver naturligvis nogen Kompensation til den udenlandske Kapital, men længere naar Fordelen næppe; til Englands og Japans Arbejdere naar den i hvert Fald ikke, og for Kina er den yderst tvivlsom. De fremmede Industrier er at betragte som Snyltere paa dets Økonomi, og den favoriserede Stilling, de indtager, skaber saa ulige Konkurrencemuligheder for dets egen Industri, at den muligvis tvinges til Kapitulation. Dette sammen med den Kendsgerning, at det japanske Damoklessværd ogsaa politisk hænger over Kina, kan kun fremkalde det Indtryk, at Kina gaar en højst usikker Fremtid i Møde.

Det har gennem Oprettelse af et nationalt Økonomiraad søgt at skabe et Instrument, som skulde kunne efterspore de Brist, der knytter sig til Industrien saavel i den ene som i den anden Henseende samt udfinde Midler til deres Afhjælpning. Vil det end gaa langsomt, skulde Vanskelighederne paa dette Felt kunne overvindes.

Det er heller ikke der, at den egentlige Fare truer. Den er koncentreret i dette: ikke at være Herre i eget Hus og i indbyrdes Splittelse.

Nogen Trusel mod Europa har Kinas Industrialisering ikke betydet, selv om Landet raader over Verdens billigste Arbejdskraft, og den vil næppe heller komme til at betyde det foreløbig. Dets egne Menneskemasser vil sikkert kunne aftage en endogsaa stærkt øget Produktion, før der bliver noget væsentligt til Eksport. Ganske vist kræver det, at Velstanden øges, og Forudsætningen herfor vil igen være, at Kina svejses sammen til en Enhed. Dette kan ske paa to Maader: Enten ved at Landet bliver en japansk Lydstat, eller ved (og det var at haabe), at det faar Lov til at passe sine egne Sager, saa det kan optræde som et selvstændigt, et frigjort Kina.

PAA HØJSKOLE I ENGLAND

AF ANDREAS NIELSEN

Værdig af ælde og rig paa gamle traditioner ligger Oxford mellem Themsens bifloder. I aarhundreder har byen været center for engelsk videnskab, en ære som Cambridge de senere aar gør berettigede krav paa at dele. Allerede aar 850 nævnes Oxford som en by, hvori der fandtes en »klog« skole. Der siges, at byens økonomi afhænger af de to factorer, Morris-bilfabrikerne og universiteterne. At dette ikke blot er en spøg, faar man et indtryk af naar man hører, at ca. 5000 studenter opholder sig i byen. Mange af disse maa bo ude i byen, da de 32 collegier forlængst er overfyldt med en ungdom, som for den allerstørste parts vedkommende endnu kun kender livet fra den »nydende« side. Dette faar man ikke mindst indtryk af ved at se studenterne ankomme i privatbil til dagens forelæsning. Derfor gør Oxford et saa velhavende indtryk, saa det kun er beklageligt, naar dette ikke omfatter hele England.

I denne by ligger ogsaa en af den engelske arbejderbevægelses skoler, kaldet Ruskin College efter den engelske sociale reformator, John Ruskin. Den første skole byggedes allerede 1899. Den nu i brug værende skole er bygget 1912 med en tilbygning fuldført 1936. Skolen bestyres af en komité valgt af de forskellige tilskudgivende arbejderorganisationer. Tilskud gives enten som et stipendium til skolen eller som tilskud direkte til skolen. Derfor er saa godt som alle skolens elever optaget paa stipendier fra arbejderorganisationerne, og i enkelte tilfælde fra andre institutioner. Skolen optager ca. 35 elever, hvoraf et fra aar til aar varierende antal gennemgaar et 2-aarigt kursus. Skoleaaret løber fra sidst i september til først i juli, og er indelt i tre terminer à 11 uger. Derved fremkommer en ferie paa 3 uger ved jul, og en paa 4 uger ved paaske. Takket være denne ordning kom jeg til at holde jul sammen med engelske landarbejdere. For efter en eller anden gammel skik maa der ikke opholde sig elever i de engelske skoler i ferierne. Ganske vist paatager skolen sig at skaffe opholdssted til de elever, der ikke selv er istand dertil, hvad der er en meget dyr fornøjelse i Oxford. Det blev saa arrangeret, at jeg skulde holde jul ude paa en farm, som ejes af direktøren for Danish Bacon Company i England.

Til farmen ankom jeg saa en mørk aften paa den tid af aaret, hvor det er en sjældenhed at det ikke regner i England. Paa farmen fik jeg at vide, at jeg skulde ikke bo der, men hos farmens forvalter, som boede i et hus hørende til farmen et stykke vej derfra. Folkene, jeg skulde bo hos, viste sig at være Skotter, og med alle skottehistorier fra de danske aviser i erindring kan det vel ikke undre, at jeg saa fremtiden imøde med en vis skepsis. Det viste sig imidlertid, at disse Skotter

gjorde alle skottehistorier til skamme. Hvis der i det hele taget er nogen forskel paa Skotter og andre mennesker, saa er det den, at Skotter taler noget mindre, men sikkert tænker noget mere end folk i almindelighed.

Næste dag begyndte saa arbejdet paa roemarken. (Paa grund af den milde vinter kan roehøsten foregaa fra juletid og fremefter.) Jeg havde nu god Lejlighed til at lære saa vel engelske landarbejdere som deres forhold at kende. Forholdene er ret forskellige fra danske, naar lige undtages lønnen, der var 6 sh om dagen der paa egnen, som vistnok er den egn i landet, der betaler den højeste løn indenfor landbruget. Men tjenesteforholdet i dets danske form findes næsten ikke. Ingen af arbejderne bor paa farmen. De for besætningens pasning nødvendige folk bor i de omliggende huse tilhørende farmen. Alle de øvrige arbejdere bor som regel i den nærmeste landsby. Selv om det endnu stod meget smaat til med mit engelske, kunde jeg forstaa »Gamle Ben«, da han berettede om sine oplevelser. Han havde engang været i København, fortalte han. Selv om det var almindelig bekendt, at »Gamle Ben« havde tilbragt det meste af sit liv paa landevejen, saa var jeg alligevel lidt forundret, for endnu er der jo ingen bro fra England til Danmark. Men saa siger Ben videre: Det var under krigen, jeg undslap en tysk fangekolonne og kom efter mange besværligheder til København. Her havde jeg en betydelig bedre juleaften end mine kammerater ved fronten. Juledag blev jeg bragt ombord i et engelsk krigsskib; tre dage senere var jeg ved fronten igen og var med til den sidste dag, slutter hans beretning.

Hvad angaar den engelske landarbejders interesser udover hans arbejde, saa afviger de ikke væsentlig fra, hvad der er almindelig skik og sædvane i saa godt som alle befolkningslag i England. Hvis han ikke er religiøs, saa er han medlem af landsbyens klub, hvis formaal er kortspil og dans, og som tro Britte er han selvfølgelig medlem af den lokale fodboldklub.

Det er saa ofte blevet sagt, at den danske landsby var aandelig død, men i den retning behøver den i alle tilfælde ikke skamme sig for den engelske, der nærmest maa betegnes som værende endnu et skridt videre paa denne vej.

Store forandringer synes ikke at være sket de sidste aarhundreder, med undtagelse af at biografen er blevet bygget. Men den er ogsaa blevet byens kulturcentrum. Pragtfulde lysreklamer kalder folk til og der er altid fuldt hus. Gaar man indenfor, er det intet særsyn at se mennesker, der forlængst har rundet den tredje snes, klappe i hænderne af glæde, naar New Yorkerpolitiet skyder »forbryderen« ned fra taget af skyskraberen. — Den 4. januar forlod jeg landsbyen med den overbevisning, at den, der skal bane vej for arbejderbevægelse herude, maa være i besiddelse af et uopslideligt humør.

Naar denne artikel kaldes »paa højskole i England«, saa er det kun valgt saaledes for bedre at belyse forskellen paa denne skole og de danske arbejderhøjskoler. Og det vil i de efterfølgende linjer klart fremgaa, at denne forskel gør sig gældende paa saa at sige alle omraader.

Selve undervisningstiden er kun een forelæsning paa ca. 1 time daglig. Det vil med andre ord sige, at skolen til videste omfang bygger paa selvstudium. Foruden det daglige foredrag anvendes det engelske Tutorsystem som et led i undervisningen. Systemet gaar ud paa følgende: foruden sit ugentlige foredrag maa hver af Lærerne paatage sig at være tutor for 8—12 elever. Som tutor skal han saa møde disse elever enkeltvis mindst een gang ugentlig, for sammen med eleven at gennemgaa hans arbejder. Iøvrigt maa tutoren være eleven behjælpelig i alle henseender. Undervisningssystemet »som helhed« kan kun siges at være fordelagtigt, men kun i det tilfælde, hvor eleverne møder med yderligere kundskaber end den almindelige undervisning fra børneskolen. En indførelse af dette system, for eks. paa vore arbejderhøjskoler, vilde for det første være tidsspilde, og for det andet sandsynligvis føre til det samme resultat som her paa skolen. Da skolen gik paa 4. maaned, viste det sig nødvendigt at paabegynde en klasse i almindelig sproglære og grammatik, til trods for at de samme elever var istand til at redegøre for alle de vigtigste begivenheder vedrørende de franske revolutioner og Napoleons-krigene.

Af undervisningen tager historie løvens part. Der undervises i social, økonomisk og konstitutionel historie, samt økonomi og psykologi.

En bedømmelse af undervisningen maa derfor foretages paa grundlag af, hvad hensigten er dermed, hvilket er væsentligt forskelligt fra danske højskolehensigter i almindelighed. Fra et rent videnskabeligt synspunkt maa det siges, at undervisningen er første klasses, medens skolen som factor i den engelske arbejderbevægelse lader noget tilbage at ønske.

Lige saa længe som den danske højskole har eksisteret har det været anset som dens største opgave at udvikle selvtænkende mennesker. Det samme siges i premisserne at være hensigten med Ruskin college. Men saavidt mine erfaringer gennem de svundne 7 maaneder, saa behøver eleverne ingen mening at have; i alle tilfælde er det ganske unødvendigt at lade den komme til udtryk i undervisningen. For at udtrykke det paa den klareste maade, der forlanges kun, at det af elevens arbejder skal fremgaa, at han »er med«. Det vil sige, at han har faaet den rette forstaaelse af de bøger, som studierne fordrer læst, samt at han har forstaaet alle de afholdte forelæsninger. For at faa dette konstateret, afholdes i slutningen af hver termin en eksamination: Eleverne samles i foredragssalen, hvortil det ikke er tilladt at medbringe bøger af nogen art. Der bliver saa omdelt et skema, hvorpaa er opført 7 spørgsmaal, hvoraf

de 4 skal besvares i løbet af tre timer. Eleven kan selv udvælge de 4 spørgsmaal, han vil behandle, men svarene skal udarbejdes i foredragssalen under lærerens tilstedeværelse. I denne forbindelse bør det maaske nævnes, at det er unyttigt at anvende følgende i det danske sprog saa velkendte udtryk, »det ser ud som, det synes som, dette skulde være grunden, o. s. v.« De vil kun allesammen opfattes som forsøg paa at vige udenom, samt at man ikke »er med«. Det bør maaske ogsaa nævnes, at medens sangen erobrer en stadig stigende part af undervisningen paa vore arbejderhøjskoler, saa er der paa denne skole ikke en eneste sangtime gennem hele aaret, hvad der næsten er det værste for en gammel Roskilde-elev.

Som en slags supplement til undervisningen paa selve skolen kan det arrangeres for alle elever, der maatte ønske det, at overvære forelæsningerne paa de andre universiteter, uden yderligere bekostning af nogen art for eleverne. Særlig de før-omtalte 2det aars elever gaar til undervisning her. Forskellen mellem 1ste og 2det aars elever bestaar deri, at 2det aars eleverne (som regel) studerer for at tage »diploma«, d. v. s. bestaa en eksamen, der kvalificerer til at søge stillinger indenfor kommunale autoriteter eller administrationen af syge- og arbejdsløshedsordningen, som i England er underlagt staten og kommunerne.

Naar undtages ordningen angaaende 2det aars elever, som der maaske burde arbejdes hen til at faa indført paa vore højskoler, saa er der intet at tage op efter engelske skoleformer. Er undervisningen paa de engelske skoler vore skoler overlegen set fra det videnskabelige synspunkt, saa er de danske højskoler en langt stærkere faktor i arbejderbevægelsens praktiske organisationsarbejde, og som paa det kulturelle omraade tager opgaver op, som den engelske højskole lader helt ude af betragtning.

OMKRING BORGERKRIGEN I SPANIEN

AF RASMUS HANSEN

Da Winston Churchill for nogen Tid siden holdt en Tale i det engelske Underhus om Borgerkrigen i Spanien, omtalte han Ikke-Interventionspolitikken paa en særdeles respektløs Maade. Det maatte erkendes, indrømmede han, at den ikke var uden Svindel og Humbug. Stærkere kan det vel ikke siges, og det er jo ikke første Gang, Winston Churchill saaledes paa sin begivenhedsrige politiske Løbebane aabenhjertigt og hensynsløst har sagt sin Mening. Han har heller ikke lagt Skjul paa Tilfredshed med, at Ikke-Interventionspolitikken ikke har haft en anden Karakter end den, vi hidtil har været Vidne til. Ganske vist var han i en Aarrække før Verdenskrigen liberal Reformpolitiker, meget optaget af at sikre den arbejdende Befolkning bedre Kaar. Men mindre af Hensyn til Arbejderklassen selv; han vilde konsolidere det kapitalistiske System, endvidere berøve Arbejderpartiet Vækstbetingelser. Under Generalstrejken i 1926, da han havde vendt de Liberale Ryggen og var Finansminister i det andet Ministerium Baldwin, var det navnlig ham, som var ivrig efter at benytte Lejligheden til et Forsøg paa en fuldstændig Tilintetgørelse af Arbejderbevægelse. Han er altsaa Kapitalismens ubetingede Kriger. Han er desuden udpræget Imperialist, endog i saa høj Grad, at han bekæmpede den sidst gennemførte indiske Forfatningsreform. En fremragende Taler. En blændende Skribent. Fuld af Ideer og med mange af de Egenskaber, som tillægges en Landsknægt.

Men i Dag er Churchill i Englands politiske Liv en Oberst uden Hær, og for saa vidt kan det synes urimeligt i en Artikel om Borgerkrigen i Spanien at dvæle ved, hvad han mener. Alligevel: Englands Reaktion lytter fremdeles til ham, og Gang paa Gang har han aabenhjertigt gjort opmærksom paa de Beregninger, hvorefter engelsk Antisocialismes mere faamælte Styr mænd fastlagde Kursen. Det bliver derfor et Spørgsmaal om Skøn, naar det skal afgøres, hvor meget man kan slutte sig til af Winston Churchills Udtalelser om den spanske Borgerkrig. Er hans Tankegang den samme som den engelske Regerings? Er Forskellen blot den, at Winston Churchill, som saa ofte før, siger det, som de konservative Kabinetministre mener, det er klogest ikke at indrømme.

I hvert Fald: Winston Churchill fandt sig forleden i en Tale om Borgerkrigen i Spanien foranlediget til den Bemærkning, at stillet overfor Valget mellem Kommunisme og Fascisme, var han ikke sikker paa, at han vilde foretrække Kommunismen. Slet underrettet om Forholdene udenfor Englands Grænser plejer han ikke at være. Paa et Tidspunkt, da Ministeriet Baldwin var forkert underrettet om den tyske Oprustnings Omfang, havde han rigtig Besked. Han kender utvivlsomt ogsaa

Sandheden om Borgerkrigen i Spanien. Naar han nu giver det Udseende af, at Borgerkrigen i Spanien er en Kamp for og imod Kommunismen, kan det derfor kun skyldes, at han *bevidst* — i politisk og agitatorisk Øjemed — ønsker en forvrænget Fremstilling af Kendsgerningerne. Han vil — ligesom en Del af Englands konservative Presse — have Spaniens lovlige Regering lagt for Had, og han tager vel her i Betragtning den engelske Middelstands Psykologi. Middelstanden — som i England er en saa betydningsfuld politisk Faktor — har kunnet vindes for et liberalt Demokrati og for et socialt Demokrati. Det viser Landets politiske Historie. Men hver Gang den i Efterkrigstiden har kunnet indpodes Mistanken om, at der blev forberedt et Forsøg paa at spænde Moskvas kommunistiske Diktatur ud over Ruslands Grænser, har den reageret konservativt.

Imidlertid har Spanien jo ikke paa noget Tidspunkt haft et kommunistisk Styre. Da Revolutionen sejrede i Foraaret 1931 havde Kommunisterne kun en ubetydelig Rolle, og ved de venstreorienterede Partiers Sejr ved Valget i Foraaret 1935 fik de af Folkefrontens 263 Mandater kun 14 og Syndikalisterne 3. Socialdemokratiet derimod opnaaede 94 Mandater, og Resten — altsaa Flertallet — tilfaldt radikale Venstremænd. Den Regering, som herefter blev dannet, var sammensat af radikale Venstremænd, og det var fremdeles en Regering af radikale Venstremænd, som administrerede, da General Franco i Juli Maaned i Fjor paabegyndte sit fascistiske Oprør. Heller ikke senere fik Kommunisterne Ledelsen. Der kom nok et Par Kommuniste med i Ministeriet Caballero. Men det var en Samlingsregering, hvor ogsaa Baskernes Selvstyrebevægelse blev repræsenteret, og Førerskabet har — fra det Øjeblik, da det radikale Venstre afgav det — været i socialdemokratiske Hænder. Caballero er Socialdemokrat, *Negrin* og Udenrigsministeren *del Vayo* ligeledes. Men det radikale Venstre har stadig været med i dette Regeringssamarbejde, og Socialdemokratiet og det radikale Venstre har været dominerende indenfor Regeringskoalitionen. Og hvad var Folkefrontens Regeringsform, da General Franco paabegyndte sit Oprør? Sikring af den nye demokratiske Forfatning, som blev Resultatet af Revolutionen i 1931. En moderne Skoleordning; en rimelig Sociallovgivning og for Jordspørgsmaalets Vedkommende en Løsning, som ikke var mere vidtgaende end den kunde forenes med det radikale Venstres Principper. Kort sagt, et Program, som vilde give de spanske Arbejdere, Bønderne og Middelstanden nogenlunde de samme Vilkaar, som tilsvarende Befolkningsgrupper har her i Landet.

Det er dette Winston Churchill kalder Kommunisme. Naar han siger Kommunisme, mener han i Virkeligheden Socialdemokrati. Han bruger kun Betegnelsen Kommunisme, fordi han regner med, at han derved bedre opnaar den tilsigtede agitatoriske Virkning overfor den engelske Middelstand. Anden Forklaring er næppe

mulig, hvis der overhovedet skal være Mening i Winston Churchills Udtalelse i Underhuset. Men deraf følger, at faar han Valget mellem Socialdemokratiet, som er demokratisk indstillet, og Fascismen, som vil Diktatur, saa vil han foretrække Fascismen. Tilbage er saa det interessante Spørgsmaal: hvor mange indenfor engelsk Konservatisme — og britisk Storkapitalisme i det hele taget — deler denne politiske Hasardørs Opfattelse. Endvidere: I hvor høj Grad har Tendens til en saadan Opfattelse paa virket den Holdning, Englands konservative Regering har indtaget overfor Spaniens lovlige Regering.

Denne Tendens kan være Aarsagen til Ministeriet *Baldwins* vigende Politik overfor den tyske og den italienske Indblanding i den spanske Borgerkrig. Men det behøver ikke at være Tilfældet. Der kan være andre Grunde, i Særdeleshed en voksende Overbevisning om, at England ikke kan vinde noget ved en ny stor Krig. Desuden det Indtryk, at en mere energisk Optræden overfor Tyskland og Italien kan medføre Krig. Derom er jo i hvert Fald ingen i Tvivl: mister Mussolini eller Hitler Prestige overfor Udlandet, kan det baade i Tyskland og Italien faa vidtrækkende indenrigspolitiske Følger. Saaledes har Diktaturstaternes Vilkaar tidligere været, og saaledes er de fremdeles. Napoleon den Tredie turde end ikke lade en Hohenzoller komme paa Spaniens Trone. Han lod dette Spørgsmaal foranledige den fransk-tyske Krig i 1870 og mistede herved ikke alene Alsace Lorraine, men ogsaa sit Kejserdømme. Der er da heller ikke noget, som tyder paa, at Mussolini og Hitler ikke forstaar Historiens Lære i saa Henseende, mindst af alt den Bog, den italienske Marskal de Bono har udsendt om det italienske Felttog i Abessinien. Den er fuld af Pral og indeholder en næsten usandsynlig Overdaadighed af Vidnesbyrd om de Bonos Mangel paa Ligevægt. Men han paastaar, at Mussolini havde taget en Krig med England, hvis det havde lukket Suezkanalen, og meget taler for, at hans Oplysning er rigtig. Skyldes Ministeriet *Baldwins* Politik i den abessinske Affære Hensynet til Faren for en saadan Krig? Eller blev den dikteret af Frygten for de *sociale* Følger, det kunde faa i Evropa, England indbefattet, hvis Italiens fascistiske System blev bragt til Fald. Eller var det begge Faktorer samt et mangelfuldt militært Beredskab, som bestemte Ministeriet *Baldwins* Politik.

Spørgsmaalet er stillet af mange, men ingen har hidtil været i Stand til at give et fyldestgørende Svar. Vi maa foreløbig nøjes med den Formodning, som en Række Kendsgerninger samt Instinkt giver Anvisning paa.

Paa samme Maade forholder det sig med den engelske Regerings Holdning overfor den spanske Borgerkrig. Man ved, at England har strategisk Interesse i baade Spanien og spansk Marokko, thi herfra beherskes Indsejlingen til den vestlige Del af Middelhavet og dermed Englands Hovedvej til Ægypten og til Indien. Man

ved ogsaa, at Mussolini higer efter Herredømmet over Middelhavet, og nogle Medlemmer af det engelske Arbejderpartis Ledelse synes ved Borgerkrigens Begyndelse heraf at have draget den forhastede Slutning, at disse Omstændigheder straks vilde sikre Madrid-Regeringen Ministeriet Baldwins Støtte, i det mindste saaledes, at det blev muligt for Madrid-Regeringen at købe rigelige Forsyninger af Krigsmateriel i England.

Man gaar desuden ud fra, at den tyske Støtte til de spanske Oprørere oprindelig er ydet i Forventning om, at en fascistisk Sejr i Spanien vilde blive Signalet til et fascistisk Oprør i Frankrig og Frankrigs Stormagtsstilling paa det europæiske Kontinent derved blive lammet. Alligevel var det Frankrigs radikal-socialdemokratiske Regering, som stillede Forslag om Ikke-Interventions-Politiken, og Forslaget fik omgaaende Tilslutning fra Sovjet-Rusland. Der er overvejende Sandsynlighed for, at indrepolitiske Forhold i Frankrig i høj Grad har været Aarsag til, at Ministeriet Blum foreslog denne Ikke-Interventions-Politik, hvorefter Churchill siger: Svindel og Humbug. Men er den ogsaa fremkaldt af Hensynet til Alliancen med England, hvilket med andre Ord vil sige: af Hensynet til den Konservatisme, som i Dag behersker England?

Det er vel ikke usandsynligt. Med andre Ord: hverken Kommunisternes Sympati eller Socialdemokraternes og de radikale Venstremænds Sympati har kunnet bestemme Frankrigs Udenrigspolitik overfor Spanien. Ministeriet Blum har ikke kunnet finde en Vej udenom Afkald paa officiel Støtte til Spaniens lovlige Regering. Spørgsmaalet er saa, om de Vaabenleverancer, Spaniens lovlige Regering alligevel har modtaget fra Frankrig — uden officiel Godkendelse — og fra Rusland og andre Lande er tilstrækkelige. Spaadomme herom er uden Værdi, og skal derfor heller ikke fremsættes i denne Artikel.

Foreløbig kan der af den spanske Borgerkrigs Forløb kun drages een sikker Slutning, og det er den, at overfaldes en demokratisk Stat af Fascismen eller Nazismen, saa vil det ikke avtomatisk medføre, at den faar Støtte fra andre demokratiske Stater, end ikke naar et saadant Overfald truer mægtige demokratiske Staters strategiske Interesser. Man kan godt tale om Demokrati kontra Fascisme. Det er en nem og bekvem Forenkling af Problemerne. Men det er en Forenkling, som let kan føre til Misforstaaelser.

UNGDOMMEN OM VOR TID OG SIG SELV — !

I de efterfølgende fire Indlæg har Elever fra Roskilde Højskoles Vinterhold 1936—37 skrevet nogle jævne Betragtninger om Ungdommens Synspunkter overfor nogle af Tidens aktuelle Spørgsmaal. De fire Indlæg er hentet fra Vinterens Stilopgaver og kan saaledes fortælle lidt om den Arbejdsindsats, som gøres fra Højskoleelevernes Side.

MIT ARBEJDE OG JEG

Min første Skolegang har formet sig som de fleste andres. Jeg gik i Folkeskolen i 7½ Aar, blev derefter Arbejdsdreng hos en Blikkenslager nogle Maaneder og tog saa ud at sejle, da det var mit højeste Ønske. Det opgav jeg imidlertid efter een Sommers Forløb og kom rent tilfældigt i Lære hos en Bødker, da jeg var 15½ Aar. Her var jeg i 4 Aar og deltog hver Vinter i Undervisningen paa teknisk Skole. I Oktober 1934 aflagde jeg Svendeprøve og blev, som de fleste andre Udlærlinge, strittet ud.

Efter at have arbejdet ca. 6 Uger i Løbet af Vinteren, tog jeg til København for at prøve Lykken. 14 Dage senere kom jeg i Arbejde paa »Dansk Sojakagefabrik«, hvor jeg var til 1. September. Jeg gik saa arbejdsløs i 2 Maaneder, søgte saa, og fik, Optagelse paa Esbjerg Arbejderhøjskoles Vinterkursus.

Fra 15. April til 13. Oktober i Fjor aftjente jeg min Værnepligt, og er altsaa i Vinter Elev her (Roskilde Højskole).

Hvad angaar Arbejdsglæde, har jeg været forholdsvis godt stillet. Naar man begynder paa noget nyt, er der næsten altid noget interessant ved det. Det er først, naar det bliver gammeldags, at det virker ensformigt og sløvende. Mit Fag er jo i Ordets bogstaveligste Forstand Haandværk, og der findes kun meget faa Maskiner. Derfor er det vel ogsaa nok et af de Fag, hvor man endnu kan føle en Smule Arbejdsglæde; men naar jeg skal være ærlig, vil jeg dog paastaa, at den Side af Arbejdet, der interesserer mig og de fleste andre mest, er Lønnen.

Der er ganske vist et gammelt Ordsprog, der siger: »Det er Lysten, der driver Værket,« og disse Ord har sikkert passet fuldt ud, men det var dengang. I Dag vil jeg snarere bruge »Socialistmarchen«s Strofer: »Til Arbejdet Liv eller Død«. Det lyder maaske temmelig pessimistisk; men det er dog ikke destomindre sandt. Det er, som disse Ord er taget ud af vore Dages barske Virkelighed. Det store Flertal af vor Tids Lønarbejdere kender ikke til nogen direkte Arbejdsglæde. Hvis de i det hele taget har nogen, er det kun indirekte. Følgende Tal stammer fra en Undersøgelse af, hvilke Følelser Eleverne paa Danskhold IV nærrede overfor deres Arbejde ude i Erhvervslivet:

	Glæde ved Arbejdet	Ubestemmelig	Ulyst ved Arbejdet
Faglærte	50 %	43%	7 %
Ufaglærte	15,4%	46%	38,6%

Som det ses af ovenstaaende, viser de faglærte betydelig større Arbejdsglæde, og jeg tror, at det i Almindelighed er saadan.

Da Haandværket var i Højsædet, blev der sat en Ære i at lave Arbejdet saa smukt og godt som muligt. Det gjorde ikke saa nøje med Tiden, og de kunde se, hvorledes Arbejdet tog Form og voksede. Det gav en egen Skaberglæde.

Hvad kan en Fabriksarbejder føle ved at staa ved en Maskine, og f. Eks. lave Møtrikker 8 Timer om Dagen, Uge efter Uge? Mon der er nogen der tror, at han føler Arbejdsglæde? Nej og atter Nej. Han er blevet en Del af Maskinen, og det bliver tilsidst saadan, at hans Nerver slaar Klik. Han ønsker det hele ad Hedehusene til, men maa dog indordne sig under Forholdene for Pengenes Skyld, hvis han vil leve nogenlunde ordentligt.

Det er Arbejdets »Velsignelse«.

En afgørende Aarsag til, at Arbejdet ved Maskinerne virker saa dræbende ensformigt, er Kapitalens umættelige Profitbegær. I Stedet for, at Maskinen skulde være Arbejderens Ven, er det i mange Tilfælde blevet saadan, at det er Maskinen, der bestemmer Arbejderens Tempo, og Kapitalen, der bestemmer Maskinens Fart. Ydeevnen skal stadig presses en Tand i Vejret. Det gaar ud over Arbejderen; men det rører ikke de »menneskekærlige« Individider, naar blot Udbyttet bliver et Par Procent større. Hvad gør det saa, at nogle Arbejdere ender som nedbrudte Vrag; det Kravt er der jo nok af.

Det Erhverv, der giver størst Arbejdsglæde, er Landbruget, og af dette igen de smaa Brug; men der er jo ogsaa *der* en haard Kamp for Tilværelsen. Alligevel har f. Eks. Statshusmændene noget af den rigtige Skaberglæde. Bare det at dyrke Jorden og se, hvorledes Afgrøden vokser, og samtidig vide, at Udbyttet tilfalder ham selv, giver Lyst til at lave et endnu bedre Stykke Arbejde. Det er det samme, der spores hos Kolonihaveeieren. Saa snart det er Fyraften, styrter han ud i sin Have, og her har han Lov til at være sig selv og regere efter sit eget Hovede, for det er *hans Have, og han skal nok selv bestemme*, hvordan den skal behandles, om han vil ha' Jordbær eller Radiser.

I det hele taget tror jeg, at Arbejdsglæden bunder i Menneskets medfødte Selvstændighedstrang. Man kan ogsaa se, at hvis man frivilligt begynder paa et Stykke Arbejde, bringer det meget mere Glæde og Tilfredshed end det, man bliver tvunget til at gøre.

Jeg vil til Slut gøre opmærksom paa, at vi Arbejdere ogsaa er Mennesker, og vi kan i det lange Løb ikke holde til at blive benyttet som Maskiner. Resultatet vil blive, at Samfundet efterhaanden maa omdannes til en kæmpestor Anstalt for nervesvækkede, og hvis ikke Kapitalen *vil* indse det, saa er der kun een Udvej, nemlig selv at gøre opmærksom paa det, og det maa gøres, ligegyldigt paa hvilken Maade.

Roskilde, den 21. Februar 1937.

Orla Penther.

VI SNAKKER OM AT VÆRE MODERNE

Det er en mange gange fastslaaet kendsgerning, at nutidens unge i meget høj grad er splittede og rodløse, famler rundt i tilværelsen uden at kunne finde et fast holdepunkt. Jeg har tidligere været inde paa noget lignende, da jeg skrev, at ung-

dommen paa landet, baade før og nu, var bedre stillet end byungdommen. Jeg mente hermed, at de unge bliver udsat for altfor mange paavirkninger, til at de udvikler sig i sund og naturlig retning. Det er uden tvivl en fordel, hvor en paavirkning i hjemmet gennem en aarrække faar lov til at bundfælde sig. Herimod vilde nogle maaske indvende, at mennesker og samfund vilde stagnere, hvis de unge kun var ude for paavirkning fra een side. Det vilde ogsaa til en vis Grad være rigtigt, men man vilde heller ikke som nu fare planløst fra det ene til det andet; det vilde gavne meget med en lille smule konservatisme hos den altfor modtagelige nutidsungdom. Man vilde (maaske det bedste af alt) lidt mere kritisk undersøge en hel del, som man nu straks godkender og begejstret gør sig til talsmand for — — for med det samme at kassere det, naar der viser sig noget, der er endnu mere nyt og radikalt (og derfor bedre).

Nyt og bedre. Det er to begreber, man altid sætter i forbindelse med hinanden. Men er det saadan? Er nyt bedre, og kan det nye altid erstatte det gamle? Hvis man tænker lidt paa alle de ideer og reformforslag, der er fremsat i de sidste 50 aar, viser det sig, det meste har været hjernesvind. Meget lidt har haft betydning ud over den dag, det er skabt. De mange — — ismer, der har hærget verden; en tid saa det ud til at hver mand hade sin — — hvor meget er blevet tilbage som noget værdifuldt? Har alle de expressionistiske kunstarter, f. x. kubisme og futurisme, noget at sige os i dag? De fleste mennesker staar fuldstændig uforstaaende over for dem. De kan ikke faa nogen mening ud af det. »Det skal man heller ikke«, siger expressionisterne, »det skal være abstrakt«. Hvad er det, har det forbindelse med livet?

Funktionalisme — den skulde jo ha det, som selve ordet siger. Lad os se lidt paa den. Staalrørene er ved at forsvinde igen, til fordel for bøjetræsmøblerne, undtagen fra forretningslokalerne, hvor de vel ogsaa opfylder ganske fortræffeligt de krav, der kan stilles til dem. Godt, at de forsvandt fra hjemmene; bevares, de var (eller er) praktiske; men hvor er de grimme, med deres pralende lighed med et nyfabrikeret maskinuhyre. Og dog var der et sted i hjemmet, hvor de burde ha vundet indpas: *Soveværelset*. Alt for faa har formaaet at kassere de store pakkasselignende uhyrer, der kaldes senge. Uhaandterlige, støvsamlende og usunde, som de er, skulde de kastes paa porten og staa sengen ind. »Det er saa bart og koldt«, siger man nu. Sæt det til side, der er ikke nogen seng, man sover saa godt i, som en hospitalsseng. (Burde man ikke ogsaa tage lidt hensyn til, at hospitalerne, længe før nogen hade tænkt paa funktionalisme og staalrør, skabte en seng, der var god at ligge i og let at holde ren, den kan sunde mennesker vist ogsaa være tjent med at ligge i.)

Dernæst funktionalismen i arkitekturen, hvor den har sat sine dybeste spor. Noget godt er skabt — og man har ogsaa vundet en del erfaringer om, hvorledes man bedst kan udnytte det eller det antal kubikmeter, under de eller de forhold. Men det er dog tvivlsomt, om det er lykkedes at skabe noget, der er værdigt til helt at afløse anden byggemaade og indretningsformer. Det sker jo gang paa gang, at man til fordel for saa meget nyt og praktisk, der skal indrettes til at afhjælpe husmoderen i det daglige arbejde, skyder en saa vigtig ting til side som f. x. et sted, hvor vaske-tøjet tørres i tilfælde af daarligt vejr. Eller ogsaa har man, for at skaffe saa meget

stueplads som muligt, overset, at man daarligt kan klare sig med mindre end 1 meter i bredden i entre og forbindelsesgange. Det virker irriterende og trættende, hvis det skal gøres til et akrobatnummer at tage overtøj af og paa. Saadan en lille ting kan se saa ringe og ubetydelig ud, men det kan dog være aarsag til, at glæden ved et hus fuldstændig forsvinder, selv om det er nok saa praktisk og moderne indrettet.

Og saa byggemaaden. Der er opført nogle enkelte store, pragtfulde bygninger, rene linier, og idelle forhold næsten overalt, f. x. ingeniøremes hus i København, nogle store hospitaler og et par beboelseskomplekser. Det er det hele. Og resten, man kunde fristes til at bruge en hel masse sproglblomster. Over hele landet ligger spredt: firkanter, rektangler, pyramider og kugler i en syndig forvirring, uden forbindelse med landskabet, stikkende i øjnene som vilde det sige: »Se paa mig, omgivelser, natur og saadant noget, det har ingen interesse, det er det gamle, væk med det, nej, her er noget, der er godt, det helt nye.« Husene er næsten allesammen i spektrets grimmeste farver: gult, smudsigbrunt og graat. Cement kan være meget kønt og falde sammen med omgivelserne, men det skal være i forbindelse med det gigantiske: en kornsilø eller en lillebæltsbro, 5 kubikmeter er usset og afstikkerende. Og med hensyn til de gule sten, de fleste moderne huse bliver bygget af, er der ikke andet at sige end, gid de eller den mand, der opfandt de gule sten, maa pines evigt. Gule huse har absolut ingen existensberettigelse, allermindst i et dansk landskab. De ligger som pletter i det danske »maleri«, som var det en sindssyg, der hade sat dem paa bare for at ødelægge.

Jeg er næsten ved at tro, at vi hellere maatte ha' undværet funktionalismen, naar man ser, hvilke byggerædsler den har skabt. For de bliver staaende. De er ikke saadan at kassere, som man har gjort med funkisstolen, da man blev ked af den. De vil blive staaende som de forlorne stukpalæer, der blev bygget i 90ernes København, og som man nu er saa ked af (men ikke kan rive ned, fordi for mange penge er bundet i dem). Saaledes som man nu ser paa disse »palæer«, saaledes tror jeg ogsaa, man om nogle aar vil trække paa skulderen af alle de huse, der er bygget uden tanke for at være lidt forsigtig med at indlade sig for meget med det nye og uprøvede.

Nu er vi tilbage ved udgangspunktet igen. Det, at man i tankeløshed »gør op« med det »gamle« uden at tænke paa (og vurdere), at det kan være et resultat af erfaringer samlet gennem lang tid, for ikke at tale om, at man overser den betydning, det kan have, at den mentalitet, der var raadende dengang, var en anden end nu: overvejende og vejende, derefter forsigtigt prøvende sig frem. Hvis man tager som eksempel: De store opdagelser, baade de videnskabelige og de tekniske, blev gjort af mænd, der hade en idé om, at et eller andet kunde være bedre, og saa eksperimenterede de, gjorde det ene forsøg efter det andet — lavede kontrolforsøg for at se, om det, de hade naaet, under alle forhold stadig holdt stik. Og de arbejdede i stilhed gennem mange aar, og først, naar de hade et færdigt resultat af deres arbejde, kom det frem.

Nu, synes jeg, er det lige omvendt, man kommer med resultatet og skal prøve det ude i livet, før tanken eller ideen er rigtig udformet. Man ligefrem spiller paa heldet og tilfældet. Nogle gange gaar det godt, men for det meste gaar det skidt. Man kører efterhaanden altfor meget paa den opfattelse, at udviklingen bevæger sig i spring. Men mange faktorer skal være til stede, før en bevægelse eller ting vinder

indpas og faar berettigelse. Funktionalismen skulde man ikke ha haft ud i livet, før man hade udarbejdet tankerne noget mere, eller eksperimenteret lidt mere i stilhed.

Ligesom menneskets drøm om at beherske luften først kunde gaa i opfyldelse, efter at forbrændingsmotoren var opfundet, skønt man har beskæftiget sig med tanken fra tidernes morgen, saaledes er det vist ogsaa med mange af de ting, man siger hører vor tid til, at de i virkeligheden ikke vil have nogen betydning før langt ud i fremtiden, naar de rigtige betingelser er til stede. Vi ødelægger paa denne maade vor egen tid, ved at leve paa noget, der hører næste generation til. (Eller er det, fordi vi lever i en overgangsperiode mellem to tider, som erfaringsmæssigt virker opløsende paa alt, en tid, der gaar forud for radikale ændringer i samfundets struktur og tænkemaade?)

Erling Nielsen.

FRITIDEN

I nutiden har næsten alle mennesker en vis afgrænset tid, som kaldes deres fritid. Og i de seneste årtier har der været mange bevægelser i gang for at få menneskene til at benytte denne tid på den bedst mulige måde. Det er jo sådan set ogsaa dette afsnit af dagen, man egentlig »lever« i, det er det øjeblik, hvor man skal høste lønnen for en lang dags slid i fabrikken eller på kontoret. Når man så betænker, at det er over en tredjedel af menneskets liv, det drejer sig om, skulde det ikke være ligeegyldigt, hvordan man benytter denne tid.

Men det er alligevel ikke alle, der kan sige, at de har fri til bestemte klokkeslæt, husmoderen i hjemmet og bonden på sin gård kan ha nok at lave hele dagen igennem, for at ta et par eksempler. Til gengæld kan de så ta sig en hvil ind i arbejdstiden, hvad fabriksarbejderen er afskåret fra; men det er utvivlsomt det bedste at ha et bestemt afsnit af dagen ubeskåret til at pleje sine private interesser i.

Hvad kan man nu ta sig til i denne den bedste tid på døgnet? Nogle mennesker er udmattede efter dagens slid og slæb og hendirer den kostbare fritid på ryggen på en divan med en filmsroman i hånden. Andre har en »kæphest«, samler på frimærker og særligt formede sten, eller sysler med mekaniske og elektriske ting. De sidste beskæftigelser er utvivlsomt mere opløftende end den første. Men ellers retter det sig jo efter årstiden, hvad man kan finde på at bestille.

Om sommeren er det næsten ene udendørs fritidsbeskæftigelser, der optager en. Det har altid været min største lyst at cykle lange ture i de varme sommeraftener og studere Zoologi og Botanik i praksis, for at ta et eksempel fra mig selv. Og lørdag aften tar man på week-end. Man pakker teltet, binder det på cyklen og kører ud til stranden, helst så langt bort fra byen som muligt. Når man sådan har været ude i naturen et helt døgn i træk, er man så dejligt oplagt til at begynde på arbejdet mandag morgen. Anderledes er det, når de lange vinteraftener kommer. Så må man finde på noget, der kan løfte en op over det mørke, der hersker udenfor vinduerne, og her er musikken og litteraturen de to største faktorer; men det er ogsaa filatelisternes og amatørvidenskabsmændenes tid. Den, der har en virkelig interesse på et af disse felter, behøver ikke at løbe i biografen eller til balaftener for at få tiden »slået ihjel«. Han kan sidde hjemme og sysle med sin kæphest og endda føle, at han hviler ud ovenpå dagens gerning, medens han samtidig udvider sin egen verden betydeligt.

Der er ingen tvivl om, at den, der får tiden til at gå med musikalske øvelser, eller tilbringer aftenerne i bibliotekets læsesal, engang kan nå mål, som balgæsten og biografgængerens vil misunde ham i den sidste ende, og han vil få andre til at erkende, at de har brugt deres fritid forkert!

Vejen fremad og opad finder man ikke altid ved det daglige arbejde, men snarere ved en intensiv stræben efter et mål i fritiden.

Hans Th. Olsen.

HVOR ER MENINGEN?

Ja, ovenstaaende Titel kunde man godt lade staa alene uden at bekymre sig om noget Svar. Grunden er den, at der simpelthen ikke er nogen, der kan give et tilfredsstillende Svar, og da slet ikke naar det som her drejer sig om at finde Meningen i Tilværelsen.

Man er nu en Gang sat ind i denne til Tider brutale Verden, man vokser op, faar mere og mere Føling med Livet, man lærer at leve det, som det nu en Gang leves. Paa denne Maade kommer man til at opleve de samme Glæder, Sorger og Bekymringer, som Mennesker lige siden Menneskeslægtens Opstaaen har været udsat for i den Periode, de nu en Gang var skabt til at skulle gennemleve. Med dette som Baggrund kunde man, med en ikke alt for kritisk Indstilling, ret hurtigt sige: »Jamen saa er det vel Meningen.« Nogle Mennesker gør det og finder en vis Tilfredsstillelse deri, medens andre tænker dybere og derfor render Panden mod en Mur.

Nu er det dog alligevel saadan, at ethvert Menneske er skabt til en eller anden Opgave her i Livet. Dog hører man ofte netop fra den Gruppe, der tænker dybere, eller maaske snarere fra den Gruppe af Mennesker, der enten har haft for mange Skuffelser eller paa anden Maade har set sig sur paa Tilværelsen: »Ja, vel har vi haft en Opgave, men hvor er Meningen med det, naar man den Dag, man kan begynde at se Frugten af sit Værk, er naaet til den Tid, hvor man skal væk fra det hele?« Den Slags Udtalelser hører dog som oftest ældre Mennesker til, og man har naturligvis Ret til at tænke saadan, og det er maaske ogsaa til en vis Grad forstaaeligt, at ældre Mennesker kan give Udtryk for en saadan Tankegang. Værre er det, naar man fra Ungdommens Side hører Udtalelser i samme Retning, om end paa en lidt anden Maade og med en ganske anden Baggrund for Udtalelsen.

Det, jeg vil forsøge med denne Stil, er da ogsaa at finde Ting frem, der skulde kunne rette de efter min Mening store Misforstaaelser fra Ungdommens Side, for det er jo snart en ikke ringe Del af Ungdommen, der er kommet til at se saadan paa det.

Nu kan man naturligvis ikke komme uden om, at den Tid, vi lever i, er en haard Tid for os unge. Der er i Dag ikke noget med, at man faar sin Livsopgave lagt ud foran sig med Ordene: »Værsgod at tage fat.« Men et Spørgsmaal er det da ogsaa, om det nogensinde har været saadan; mig bekendt har det aldrig været saa let at gaa til. Af dette kan man drage den Slutning, at det er Kamp, der skal føres, baade for at finde Livsopgaven og for at udføre den. Men er det ikke netop i Kampen, man skal faa Udløsning for det, der skal skabe Livsglæden? Ja, hertil vil jeg vende tilbage senere.

Man maa i dette Spørgsmaal tage i Betragtning, at der er mere end een Side i denne Sag, nemlig den materielle og den følelsesbetonede. Nu er det jo saadan for de unges Vedkommende, som i Dag spørger om Meningen med det hele, at det er et Udslag af den Arbejdsløshed, de er udsat for, i Forbindelse med Manglen paa de materielle Goder, som er en Følge heraf. Det vil med andre Ord sige, at saa snart en saadan ung Mand vilde komme i Arbejde, vilde ogsaa hans Glæde over Livet vokse. Det er selvfølgelig ogsaa naturligt Nødvendigheden af, at det økonomiske er i Orden, den kender vi jo alle, men det økonomiske, det er nu en Gang kun til at skabe materielle Goder. De materielle Goder er ogsaa nødvendige, men den, der bygger sit Liv op paa det materielle alene, han opnaar aldrig at føle nogen rigtig Glæde ved Livet.

Spørgsmaalet bliver da: »Er Livsglæden da fuldkommen afhængig af det økonomiske?« Nogle vil sikkert mene det, men jeg tillader mig at protestere. Kunde vi ikke som Børn glædes over alle de Ting, vi mødte paa Vejen frem, uden at tænke paa det økonomiske? Vel kunde vi det. Nu er jeg dog klar over den Forskel, der er mellem Barn og næsten voksen. Men jeg tror, man kan gøre det, men Forudsætningen for det er naturligvis, at man kan glædes over det, at man er til. Og hertil er de skjulte Betingelser i hvert Fald til Stede.

Derfor synes jeg, det har lydt saa mærkeligt, naar jeg her paa Skolen har hørt fra en eller anden: »Jamen hvor er Meningen?« For Meningen er dog den, i alt Fald for vi unges Vedkommende, at vi skal kæmpe os frem, kæmpe os frem til selv at skabe en Livsopgave eller overtage en af vore Fædres endnu ikke fuldførte Opgaver. Vi ved desuden, hvilket Ansvar vi har engang med Slægtens Videreførelse, derfor maa vi skabe os en Opgave, kæmpe os til den under de Vilkaar, Tiden nu en Gang byder os, og samtidig med, at vi kæmper, saa maa vi se os om, nyde, mens vi rejser, saa vi, naar vi naar til den Dag, hvor vi enten har løst Opgaven eller er naaet til det Stade, hvor andre skal overtage den, kan sige: »Ja, Livet var nu herligt, og jeg har gjort mit til, at andre kan komme til at mærke det samme.«

Knud Damgaard.

EUROPAS FORENEDE STATER

AF JOHS. HALD

Et Blik ud over det i Rustningsfeber dirrende Europa viser os en Verden i Kaos. Opdelt i smaa, hinanden modarbejdende, politiske og økonomiske Enheder, svækket gennem nationale og sociale Kampe, fortæres den af indre Splittelse. Naar Amerikanerne kalder vor Verdensdel for »Eurasiens Balkon«, bekræfter de foreliggende Tilstande deres Dom.

Mens uden for Europa Tendensen gaar i Retning af Koncentration og Dannelse af store politiske og økonomiske Enheder, er Europa efter Verdenskrigen gaaet i modsat Retning. Her drager Nationaliteterne stadig snævre Grænser for Universaliteten — En Gang var Europa, magtpolitisk saavel som erhvervspolitisk, Verdens Midtpunkt; i Dag er det det ikke mere. Europa er i effektiv Tilbagegang.

Forskellige Omstændigheder har bevirket dette.

Efter Verdenskrigen — dette Europas Forsøg paa Selvmord — har Verdens Midtpunkt forskubbet sig fra Europa til Amerika. Jordens førende Magt for Tiden er U. S. A., der trods Krise og Arbejdsløshed er Verdens mægtigste, rigeste og mest fremskredne Stat med den mest effektive Produktion og Arbejdsdeling, Verden har kendt.

Siden Japans Sejr over Rusland i 1905 har dette Land udviklet sig til en Stormagt, hvis politiske og økonomiske Indflydelse i Østen snart — ja vel allerede er — større, end den europæiske var. Europa har her faaet en Modpol for sin Magtpolitik, og der er hermed stillet et Spørgsmaalstegn bag den hvide Races Verdensherredømme. Dens Eneherredømme er styrtet af den japanske Verdensmagt.

Ud af Europa er vokset to store Statsdannelser, som ikke længere er europæiske Stormagter, men Verdensmagter, omfattende Lande i alle Verdensdele.

Indtil for forholdsvis kort Tid siden var England en europæisk Stormagt med udeneuropæiske Besiddelser, i Dag er det et interkontinentalt Forbundsrige. Derved hersker England ikke over et oversøisk Verdensrige, det præsiderer i et Forbund af saadanne. Det politiske Begreb England har maattet vige for Begrebet »British Empire«. Hele det mægtige Rige er et Statsforbund, hvoraf kun en enkelt Stat ligger i Europa, og kun 10 pCt. af hele Imperiets Befolkning lever i denne Verdensdel. Geografisk kan man regne England for hørende med til Europa, politisk er det en Bestanddel af det britiske Imperium.

Før Verdenskrigen var Rusland en europæisk Stormagt med asiatiske Kolonier. I Dag er Rusland et Forbundsrige uden Kolonier. Den største Del af dette Forbundsrige ligger i Asien, hvor ogsaa ca. 20 pCt. af dets Befolkning lever. Derfor er

Sovjetunionen en eurasiatisk Verdensmagt. Dertil kommer, at det i sin indre Struktur og politiske Opbygning staar i Modsætning til det demokratiske Vesteuropa, selv om det nu efter sin Indtræden i Folkeforbundet igen maa siges at have vendt Ansigtet halvt mod Vest.

Overfor disse store og stærke Statsdannelser staar et svagt og splittet Europa, opdelt i større og mindre — flest mindre — økonomiske Enheder, der hver for sig søger at føre en kraftig og hensynsløs Selvforsyningspolitik i Ly bag høje Toldmure.

Paa det nye Europakort, der blev Resultatet af Verdenskrigen, forlængedes Europas Toldgrænser med 7000 km; dets 18 forskellige Toldomraader med 12 Valutaer forøgedes til 26 Toldomraader med lige saa mange Valutaer. Hvordan skal et saadant splittet Europa kunne konkurrere med de store, i økonomisk Henseende fast sammentømrede Statsforbund?

Drager man Paralleller i Verdenshistorien, ser man, at Europa staar i Fare for at lide samme Skæbne som fordem det gamle Hellas.

Som de græske Bystater blev opslugt af de store Statsdannelser langs Middelhavskysterne, som de selv havde givet Stødet til, saaledes staar Europa i Dag i Fare for at blive slaaet ud af de store Verdensmagters overlegne Organisation.

Europas nuværende Situation er uholdbar. Og Spørgsmaalet lyder da nu: Kan Europa i sin Tilstand af politisk og erhvervmæssig Adsplittethed bevare sin Fred og sin Selvstændighed overfor de store, ikke-europæiske Verdensmagter, eller er det tvunget til at søge sin Redning i et organiseret europæisk Statsforbund?

Det er en sociologisk Lov, at Menneskets Vilje til Liv og fortsat Fremgang er nødvendig for stadig at holde sig fri af Tilbagegang og Undergang. For at undgaa en saadan Undergang maa Europa tilpasse sin politiske og økonomiske Teknik til sin Samfærdselsteknik. I en Tid, hvor Teknikens rivende Udvikling har bragt alle Afstande ned til et Minimum, maa ogsaa Statsorganisationerne bringe en betydelig videregaaende Tilnærmelse og Samvirken i Stand. Denne Erkendelse har U. S. A. og det britiske Statsforbund haft og bragt sig det til Nytte. Europa maa lære af dem.

Tendensen gaar i Dag — i alt Fald uden for Europa — derhen; over Systemet af Stormagter at naa frem til et System af store Statsforbund. Saaledes er Sovjetunionen et Folkeforbund af Storrussere og Hviderussere, Ukrainere og Georgiere, Tjerkessere og Tartarere, Armeniere og mange andre Folkeslag. Det britiske Verdensrige er et Folkeforbund omfattende Angelsaksere og Irlændere, fransktalende Kanadiere og hollandske Boere, Indere og Malajer. Og et panamerikansk Rige, omfattende Angloamerikanere, Spaniere og Portugisere, Indianere, Negre og mange blandede Racer, ligger vel ikke uden for Mulighedernes Grænser.

Mens altsaa uden for Europa den sammensmeltende Tendens er positiv og stadig

omfatter flere og flere Folkeslag, er det modsatte Tilfældet i Europa. Europæerne er i deres Stræben efter Frihed og Uafhængighed for den enkelte Stat blinde overfor Tidens Fordring, og de enkelte Stater (det gælder i alt Fald alle de smaa og mellemstore) staar ved denne deres stædige (og reaktionære) Holden paa Frihed og Uafhængighed i Fare for, netop gennem denne deres Holdning, at miste disse saa eftertragtede Goder. Det er ikke nok med Befrielsen af Europas Folk enkeltvis, de maa forene sig, et uforenet Europa er lig med et Europa i fortsat relativ Tilbagegang.

I sin Bog »National Selvforsyning og Verdensøkonomi« peger Frode Kristensen paa tre nærliggende Veje, ad hvilke en kommende europæisk Udvikling kan komme til at gaa:

1. At Splittelsen og Uenigheden med deraf følgende indbyrdes Krige vil fortsætte og dermed Europas Tilbagegang i Magt og Indflydelse ogsaa vil blive fortsat.

2. At en af Europas Stormagter (Tyskland eller Frankrig) bliver helt dominerende og gennem en eller anden Form for Magtudøvelse tvinger de andre Stater eller et større Antal af dem til at gaa op i et europæisk Statsforbund under denne Magts Ledelse.

3. At Staterne danner en paneuropæisk Organisation.

Denne Vej er den mest ønskelige, men tillige — med den politiske og nationale Mentalitet, som under den nationale Selvforsynings og den økonomiske Afspærrings Æra er raadende i Europa — den mest usandsynlige. Vanskelighederne for en saadan europæisk Statsdannelse er store, og trods det selvindlysende i Tankens Rigtighed er Vejen til dens Virkeliggørelse baade lang og trang og belagt med svære Forhindringer. Man behøver bare nævne et Par enkelte Ting for at se, hvor Tampen brænder: til Eksempel Kolonispørgsmaalet. Hvilken europæisk Stat, Stormagt eller Smaastat, vil godvillig frasige sig Monopolet paa sine oversøiske Kolonier til Fordel for hele det samlede Europa, hvis Befolkning da fik lige Adgang til Raastofferne. (At give Kolonierne Selvstyre vilde — med Henblik paa det Civilisationstrin, hvorpaa Hovedparten af den indfødte Befolkning staar i Dag — være at spille dem i Hænderne paa en eller anden udeneuropæisk Stormagt, f. Eks. Japan.)

Et andet ømt Punkt, der i Dag vanskeliggør en europæisk Samling, er Hensynet til den nationale Frihed og Uafhængighed. National Selvstændighed er blevet et stort Ønske for de europæiske Folk, ikke mindst for de unge Stater, som efter Verdenskrigen rejste sig af faldne Stormagters Ruiner. Fra alle Sider hævdes det, at den enkelte Nations Suverænitet er ukrænkelig.

I et politisk forenet Europa maa samtlige Stater give Afkald paa Dele af deres nuværende Selvstændighed og Uafhængighed, Nationalitetsprincippet maa vige for en almeneuropæisk Idé.

Det var en stor Fejl, at Europa, da dets Forhold blev ordnede efter Verdenskrigens Ragnarok, blev organiseret ud fra gammeldags national-lokale Synspunkter og ikke bygget op efter overationale europæiske Linier. Hvis Europa kunde blive organiseret i Lighed med U. S. A. eller efter svejtsisk Mønster, med Nedbrydning af alle Toldmure og Oprykning af alle Grænsepæle, da vilde en saadan Ordning frembyde en langt større Tryghed og byde paa større Frihed og Velstand for de enkelte Nationaliteter end den nuværende Tilstand, hvor den lille Stats Uafhængighed ofte er ganske illusorisk, og hvor Spørgsmaalet om dens Udslettelse eller Bestaaen afgøres, som det nu passer i Stormagternes Spil om Magten. Mussolini har sagt det rent ud, at efter hans Mening vil de nærmeste Aartier vise de smaa Nationers Undergang. Som frie Led af et europæisk Statsforbund staar Europas smaa og mellemstore Stater anderledes sikrede mod, at Diktatorens Spaadom skal gaa i Opfyldelse, end som smaa isolerede Enheder med kun et Skin af Uafhængighed.

Et Paneuropa betyder Undertrykkelse af de enkelte Nationaliteter, siges der. Som om de nuværende Statsgrupperinger var rene Nationalstater uden fremmede Elementer indenfor Grænserne. I Tjekkosllovakiet, i Polen og i flere andre Stater lever større eller mindre Kontingenter af anden Nationalitet og med et andet Sprog end Statens officielle.

I et Paneuropa maa selvfølgelig de enkelte Nationaliteters Liv sikres inden for det fælles Statssamfunds Grænser. Svejts, der jo er et lille Paneuropa *en miniature*, kan her være forbilledlig; gennem Aarhundreder har her fire Nationaliteter med fire forskellige Sprog levet i et fælles Fædreland og følt sig som Svejtsere.

Det at blive Borger i et fælles storeuropæisk Fædreland behøver ikke at være ensbetydende med ikke at kunne føle sig som Dansker eller Franskmand, lige saa lidt som det at være Borger i Danmark hindrer nogen i at føle sig som Fynbo eller Jyde. Nationalfølelsen i sig selv: som Hjemstavnskærlighed og udvidet Slægtsfølelse, er en sund Drift i Mennesket, og det kan ikke nægtes, at den i flere Henseender har virket kulturfremmende. Men naar Nationalitetsdriften udarter til lummer Nationalisme og en bevidst Stræben efter at være sig selv nok, da er den af det onde og staar i Vejen for det frugtbare Samarbejde Folkene imellem, som ene kan redde Europa ud af det Anarki, som nu behersker det.

I et Paneuropa, bygget paa Nationaliteternes frie Samvirke og fælles Rettigheder, vil der være Plads for det enkelte Folk, selv det mindste, til at udvikle sin Egenart og til at gøre sine kulturelle Frembringelser til Fælleseje. Den nationale Afspærring og Isolation, som er Europas Forbandelse, fører til kulturel Stagnation. Det er det frie Samkvem Folkene imellem, som betinger og beforder Kulturens Udvikling.

— — Folkeforbundets svage Side er, at det i afgørende Øjeblikke mangler den

indre Styrke, som skal give dets Optræden Magt og forlene det med Autoritet. En af Grundene hertil er bl. a. den, at det ikke er tilstrækkelig fast opbygget, er for abstrakt i sin Struktur. En svejtsisk Forfatter har lignet dets Opbygning ved et Hus, der er færdigbygget til Taget, men i hvilket man endnu ikke har udbygget de enkelte Etager, saa Huset mangler Støtte.

En saadan, endnu ikke færdigbygget, Etage er Europa. Dannelsen af et paneuropæisk Forbund — der selvfølgelig ikke maa have Front mod nogen anden Statsgruppe eller Verdensdel — vil være det samme som at gøre Etagen færdig og betyde en Styrkelse og Befæstelse af Folkeforbundet, som nu er svækket derigennem, at en af dets fornemste Bestanddele befinder sig i opløst og splittet Tilstand. Sin fulde Styrke vil Folkeforbundet først opnaa, naar det ikke mere omfatter enkelte Stater, men sammensluttede Statsgrupper. Og det vil da have Betingelser for at blive det, det skal og bør være: et Værn for Freden, et Bolværk mod Krigen.

TIL LYKKE

Ved D. s. U.s Kongres i Odense valgtes Sekretær *Poul Hansen* til Forbundsformand. I den Anledning vil vi gerne bringe vor Lykønskning. — Poul Hansen var Elev paa Esbjerg Arbejderhøjskole Vinteren 1932—33, og det blev snart klart for enhver, at han var udstyret med glimrende Evner og forstod at bruge dem. Hans Indlæg i Studiekredse og Diskussioner vidnede derom. En Artikel i en tidligere Aargang af »Arbejderhøjskolen« er et Bevis paa, at han forstaaer at bedømme et Højskoleophold.

Da han forlod Skolen, var det et Haab hos Lærerne, at han, der var Maskinsnedker (han siger selv »en skidt Haandværker«), maatte faa Lejlighed til at frugtbargøre sine Evner paa et andet Felt.

15. September 1933 kom Lejligheden. D. s. U. udpegede ham til Forbundssekretær. Denne Gerning har han røgtet siden. En Kongres godkendte i 1934 Udpegningen og valgte ham paany.

Poul Hansen er nu, da han overtager Formandspladsen, 24 Aar, saa Alderen trykker ham ikke. Nogle vil vel endda mene, at han godt kunde have taalt at være et Par Aar ældre, men vi giver hans nærmeste Medarbejder, den afgaaede Formand, Ret i, »at Poul Hansen gaar ind til Arbejdet med de allerbedste Forudsætninger«.

Vi ønsker D. s. U. til Lykke med Valget og Poul Hansen Held og Lykke i Varetagelsen af den ansvarsfulde Gerning.

ELEVFORTEGNELSE ESBJERG ARBEJDERHØJSKOLE 1936-37

DET KOOPERATIVE KURSUS 1936.

- Andersen, Ejler, Kommis, Danmarksgade 82, 1., Aalborg.
 *Christensen, Arnold, Kommis, Cort Adlersgade 20, Esbjerg.
 Hansen, Hans, Arbmd., Aagade 61, Vejle.
 Jessen, Max, Kommis, Nørregade 50, Kjøge.
 *Koch, Tage Nielsen, Kommis, Danmarksgade 51, Esbjerg.
 Larsen, Viktor, Toldklarerer, Hans Egedesgade 23, 3., København N.
 Lindvall, Gustav, Arbmd., Sjællandsgade 64, Aarhus.
 Løwert, Carl, Kommis, Bagerstræde 5, 4., København V.
 Nelander, Henry, Kommis, Dragerupvej 77, Holbæk.
 *Nielsen, Erling, Kurvemager, Rolighedsvej 5 A, Holbæk.
 * — , Julius, Bager, Aagade 61, Aarhus.
 Nørskov, Roald, Kommis, Hundborgvej 7, Thisted.
 Pedersen, Poul, Kommis, P. Knudsensgade 10, 2., København V.
 *Sørensen, Erik, Kommis, Flegborg 10, Vejle.

SOMMERSKOLEN 1936.

a) Pigeskolen.

- Andersen, Lilly, Husassistent, Vinkelstræde 7, Randers.
 — , Agnes, Husassistent, Kr. Saaby St.
 *Clausen, Elise, Typograf, Søndergade 37, Rødby.
 *Eklund, Aina, Husassistent, Grundtvigs Allé 70, Esbjerg.
 *Hemmingsen, Edith, Husassistent, Mandemarke pr. Borre.
 *Jensen, Ester, Husassistent, Arden.
 *Larsen, Sigrid, Ekspeditrice, Risby Skov pr. Lundby.
 Nielsen, Emilie E., Husassistent, Ørstedvej 37, Aalborg.
 *Nagel, Lilly, Husassistent, Torvegade 54, Esbjerg.
 *Nielsen, Margot, Husassistent, Nørregade 34, Ringsted.
 *Olsen, Erna, Husassistent, Tybjerglille pr. Herlufmagle.
 *Petersen, Gudrun, Husassistent, Aagerup pr. Roskilde.
 — , Hedvig, Husassistent, Nygade 5, Halbæk.
 Sørensen, Kristine, Husassistent, Skernvej 21, Holstebro.
 *Thyme, Agnes, Husassistent, Margretevej 4, Kalundborg.
 *Tybring, Ingeborg, Naadlerske, Thyregodsvej 14, Valby.

b) Ungdomslederkursus.

- Andersen, Astrid, Børnehavelærerinde, Parkstykket 5, Kbhvn.-Brønshøj.
 *Damgaard, Knud, Handelskommis, Teglværksvej, Jyderup.
 Fromholt, Svend, Maskinarbejder, Syrenvej 16, Vejle.
 *Hillebrandt, Thorvald, Chauffør, Albanigade 34, Odense.
 *Jensen, Else, Gerlachsgade 9, Aarhus.
 * — , Ernst, Bagersvend, Gunnarsvej, Vejen.
 *Kragh, Anny, Spolerske, Hvedemarken 12, København, Søborg.
 *Laursen, Otto, Landarbejder, Mandemarke pr. Borre.
 *Mortensen, Arne, Arbmd., Modvig, Grindsted.
 — , Villy, Skibssmed, Esbjerg.
 *Nielsen, Linea, Husassistent, Sct. Annagade 41 b, Helsingør.
 *Petersen, Gunnar, Arbmd., Algade 56, Korsør.
 Rasmussen, Niels P. E., Gartnerelev, Lyngbyvej 285, Hellerup.

VINTERSKOLEN 1936—37.

- Andersen, Karl Møller, Kommis, Ydunsvej 1, Viborg.

- Andersen, Laurits, Mejerist, Hadsten.
- * — , Valdemar, Arbmd., Tjørnevej 21, Horsens.
  - , Tage Lund, Sadelmager, Morten Børupsgade 10, Aarhus.
  - *Andresen, Alf, Matros, Brogade 14, Svendborg.
  - *Bacina, Karel, Modelsnedker, Degnestaven 37, København N.
  - Bjerregaard, Johan, Arbmd., Aalborgvej 84, Viborg.
  - *Boisen, Peter, Arbmd., Kirkegaardsvej 2, Ebeltoft.
  - Bondesen, Knud, Arbmd., Jødevej 63, Nakskov.
  - *Borring, Anders, Landarbejder, Gramgaard pr. Gram.
  - *Bækdaahl, Thorvald, Arbmd., Grundtvigs Allé 71, Esbjerg.
  - Christensen Knud, Arbmd., Kathrine Booths Vej 55, Hvidovre pr. Valby.
  - * — , Emil, Maskinarbejder, Enighedsvej 8, Holbæk.
  - , Søren, Landarbejder, Fløjstrup pr. Ugelhuse.
  - Christoffersen, Jens, Landarbejder, Laurbjerg.
  - Dahlander, Bengt, Journalist, Väsbygatan 10, Sala, Sverige.
  - Danam, Erik, Sømand, Falkonerallé 33, København F.
  - *Frederiksen, Peter, Støberiarbejder, Ærtevej 28, København, Brønshøj.
  - , Knud, Arbmd., Banehus 8, Ballerup.
  - S. Grøn, Otto, Arbmd., Venedigvej 3, København.
  - Hansen, Børge, Arbmd., Stefansgade 35, København N.
  - * — , Ejnar, Mælkeriarbejder, Skotterupgade 2, København N.
  - , Ernst, Arbmd., Fredericiagade 46, København K.
  - * — , Frits, Arbmd., Heils St.
  - * — , Erling, Bud, Oehlenschlägersgade 74, København V.
  - * — , Thor, Mejerist, Præstegade 21, Kerteminde.
  - * — , Max, Arbmd., Bibrostræde 6, Nakskov.
  - , Niels, Arbmd., Norgesgade 57, Esbjerg.
  - , Peer Saabye, Bud, Zeus Boulevard 43, Hvidovre pr. Valby.
  - * — , Viggo, Medhjælper, Lille Rettinge pr. Tappernøje.
  - Iversen, Svend, Medhjælper, Resenvej 32, Skive.
  - Jacobsen, Harry, Arbmd., Vesterbrogade 112, København V.
  - , Jacob, Arbmd., Kirkehørup, Als.
  - *Jensen, Børge, Tjenestekar, Møllegade, Børkop.
  - * — , Carl, Arbmd., Thereseallé 3, Hvidovre pr. Valby.
  - , Christian Høy, Bud, Roskildevej 283, Valby.
  - * — , Jens Carl, Arbmd., Ahornsvej 10, Brande.
  - , Kaj, Gartner, Gasværksvej 10, København V.
  - , Karl, Børstetræsborer, Sønderbyen 21, Skive.
  - , Marius, Arbmd., Lysbro pr. Silkeborg.
  - , Scharle, Bager, Tværgade 20, Nykøbing F.
  - * — , Viggo, Snedker, Ø. Farimagsgade 87, København Ø.
  - Jønsson, Hjalmar, Fabriksarbejder, Struensegade 29, København N.
  - *Jørgensen, Poul, Arbmd., Hjallesvej 132, Odense.
  - Keller, Frederik, Fabriksarbejder, Tomsgaardsvej 69, København N.
  - *Kjærgaard, Sigfred, Arbmd., Kirkegaardsvej 6, Vejlbj, Riisskov.
  - Kjældgaard, Ove, Murersvend, Parcelvej 5, Vamdrup.
  - *Knudsen, Ingemann, Arbmd., Balstrup pr. Ringsted.
  - *Krone, Helmer, Skotøjsarbejder, Nørremøllevej 45, Viborg.
  - *Larsen, Aage, Landarbejder, Hald St.
  - * — , Henry, Rebslagersvend, Nørregade 5, Faaborg.
  - , Henrik E., Arbmd., Gasværksvej 10, København V.
  - , Richardt, Arbmd., Jægersborggade 38, København N.
  - , Villy, N. Farimagsgade 42, København K.
  - *Laursen, Knud, Bager, Vimmelskiftet 19, Holbæk.
  - *Lehmkuhl, Charles, Arbmd., Fastrupstræde 6, Randers.

- Lohse, Svend, Arbmd., Vesterskovvej 57, Nykøbing F.
 *Lund, Walther, Arbmd., Enghavevej 1, Viby J.
 *Maansson, Knud, Glarmestersvend, Taarnvang 14, Roskilde.
 Madsen, Axel, Støberiarbejder, Prinsesse Charlottegade 24, København.
 — , Aage Højland, Nørregade 104, Esbjerg.
 — , Niels, Arbmd., Vogterhus 2, Struer.
 *Mathiesen, Frode, Arbmd., Nygade 20, Horsens.
 *Meldgaard, Søren, Chauffør, Sjællandsgade 55, Aarhus.
 Mikkelsen, Gunnar, Arbmd., Faaborggade 19, Aarhus.
 *Møller, Carl Chr., Tømrer, Borgmesterkobbel Gade 34, Haderslev.
 *Nielsen, Axel, Billedskærer, Solitudevej 1, København N.
 — , Carl, Arbmd., St. Annagade 41, Helsingør.
 — , Carl Mogens, Bud, Estlandsgade 3, København V.
 — , Christian, Bagersvend, Haurvitsvej 9, Horsens.
 * — , Edvard, Hotelkarl, Boulevarden 5, Vejle.
 — , Egill, Arbmd., L. Okseø pr. Kollund.
 * — , Ejvind, Bud, Gasværksvej 19, København V.
 — , Ernst, Arbmd., Boligselskabet 12, Horsens.
 * — , Hans, Arbmd., Lille Nygade 9, Horsens.
 * — , Harly, Bygningssnedker, Allégade 22, Skive.
 * — , Jens Godtfredsen, Arbmd., Enghavevej 7, København.
 * — , M. Asger, Karetmagersvend, Sonnerupsvej 71, Ringsted.
 * — , Verner V., Lagerarbejder, Fælledvej 15, København N.
 * — , Villy, Maskinsnedker, Gjesten.
 *Nielsson, Hugo, Støberiarbejder, Prinsesse Charlottegade 40, København N.
 Normann, Erik, Arbmd., Fruegade 1, Nakskov.
 *Olsen, Svend, Sømand, Pilegade 15, Nakskov.
 Olufsen, Anton, Arbmd., Birkedommervej 19, København N.
 * — , Jens, S. Møllersgade 28, Randers.
 Pedersen, Asbjørn, Arbmd., Lille Okseø, pr. Kollund.
 — , Carl, Barber, Sejstrup pr. Gredstedbro.
 — , Graves, Kommis, Tværgade 7, Skive.
 *Petersen, Augustinus, Arbmd., Elmeallé 12, Brande.
 * — , Orla, Mælkeriarbejder, Nansensgade 21, København N.
 — , Valdemar, Arbmd., Nattergalevej 32, København N.
 * — , Valther, Støberiarbejder, Graabrødretorv 5, København K.
 Rasmussen, Carlo, Arbmd., Dronningensgade 10, København K.
 * — , Kai E., Rebslager, Vinkelstræde 9, Randers.
 — , Kai R., Bud, Vesterfælledvej 69, København V.
 — , Karl, Arbmd., Koldingvej 1, Viborg.
 — , Ove Søgaard, Kurvemager, Elmegade 20, København N.
 *Reinert, Sigurd, Fisker, Kalbak, Færøerne.
 Romme, Helmuth, Arbmd., Rønnebærvej 8, Nakskov.
 *Rytter, Axel, Skomager, Færgestræde 10, Nykøbing F.
 *Schobius, Aage, Bud, Istedgade 126, København V.
 Schütz, Martin, Tømrer, Lille Klingberg, Haderslev.
 Some, Finn, Medhjælper, Eskildsgade 19, København V.
 Svendsen, Svend Aage, Medhjælper, Kastanievej 19, Næstved.
 Sørensen, Aage Bach, Rebslager, Vestervang, Randers.
 *Therkildsen, Henry, Arbmd., Daugaard.
 *Thomasen, Thomas, Frisør, Fuglholm 11, Horsens.
 Tøttrup, Børge, Maskinarbejder, Møllebakken 5, Holbæk.
 Wikkelsøe, Svend, Arbmd., Mikkel Bryggersgade 10, København K.
 Wieghorst, Erik, Blikkenslager, Haraldsgade 55, Esbjerg.

* Medlemmer af Elevforeningen.

ROSKILDE HØJSKOLE — VINTEREN 1936-37

UDVIDET FAGFORENINGSKURSUS 6.—19. SEPT 1936.

1. Aars Hold.

- Abrahamsen, A. J., Aarhus.
 *Andersen, H. C., Rømersgade 22, Kbhvn. K.
 Bergquist, Arthur, Bramslykkevej 5, Kbhvn.-Valby.
 Bjørklund, Alfred, Kongedybet 20, Kbhvn. S.
 *Bøtkjær, Harald, Enghavevej 17, Viby J.
 Christensen, Chr., Svebølle.
 * — , Hartvig, Stevnsgade 7, Kbhvn. N.
 — , Rasmus, Aarhus.
 Christiansen, Carl, H. C. Ørstedesvej 28 B, Kbhvn. V.
 *Frederiksen, Fr., Grejsdalsvej 85, Vejle.
 Hansen, Chr., Marslevvej 6, Svendborg.
 — , P. Friis, Hermodsgade 25, Kbhvn. N.
 Helnerskov, C., Østerbro 17, Aalborg.
 Hjortkilde, E., Jernbanegade, Graasten.
 Hyllested, Orla, Grønnegade 66, Aarhus.
 Jensen, Adolf, Rønnebærvej 13, Nakskov.
 — , Jacob, Holstebrovej 12, Skive.
 0 — , M. P., Østre Skole, Esbjerg.
 — , P. A., Lyneborggade 24, Kbhvn. S.
 — , Povl, Valkyriensgade 1, Kbhvn. N.
 Jespersen, Martin P., Aaløb pr. Hasle, Bornholm.
 Johansen, Simon, Odense.
 Kesselhahn, E., København.
 *Lehmann, Lilly, P. Knudsensgade 16, Kbhvn. V.
 Læssøbo, A., Lindholmsvej 26, Kbhvn.-Brh.
 *Petersen, Kaj, Harald Kiddesvej 10, Kbhvn.-Valby.
 *Rasmussen, E., Humlebækgade 20, Kbhvn. N.
 — , Karl, Tværvangen 8, Kbhvn.-Brh.
 Thorup, L., Th. Niensensgade 23, Herning.
 *Villadsen, Axel, Bjelkesallé 32, Kbhvn. N.
 Winther, Emil, Smaalandsgade 3, Kbhvn. S.
 Zoëga, Jørgen, Jomsborgvej 21, Odense.

2. Aars Hold.

- *Andersen, Anna, Løngangsstræde 21, Kbhvn. K.
 — , I. P., 6. Julisvej 59, Fredericia.
 *Eriksen, Kaj, Violvej 10, Glostrup.
 *Frandsen, Sofie, H. C. Ørstedesvej 28 B, Kbhvn. V.
 Hansen, Anton, Hamlets Vænge 10, Helsingør.
 — , Hulda, Hauserplads 14, Kbhvn. K.
 Jensen, Karmark, Nørresøgade 41, Kbhvn. K.
 * — , N. Møller, Prinsensgade 6, Fredericia.
 Jeppesen, Thea, Danmarksgade 40, Odense.
 Larsen, L. P., Smedegade 6, Varde.
 *Laursen, Leo, Rosenkrantsgade 20, Aarhus.
 Nielsen, I. P., Eschrichtsvej 28, Kbhvn.-Valby.
 — , Thorvald, Kirkegaardsvej 47, Kbhvn. S.
 *Olsson, Axel, V. Boulevard 43, Kbhvn. V.
 *Petersen, Alfred, Egholmsvej 25, Skanderborg.
 — , Harald, Skærbæksvej 46, Rødovre.

- Petersen, Viggo, Bjelkerup pr. St. Hedinge.
 — , Willy, Dalgas Boulevard 78, Kbhvn. F.
 Rød, Georg, Nürnberggade 30, Kbhvn. S.
 *Svensson, J., Sønderport 33, Aabenraa.
 Wolf, Otto, Gl. Kongevej 6, Kbhvn. V.
 Wrobel, Fr., Mesterstien 20, Kbhvn. N.

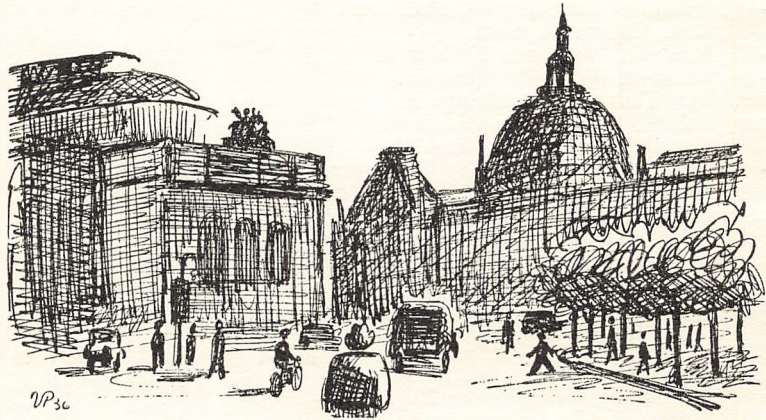
VINTERSKOLEN 1936—37.

- oAbrahamsen, Herman, Nørregade 64, Odense.
 *Andersen, Anders Vissing, Raadmandsvej 18, Horsens.
 — , Billy, Valdemarsgade 37, Kbhvn. V.
 * — , Christian, Egedal, Veksø.
 * — , Hans Chr., Slagterivej 14, Holbæk.
 — , Harald Winther, Hadsundvej 39 a, Randers.
 * — , Viggo, Ryesgade 124, Kbhvn. Ø.
 — , William, Kongensgade 2, Nørresundby.
 *Annfeldt, Harry, Vævergade 3, Kbhvn. N.
 Askjær, Jens, Allehelgensgade 23, Roskilde.
 *Brangstrup, Gerhard, Fælledvej 16 B, Kbhvn. N.
 Bruun, Karl, Vesterbrogade 122, Kbhvn. V.
 *Buhl, Aage, Teglgårdsvej 4, Vejle.
 Christensen, Julius, Gørlev St.
 — , Leif, Flensborggade 19 Mezz., Kbhvn. V.
 * — , Tage Schou, Tinnesminde, Aarhusvej 162, Viborg.
 *Christiansen, Egon, Usserød Kongevej 60, Hørsholm.
 * — , Karl, Alstrup pr. Nr. Alslev.
 Christoffersen, Svend, Københavnsvej, Roskilde.
 Corneliusen, Willy, Absalonsgade 19 St., Kbhvn. K.
 oDamgaard, Knud, Teglværksvej, Jyderup.
 *Ernstsen, Ernst, Jægergaardsgade 60, Aarhus.
 *Fält, Louis, Sdr. Stationsvej 14, Slagelse.
 *Gammelgaard, Johannes, Emdrup Engvej 14, Kbhvn. N.
 Hansen, Alex, Norgaardsvej 6 B, Kgs. Lyngby.
 o — , Alfred, Saxogade 82, Kbhvn. V.
 — , Børge Werner, Køng pr. Lundby.
 * — , Charles, Langelinie 62, Sandvig.
 — , Egon, Stationsvej 1, Birkerød.
 o — , Ejnar, Lærkevej 7, Vejle.
 — , Verner, Rævnæsvej 35, Birkerød.
 Heinig, Peter, Strindbergsvej 6, Kbhvn.-Valby.
 Jacobsen, Christian, Barberforretningen, Ølholm.
 — , Gunner, Halmtorvet 56, Kbhvn. V.
 — , Thorvald, Mørke St.
 *Jarvig, Jørgen, Annexstræde 27, Kbhvn.-Valby.
 Jensen, Arne Bech, Hjemmebageriet, Humble.
 * — , Ejner Møller, Langelandsgade 4, Aarhus.
 o — , Ernst, Gunnarsvej, Vejen.
 — , Holger Rudolf, Boyesgade 17 St., Kbhvn. V.
 * — , Ivan, Falkevej 10, Gentofte.
 — , Louis M., Esbjerg.
 * — , Peter Uhrenfeldt, Fjordglimtsvej 136, Horsens.
 * — , Søren, Skolegade 76, Esbjerg.
 *Jespersen, Tage, Finsenggade 50, Esbjerg.
 oJohansen, Gerner, Absalonsgade 26, Kbhvn. V.
 — , Henry, Norgesgade 28, Esbjerg.
 — , Johannes, Karlslunde, Taastrup.

- *Jonsson, Otto, Vardevej 23, Vejle.
 *Jønson, Jens, Ludvig Jensensvej 3, Birkerød.
 Jørgensen, Emon, Kalfred pr. Alleshave.
 Knudsen, Anker, Studiestræde 26, Kbhvn. K.
 Larsen, Ejnar, Adelgade 73, Hobro.
 — , Martin Møller, Fensmarksgade 25, Kbhvn. N.
 — , Svend Aage, Hjortlund pr. Filskov.
 *Lauritsen, Aksel, Havnestien, Nysted.
 Laursen, Johannes, Aalborgvej 88, Viborg.
 Lind, Svend Aage, Uglevej 5, Kbhvn. N.
 *Lindberg, Evind , Skottenborg 58, Viborg.
 Ludvigsen, Gudmund, Østergade 62, Esbjerg.
 *Lund, Sven, Borups Allé 200, Kbhvn. N.
 Mathiesen, Fred Bruno, Nygade 20, Horsens.
 — , Theodor, Sct. Annagade 63, Helsingør.
 Micheelsen, Poul, Rosenlundsallé 9, Vanløse.
 *Mikkelsen, Ernst, Griffenfeldtsgade 25, Kbhvn. N.
 — , Karl, Ny Munkegade 68, Aarhus.
 Nielsen, Anders, Rødstensgaard, Hømb pr. Ringsted.
 * — , Andreas, Ø. Brønderslev Kær pr. Brønderslev.
 * — , Antonio, Emilievej 1, Rørdal v. Aalborg.
 * — , Arne, Egingsgade 14, Rønne.
 — , Ejnar, Mogensgade 46, Viborg.
 — , Erling, Rolighedsvej 5 a, Holbæk.
 * — , Hans, Finsensgade 60, Esbjerg.
 * — , Holger, Hjemly, Niels Juelsvej, Grenaa.
 0 — , Jens Viggo, Hanstholmsvej 32, Vanløse.
 — , Kristen, Nørreballe pr. Tryggeløv.
 * — , Niels, Østergade 11, Varde.
 * — , Reinhardt, Lupingangen 17, Kløvermarksvej, Kbhvn. S.
 * — , Svend, Ole Wormsgade 4, Odense.
 0 — , Viggo F., Væthvej, Langaa.
 *Nissen, August, Skovhøjgaard pr. Stege.
 Olsen, Hans Th., Munkegade 70, Aarhus.
 *Pedersen, Arne, Lobæk 13, Holbæk.
 * — , Folmer, Mosede Strand pr. Greve Strand.
 * — , Johannes, Brovejen 91, Middelfart.
 — , Karl, Øster Allé, Strib.
 — , Richardt, Kirkegade 5, Odense.
 * — , Wilmott, Fjordvilla, Roskilde.
 0Penther, Orla, Thorasvej 18, Kbhvn. N.
 *Petersen, Anders, Haraldsgade 15, Vejle.
 * — , Elo, Gl. Landevej 32, Roskilde.
 * — , Gunnar, Humlehaven, Ny Østergaards Villaby, Kbhvn.-Valby.
 *Puggaard, Svend Aage, Lüneborggade 6, Kbhvn. S.
 Rasmussen, Ejvind, Ryesgade 124, Kbhvn. Ø.
 *Riber, Christian, Skovsgaard St.
 Rosenbaum, Fritz, Vølundsgade 19, Kbhvn. N.
 Schwarz, Andreas, Dynt pr. Broager.
 Speich, Robert, Hyttehusvej 8 St., Kbhvn. S.
 *Svendsen, Finn, Hessensgade 7, Kbhvn. S.
 *Svindborg, Christian, Strandgade 15, Thisted.
 *Sørensen, Arthur, Smedegade 96, Horsens.
 — , Ejvind, Poul Paghsgade 29, Aalborg.
 * — , Georg, H. C. Andersensgade 14, Horsens.
 — , Marinus, Skovkanten, Esbjerg.

- Sørensen, Martinus, Jernbanegade 13, Brande.
 * — , Ove Carl, Østergade 71, Horsens.
 * Thiesen, Valdemar, Guldbergsgade 49 St., Kbhvn. N.
 Thomsen, Svend Aage, Strandgade 8, Esbjerg.
 * Thostrup, Erik, Øresundshospitalet, Kbhvn. Ø.
 * Thygesen, Svend Aage, Poppelly pr. Vridsløselille.
 * Toft, Niels, Grundsvigsallé 69, Esbjerg.
 * Waale, Sigurd, Absalonsgade 20, Kbhvn. V.
 * Vindø, Edvard, Raunholmsvej 13, Kgs. Lyngby.
 * Woldum, Aage, Vognmandsvej 5, Frederiksværk.
 * Wolff, Christian, Dybbøl pr. Røgebøl.
 * Woxnæs, Eli, Kirkegade 12, Esbjerg.
 Ørbæk, Erik, Ryesgade 19, Nykøbing F.

* Medlem af Roskilde Højskoles Elevforening.
 o Medlem af Esbjerg Arbejderhøjskoles Elevforening.

ROSKILDE HØJSKOLE, VINTEREN 1936—37

AF HJ. GAMMELGAARD

En Beretning om Vinterskolen vil let faa Karakteren af Gentagelse. Elevantallet, Elevernes gennemsnitlige Alderstrin, deres Herkomst, deres almindelige Præg ændres ikke væsentlig fra Aar til Aar, Timeplanen er i sine Grundtræk ens; i Vinter har Lærerpersonalet været ganske det samme som i Fjor; vi har samme Økonoma, samme Gartnere o. s. v.

Det vil derfor være i alles Interesse væsentlig at dvæle ved de enkelte, ikke særlig dybtgaaende Ændringer, som alligevel i nogen Grad har givet denne Vinter sit Præg.

Allerede i Decemberhæftet af »Arbejderhøjskolen« kunde jeg fortælle om de heldige Virkninger af Arbejdsdirektoratets mindre rigoristiske Bestemmelser i Fjor. Det blev muligt at begynde Kursus med et næsten fuldtalligt Elevhold, og følgelig straks at sætte fuld Damp op paa alle Omraader af Skolearbejdet. Og Begyndelsen strækker sine Virkninger ud over hele Kursusperioden. Ligeledes synes vi at kunne spore Virkninger allerede i Aar af Bestræbelserne for i højere Grad end hidtil at føre nogen Kontrol med, hvem der søger Skolen og af hvilke Grunde.

En anden, meget heldig Virkning af de mildere Bestemmelser er den, at Landarbejdernes Antal var betydelig højere end nogensinde før — vel omkring 20; ialt var 31 Elever hjemmehørende i Landdistrikterne.

I to Henseender fortsattes en Udvikling, der har været kendelig i flere Aar. Antallet af Københavnerne, der besøger Roskilde Højskole, aftager fra Aar til Aar. I Aar var det næppe Fjerdedelen, 27, og af dem var endda kun 23 »indfødte«. Til Gengæld er Antallet af Jyder stigende; det var i Aar 58, altsaa lidt over Halvdelen. Paa Esbjerg Arbejderhøjskole er Tilfældet vistnok det omvendte. Der er aabenbart en stigende Tendens hos Ungdommen til at komme saa langt bort som muligt fra de tilvante Forhold, naar man skal paa Skole. Det er der næppe Grund til at græde over.

En fortsat Linie betegner endvidere det stadig større Kontingent, som de ufaglærte udgør af den samlede Elevskare. I Aar var kun en Fjerdedel udlærte Haandværkssvende, og af disse udgjorde endda Repræsentanter for de særlig vanskelige Fag (f. Eks. Bagerne) en uforholdsmæssig stor Del. Det hænger naturligvis sammen med Beskæftigelsesforholdenes særlige Karakter og viser, at der er langt igen før man kan sige, at vore Skoler helt har mistet Præget af at være en Arbejdsløshedsforanstaltning. I samme Retning peger den Omstændighed, at over 40 af

Eleverne tidligere havde deltaget i Arbejdslejre eller lignende Foranstaltninger. 15 havde tidligere været paa Højskole.

Timeplanen ligner som nævnt de tidligere Vintres ret nøje. Dog gennemførte vi ved det daglige Foredrag en Deling af Eleverne i to Hold (paa Grundlag af de ved Skolens Begyndelse foretagne Prøver). Denne Deling har virket til fuld Tilfredshed, skønt den har forøget Lærernes Arbejde en Del. Ogsaa Antallet af ordinære Studiekredse har været noget større end tidligere; desuden dannedes der paa Elevernes Initiativ 5 frie Aftenstudiekredse (foruden en Musikkreds), ved hvilke Lærerne har medvirket. Ogsaa under Gymnastikken har vi halveret Holdene, for at gøre Undervisningen mere intensiv. Alt i alt er det samlede Antal givne Timer i Aar derfor steget betydeligt.

Ligesom i Fjor gav Forstander C. M. Savery fra Frdbg. Folkemusikskole hver Lørdag 3 Timers Undervisning i Hørelære og Korsang, undertiden bistaet af 2 af Musikskolens Lærere, Alexander Bracony og Frøken Birthe Philipsen, der underviste i Mandolin og Guitarspil. I Tysk underviste Peter Heinig fra Berlin, og i Esperanto Hollænderen van de Haterd.

Skolens Aftenmøder indledes af følgende fremmede Foredragsholdere: Forstander Otto V. Nielsen (Ansvar og Ansvarsfølelse); Poul Thorsen, Elev fra forrige Vinter (Til Fods gennem Europa); Fru Sigrid Trier Hansen (Blandt Danske i Kanada); Direktør, Dr. phil. Victor Madsen (Saltboringer ved Kolding); Sekretær Flemming-Madsen (Arbejdsløsheden og Ungdommen); Trafikkontrolør Holger Hansen (Storstrømsbroen); Fru Astrid Skjoldbo (Disciplin og Straf i Skolen); Sekretær Poul Chr. Olrik (Sverige som Turistland); Afdelingslæge Sigurd Hansen (Blandt mere eller mindre Gale); Museumsdirektør Carl V. Petersen (Moderne Kunst); Arne Lindgren (Kristendom og Socialisme); Bibliotekskonsulent Jørgen Banke (Nordisk kulturelt Samarbejde); Kontorchef Niels Lindberg (Den økonomiske Situation og Fremtidsudsigterne). Flere af Skolens studerende Gæster, f. Eks. Schweizeren Wirtz og Polakken Garbaçik fortalte om og viste Lysbilleder fra deres Hjemlande.

I Marts blev der for ca. 25 af Skolens Elever paa to Lørdag Eftermiddage givet et Kursus i Smalfilmsteknik. Lederne af disse Kursus, der var foranstaltet af Institutionen Dansk Kulturfilm, foreviste om Aftenene for alle Skolens Beboere flere af Selskabets Filmserier af naturvidenskabelig og erhvervsgeografisk Art.

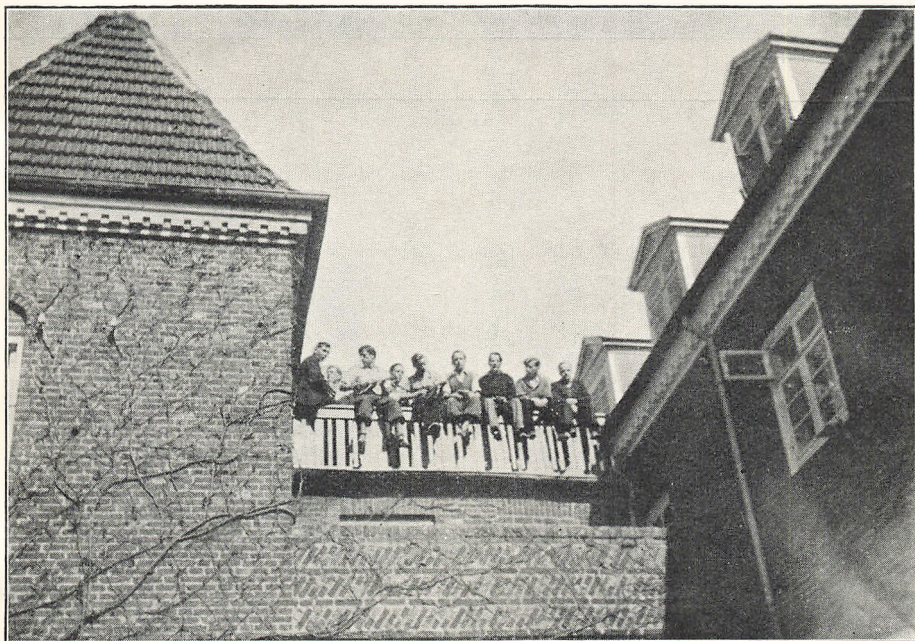
Ved Skolens traditionelle Fester, Solhverv, Fastelavn og Afslutning havde Eleverne kunstnerisk Assistance af Skuespiller Kaj Holm, Direktør Thomas P. Hejle, Koncertsangerinde Augusta Erichsen samt af Skolens egne Lærere C. M. Savery og Alexander Bracony. Ved Fastelavngildet opførtes en Revy »Va er der i Vejen med

os« af vor Kammerat fra i Fjor Halfdan Rasmussen. Vor gamle Ven og Lærer Otto Jensen holdt Festtalen ved Solhvervsfesten.

Otto Jensen var ogsaa Hovedtaleren ved den københavnske Elevforenings Besøg her den 17. Marts. Bagefter forevistes en Film fra den spanske Borgerkrig. Ved denne Lejlighed havde Skolen ca. 100 Gæster.

Den 23. Marts gæstede Skolen København. Halvdelen af Eleverne besaa under Vejledning af Museernes Embedsmænd Nationalmuseets historiske Afdeling, Halvdelen to af Glyptotekets Afdelinger. Om Aftenen var hele Flokken i Det kgl. Teater og hørte Verdis Opera »Skæbnens Magt«.

Skolen var i Aar officielt anmeldt som 6 Maaneders Kursus. Følgen heraf var, at al Diskussion om særlige Understøttelsesforhold for Aprilskolens Vedkommende bortfaldt. I Slutningen af Marts fik dog en Del Elever — hovedsagelig Landarbejdere — Arbejde, og den sidste Maaned startede derfor med kun 100 Elever. Inden Skolens Slutning, den 28. April, havde endnu 23 faaet Arbejde, og et lignende

Støren er kommen!

Roskilde

1 Engleperspektiv

Roskilde

Spil dig glad

Roskilde

Plankeværkslyttere?

Roskilde

„Vi bygger Fremtidens Danmark“

Roskilde

Antal rejste hjem med begrundet Forventning om straks at komme i Gang. Alt i alt laa Beskæftigelsesforholdene vistnok bedre end i noget af de 6 foregaaende Aar.

Et Varsel om bedre Forhold og om Opfyldelsen af vort ofte fremsatte Ønske er det ogsaa, at flere Arbejdsgivere ved Vinterens Begyndelse har telefoneret til mig for at anbefale skolesøgende Arbejdere og samtidig ladet mig forstaa, at de kunde forvente at komme i Arbejde sammesteds til Foraaret.

Ved Skolens Afslutning blev Arkitekt Ulrik Plesners Flidspræmie tildelt Theodor Mathiesen fra Helsingør.

Gule Ærter er en Herreret!

Roskilde

Håndværkets Mænd

Roskilde

De to Graa

Roskilde

ESBJERG ARBEJDERHØJSKOLE

VINTEREN 1936—37

AF FORSTANDER POUL HANSEN

Vinterskolen 1936—37 fik en langt bedre Start end sin nærmeste Forgænger. Den saakaldte fire Ugers Bestemmelse, der havde forhindret et stort Antal Elever i at møde paa Aabningsdagen den tredie November 1935, blev i Løbet af Sommeren 1936 lykkeligt aflivet. November Maaned 1935 vil altid for os Lærere komme til at staa som Urimelighedernes Maaned. Vi havde flere indmeldte Elever, end Skolen kunde rumme, og alligevel maatte vi begynde med en halvfylt Skole, medens Resten af Eleverne først ankom enkeltvis i Løbet af de følgende fire-fem Uger. Det omhyggelige Tilrettelæggelses- og Indstillingsarbejde, vi plejer at sætte alle Kræfter ind paa i den første Tid for at give hele Elevflokken en klar Forstaaelse af det Skoleliv, vi ønsker at bygge op, maatte paa den Maade blive uhyre besværligt og halvvejs mislykket. Vi var derfor mere end lykkelige ved igen at kunne begynde med en fuldtallig Flok.

Af de 110 Elever, der besøgte Skolen i Vinter, kom 50 fra Sjælland, 4 fra Fyn, 8 fra Lolland-Falster, 42 fra Jylland, 4 fra Sønderjylland, 1 fra Færøerne og 1 fra Sverige. 33 var faguddannede Haandværkere, Mejerister etc. 67 Arbejdsmænd og Fabriksarbejdere, og 10 var Landmænd. 6 af Eleverne var over 30 Aar, 20 mellem 25 og 30, 83 mellem 18 og 25 og 1 kun 17 Aar.

Undervisningen ændres jo ikke meget fra den ene Vinter til den anden, hvad Formen og Emnevalget angaar. Derom har der ogsaa været berettet ved tidligere Lejligheder. Derimod er det mit Indtryk, at Eleverne Aar for Aar kommer til os med færre Doktriner. Man mærker tydeligt den Omformnings Tid, vi er inde i. Diskussionerne har ikke mere de kendte færdige Klicheer, og Sindene er mere aabne og modtagelige og spørgende, som om de vanskelige Tider har faaet Strømmen til at gaa dybere. Færre Ting anses for »forud givet«. Dette giver Højskolearbejdet nye Perspektiver ogsaa for os Lærere, der endnu tydeligere end før faar at føle, hvor nødvendigt det er for Højskolelæreren at kæmpe sig frem til en personlig Afklaring i Tempo og Kontakt med Tiden.

Kunstudstilling. Dermed plejer man at tænke paa nogle store, højtidelige Rum med Kustoder i Admiraltøj og Folk, der gaar rundt fra Billede til Billede med et Katalog i Haanden og tager deres egen Kunstforstand meget højtidelig. De fleste af de besøgende maa forudsættes at høre til den Del af Borgerskabet, der har Tid, Sind og Ambition i den Retning, mens den gode Maler- og Billedhuggerkunst ikke hører til Arbejdsmandens, Bondens og Haandværkerens daglige Verden. I Slutningen

af November havde vi imidlertid paa Højskolen en Kunstudstilling, som temmelig klart viste, at det ikke nødvendigvis maa være saadan.

Igennem flere Aar har en Komité arbejdet paa at føre Nutidskunsten ind i Skolen. Det begyndte i 1923 med en Ophængning af moderne Kunst i Skolestuerne paa Sct. Jørgens Gymnasium og udviklede sig efterhaanden til en Vandredstilling, som altsaa nu er naaet ud til enkelte Højskoler og Seminarier. Udstillingen bestaar af et Par Hundrede typiske Værker af en lang Række af vore betydeligste Kunstnere af vidt forskellige Retninger fra Naturalisme til Surrealisme. Paa Komiteens Vegne forestod Adjunkt Harald Rue Ophængningen, der fyldte alle Skolestuer, Foredragssal, Gymnastiksal etc.

Naturligvis vakte Udstillingen Opsigt. Paa alle Tider af Dagen kunde man træffe Klynger af ivrigt drøftende Elever foran Billederne. Der kunde heller ikke være nogen Tvivl om, at i det mindste nogle af Eleverne gennemgik en hastig Udvikling i deres Forstaaelse af Kunst i de godt to Uger, Udstillingen varede. Den moderne Kunst udløste i Begyndelsen mest Skuldertræk og Latter, mens de smukke naturalistiske Billeder, der havde faaet deres Plads i Foredragssalen med et stort Landskab af Fritz Syberg paa Hæderspladsen, straks vandt almindelig Anerkendelse. Men den Tilstand varede ikke længe. I Løbet af nogle Dage gled Foredragssalens Billeder

Der loftes i Flok

Esbjerg

umærkeligt ind i den Del af Omgivelserne, man ikke hæfter sig synderligt ved, fordi man kan det udenad. Maaske gik det hurtigere saaledes, fordi den moderne Kunst ogsaa var der med sine paagaende Ideer, Streger og Farver. Nogle af de mest yderliggaaende Billeder forblev sikkert uløste Gaader for os alle; men Billeder som Harald Giersings: Varietéensemble, Anton Hansens: Havnen, Peder Larsens: Sovekammer, og maaske i nogle faa Tilfælde Willumsens mærkelige Billede af Professor Wanscher blev i det mindste for de mest interesserede Elever Midlerne til en første Tilegnelse af Kunstens vanskelige Sprog. Midt i Udstillingstiden holdt Maleren Preben Wilmann et Foredrag om de udstillede Billeder. Det udmærkede sig baade ved sin Klarhed og den rigtige pædagogiske Tilrettelæggelse og var et ganske uundværligt Supplement til Udstillingen.

I Vinterens Løb saa vi en Række fremmede Foredragsholdere og Gæster hos os. I November fik vi i en Uges Tid Besøg af en ung polsk Lærerinde, Hanna Bien-cowska, som navnlig vilde sætte sig ind i Skolens Studiekredsarbejde. Senere kom flere amerikanske Gæster, bl. a. Mr. Young, der virker indenfor amerikansk Arbej-deroplysning. Han holdt et fortrinligt Foredrag om Nye Linier i U. S. A.s Samfunds-og Folkeliv og blev efter Foredraget bombarderet med Spørgsmaal fra alle Sider. Skoleaarets sidste Gæst, der opholdt sig paa Skolen i længere Tid, var Lærer S. Gud-

En sammensvejet Gruppe

Esbjerg

Vintersport i Vintersol

Esbjerg

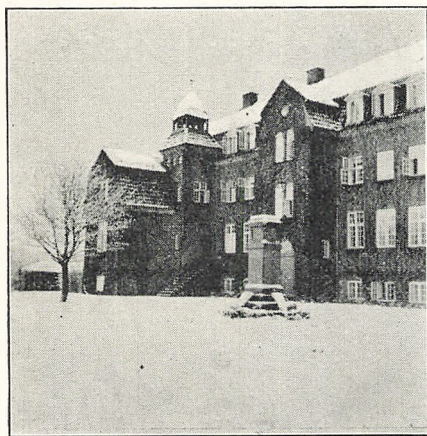
Isbrydning

Esbjerg

mundsson fra Island. Ogsaa han ønskede navnlig at se vore Studiekredse i Virksomhed. Til Gengæld talte han om sit Land og viste nogle udmærkede Lysbilleder derfra. Som den sidste af de ikke danske Gæster maa nævnes Dr. Jacoby, der paa Tilbagerejsen fra et Besøg i Holland og Frankrig holdt et Foredrag om Jødernes Historie og deres Vanskeligheder i Nutiden. Af fremmede Diskussionsindledere nævner jeg Pastor Norlev, København, der talte om Arbejdsløsheden og Jordspørgsmaalet, Læge Alstrup, Esbjerg: Raceteori og Racehygiejne og Pastor Ludvigsen, Aabenraa: Kristendommen og vor Tids Arbejdere.

Blandt Vinterens Begivenheder maa naturligvis ogsaa den traditionelle Fanøtur omtales. Selv sent paa Vinteren var Esbjerg jo i dagevis spærret ude fra Omverdenen af Sneen, og paa Fanø maa der have været endnu mere hundekoldt end her. Turen maatte derfor udsættes til hen i April, hvor vi i Aar endnu havde næsten fuldt Hus. I straalende Aprilsol gik vi hen over Øen og fik vore første Sommerfornemmelser i Klitternes lune, mosklædte »Gryder«. Oven paa den lange Vinter var alle overstadigt sprælske, enkelte maaske endda lidt øre og krusede i Hovedet af den milde Sol og den stærke Luft. Mindst en tyve-tredive Stykker for i smaa Flokke rundt i Klitterne ad lange Omveje, stormede Klittoppe, rutschede ned og slog med Bagbenene som unge Geder af bar overgemt Fysik, som det ikke var lykkedes at faa Has paa i de daglige Gymnastiktimer.

For et Aars Tid siden trak Rasmus Vind sig tilbage fra sit Arbejde i Esbjerg Kommunes Tjeneste og fik en Lejlighed lige over for Skolen, og samtidig gled han igen ind i Kredsen her. Nogle faa ugentlige Timer i Regning og Sundhedslære og

„I Sne staar Urt og Busk i Skjul“

Esbjerg

Tid til en Snak med de unge bekommer ham aabenbart saa vel, at man bedst kan gengive hans Situation ved Hjælp af Teksten fra en kendt engelsk Whiskyplakat: Still going strong. — jo ældre, jo stærkere.

Endnu mens Sneen laa i vældige Driver over Vestjylland, døde Laura Alkjær sig. Hun blev begravet paa den lille Kirkegaard i sit Fødesogn, Tistrup, paa Vestkysten. Fra Arbejderhøjskolen deltog Bestyrelsens Formand, Albert Andersen, Jul. Bomholt og hans Kone, Rasmus Nielsen, Michael Andersen og jeg. Hun kom aldrig paa Esbjerg Arbejderhøjskole efter sin Fratrædelse; men en Gang imellem hørte jeg fra hende, og navnlig et Brev, hun skrev et Aars Tid før sin Død, vidner stærkt om, i hvor høj en Grad hun fulgte sin gamle Skole med varm og levende Interesse.

Arbejdsløsheden har gradvis ændret vore Vilkaar saaledes, at det nu kan betragtes som en næsten ufravigelig Regel, at unge Arbejdere ikke vover at forlade deres Arbejde for at blive Højskoleelever. De tør ikke løbe den Risiko. Elevflokken paa Vinterskolen bestaar derfor af een Halvdel, der har været arbejdsløs i længere

Den røde Borgs smaa Prinsesser

Esbjerg

Tid, og en anden, der paa Grund af Sæsonens Udløb er blevet arbejdsløse netop i rette Tid til at naa at komme med. Det Flertal, der lever under helt stabile Arbejdsforhold, ser vi derimod meget lidt til. Følgen er blevet, at Højskolen for Arbejdere er blevet til Højskolen for Arbejdsløse, hvilket igen vil sige for en afgrænset Del af Arbejderungdommen. Antallet af Elever paa Vinterskolen, der ikke modtager Understøttelse fra Arbejdsløshedsfonden, er dermed lidt efter lidt faldet til et Par Procent.

Dermed er Arbejdsløshedsfonden blevet en aldeles afgørende Faktor i vort Højskolearbejde. Da det lykkedes at forlise fire Ugers Bestemmelsen, vandt vi et Stykke tabt Land tilbage. Men endnu har vi ikke haft Held til at faa Arbejdsløshedsfondens Bestyrelse — og navnlig ikke dens ellers paa mange Maader elskværdige og menneskevenlige, men ogsaa paragraf-, jura- og bogstavelskende Direktør til at forstaa, at det vilde tjene den vigtige Helhed, der hedder Samfundet og Menneskene. tusinde Gange bedre, om vi satte alle Kræfter ind paa at faa de Arbejdende til at tage paa Højskole for Arbejdsløshedsfondens og egne Penge, naar de derved kunde give Plads for de Arbejdsløse, hvis store og utilfredsstillende Hunger først og fremmest maa gælde en normal Beskæftigelse. Vi stikker i Øjeblikket til Halsen i alvorlige Samfundsproblemer og er ilde farne i samme Grad, som Reglementerne stivner i en forsnævret administrativ Praksis, der bygger Mure om Problemerne i Stedet for at løse dem efter Evne.

Den Dag, Arbejderhøjskolen opgiver Kampen paa dette Punkt og bliver et lydigt Vedhæng paa Arbejdsløshedsfonden, vil den ogsaa have mistet sin Ret til en Plads blandt de danske Folkehøjskoler. Det maa ikke ske.

— — —
Ogsaa i Aar begyndte vi Sommerskolen den 3. Maj med 40 Elever, hvoraf 17 er Deltagere paa det kooperative Kursus.

ROSKILDE HØJSKOLES ELEVFORENINGS BERETNING

Siden Aarsmødet 1936 har vi atter modtaget en Del Indmeldelser — i særlig Grad fra Vinterholdet — og vi byder herved disse nye Medlemmer velkommen. Vort endelige Medlemstal vil foreligge ved Generalforsamlingen, idet Kontingentindbetalingen forhaabentligt er afsluttet til den Tid. Med spændt Interesse afventer vi, hvorledes det forløber med det efter sidste Generalforsamling indførte Aarskontingent, som nu er ensartet til baade Esbjerg og Roskilde Elevforeninger.

I Marts Maaned afholdt vi en *agitatorisk Sammenkomst* paa Højskolen for Vinterholdets Elever og desuden deltog ca. 150 københavnske Kammerater. Forstander *Gammelgaard* samt Sekretær *Otto Jensen* talte og en interessant *Film fra Spanien*, der var optaget under Kampene i Madrid, forevistes. Som Helhed var det en særdeles hyggelig Højskoleaften, hvortil ogsaa bidrog det kammeratlige Samvær, der skabtes blandt Vinterholdet og de mange tidligere Elever.

I Lighed med tidligere Aar har vi endvidere udsendt Elevskriftet »*Arbejderhøjskolen*« med et Hæfte i December 1936 samt nærværende Hæfte i Juni 1937.

Elevhjemmet.

Det er en Selvfølge, at Elevhjemmet i høj Grad har optaget Sindene i Bestyrelsen og vi haaber, at det ligeledes har været Tilfældet hos de øvrige Medlemmer. Om selve Tanken, et Elevhjem ved Roskilde Højskole, henvises til »*Arbejderhøjskolen*«s sidste December-Hæfte, hvori undertegnede nærmere har redegjort herfor.

Til Indledning har vi sat os i Forbindelse med Roskilde Højskoles Ledelse og der vil iøvrigt paa Generalforsamlingen udførligt blive berettet om hele Sagen. Vi skal endvidere dér tage Stilling til de Problemer, der naturlig opstaar ved Forberedelserne til Oprettelsen af et saadant Elevhjem, og det er derfor ikke alene af almindelig Interesse, men ogsaa af *vigtig* Betydning, at vore Medlemmer *talrigt* deltagere i Generalforsamlingen ved dette Aarsmøde.

Elevmødet 1937:

I Aar bydes der Deltagerne Underholdning i saavel kunstnerisk og lødig Henseende af en saa omfattende og værdifuld Karakter, som det ikke har været Tilfældet ved tidligere Elevmøder, og der er alligevel beregnet Tid til for Kammeraterne at udveksle Samtaler og dyrke Kammeratskabet. Vi opfordrer derfor Medlemmerne til at udnytte disse Par Dage ved at komme tilstede og gøre dem til *en stor Begivenhed for Roskilde Højskole*.

Lørdag Aften vil nærmest forme sig som en hyggelig »Hjemaften« ved Kaffe-

boardet. Sammen med Lærere og Forstander vil der her være Lejlighed til at drøfte den forløbne Tid, og desuden vil Lærerne underholde os med en halv Times non stop Fremvisning af *deres* Indtryk af et Højskolekursus — formentlig lystige Episoder og tilpas aabenhjertige. Det bliver en Aften med Stemning!

Af Søndagens Program skal her særlig fremhæves Eftermiddagens offentlige Sommerstævne. Vi forventer til dette — som iøvrigt til hele Aarsmødet — at Solen vil skinne, saaledes at Stævnet kan arrangeres ude i fri Luft.

Om Taleme ved Stævnet skal vi oplyse, at Professor *Albert Olsen* har lovet at gøre nogle Betragtninger over den almene Højskole og *Arbejderfakultetet* ved Universitetet. Dette Problem, der tidligere har været behandlet her i »Arbejderhøjskolen«, vil det være interessant og praktisk for enhver tidligere Højskoleelev at stifte nærmere Kendskab til, ikke mindst fra Professor *Albert Olsen's* Side, der staar i nøje Kontakt baade med den akademiske Verden saavel ved Universitetet i Aarhus og København og med Arbejderbevægelsen som aktiv Deltager i denne og vort Oplysningsarbejde.

Sekretær *Flemming Madsen*, der fornylig er valgt til Redaktør af det socialdemokratiske Ungdomsorgan, er en dygtig Taler og har selv været Elev paa Roskilde Højskole.

Vi har endvidere i Aar engageret D. s. U., Københavns-Kredsens dygtige 20-Mands Hornorkester, der flere Gange i Dagens Løb vil musicere for os med et omfattende klassisk og folkeligt Program.

Forudsat, at Vejret giver tilstrækkelig Solskin og Varme og gemmer Regnen til en anden Dag, vil Sommerstævnet sikkert faa stor Tilslutning, idet Egnens Beboere og Skolens øvrige Venner ogsaa indbydes hertil.

Søndag Aften bliver dog Aarsmødets Kulmination. Der bydes da paa en festlig Sammenkomst med Tale af Forstander *Hj. Gammelgaard* og en fremragende Underholdning af den meget kendte, dygtige Skuespillerinde, Fru *Ellen Malberg*.

Efter et fælles Kaffebord vil et flot Sommerstævne-Nummer af »*Smeltediglen*« udkomme og saa skal den gode, gamle kammeratlige Højskolestemning i alt Fald vise sig. Endelig haaber vi at kunne afslutte disse Par herlige Dage med et Baal ved Stranden og lidt musikalsk Underholdning af det store Orkester, men saa er de lykkelige Deltagere ogsaa værdifulde Oplevelser rigere.

Flere og flere har med Aarene taget Del i Elevmødet om Sommeren paa Højskolen. Kom og vær med og faa opfrisket gamle Minder. Vis Højskolen, Lærerne og dine gamle Kammerater den Glæde, at ogsaa dig er vi i Fremtiden sikker paa at træffe ved Aarsmødet paa Roskilde Højskole! Altsaa 3. og 4. Juli!

Børge Christensen.

ROSKILDE HØJSKOLES ELEVFORENINGS REGNSKAB

FRA 1. APRIL 1936 TIL 31. MARTS 1937

INDTÆGTER	UDGIFTER
Kassebeholdning fra forr. Aar ... 211,19	Elevskrifter 1008,75
Kontingenter 1582,20	Porto, Tryksager, Fragt 475,54
Solgt Emblemer 29,15	Rejsegodtgørelser 40,60
Solgt tidl. Nr. af Elevskr. 2,50	Udgifter ved Sommerfesten 257,90
Indkommet ved Sommerfesten ... 240,15	Udgifter ved Vinterfesten 193,60
Indkommet ved Vinterfesten 173,25	Boggave til Skolens Bibliotek ... 50,00
Tilskud fra Skolekooperationen . 13,85	Kassebeholdning pr. 31/3 36 232,26
Renter af Girobeholdning 6,36	
Ialt 2258,65	Ialt 2258,65

HAGMUND HANSEN,
Kasserer.

Regnskabet er Dags Dato revideret og befundet rigtigt ifølge Bog og Bilag.
Kassebeholdningens Tilstedeværelse konstateret.

Roskilde, den 11. April 1937.

E. BOYE HANSEN, Revisor.

KR. KRISTENSEN, Revisor.

ROSKILDE HØJSKOLES ELEVFORENING

indbyder herved Medlemmerne til det aarlige Elevmøde paa Roskilde Højskole, der afholdes *Lørdag den 3. og Søndag den 4. Juli 1937:*

P r o g r a m :

Lørdag: Kl. 14½: Kaffeboard. — Kl. 15: Udflugt i Omegnen.

Kl. 18: Aftensmad. — Kl. 20: *Kammeratligt Samvær:* Bl. a. non stop
Opførelse af Lærerne: »Et Højskoleophold i ½ Time«.

Søndag: Kl. 8: Morgenmad. — Kl. 10: *Generalforsamling.* Dagsorden: 1. Proto-
kol og Beretning. 2. Regnskab. 3. Forslag. 4. Valg. 5. Fremtidig Virk-
somhed. 6. Eventuelt. —

Kl 12: Middag. Kl. 15: Kaffeboard.

Kl. 15½: *Offentligt Sommerstævne.* — Talere: Professor *Albert Olsen*
og Sekretær *Flemming Madsen.* Stor musikalsk Underhold-
ning af 20-Mands *Hornorkester* fra D. s. U., København.

Kl. 17½: Aftensmad.

Kl. 19: *Festlig Sammenkomst.* Tale af Forstander *Hj. Gammelgaard.*

Sang, Oplæsning og Recitation af Skuespillerinde, Fru *Ellen Malberg*.
 »Smeltediglen« udkommer. Kaffebord. Baal ved Stranden. Orkestret underholder.

Deltagerprisen er Kr. 3,00, hvilket dækker Indkvartering, fuld Forplejning, Underholdning m. m., og er en fast Enhedspris for samtlige Deltagere i Elevmødet. De Kammerater, der skal overnatte paa Skolen, meddeler dette forinden til Forstander Gammelgaard pr. Brevkort og senest den 1. Juli.

Forslag til Generalforsamlingen indsendes inden den 1. Juli til Formanden, Børge Christensen, Tyttebærvej 1, København F.

Bestyrelsen.

ESBJERG ARBEJDERHØJSKOLES ELEVFORENING INDBYDELSE TIL ELEVMØDE

Esbjerg Arbejderhøjskoles Elevforening afholder Elevmøde Søndag den 27. og Mandag den 28. Juni.

PROGRAM

Søndag Kl. 10 Formiddag: Generalforsamling.

« 16: Offentligt Møde med Forhandling. Taler: Redaktør *Ernst Christiansen*, København. Emne: Rusland i Dag.

« 20: Aftenunderholdning, fælles Kaffebord og Bal.

Mandag « 13: Udflugt til Fanø.

« 20½: Kammeratlig Sammenkomst paa Skolen.

Kost og Logi koster 2,50 Kr. pr. Døgn. Deltagelse bedes venligst anmeldt til Forstanderen senest Fredag den 25. Juni.

Forslag, der ønskes behandlet paa Generalforsamlingen, maa være Elevforeningens Bestyrelse i Hænde 8 Dage forinden Mødets Afholdelse.

Mød talrigt op!

Bestyrelsen.

